

2013/2 • XX. évf. 2. szám

Ára: 600 Ft

FOLK MAGAZIN

**„Szekus a hídon”
A magyar folk története
Szöllősy Szabó Lajos és kora
Jaskó István „Pitti” emlékére**

24
 A Csángó magyar festivalon vagyunk
 Ha a versmekörvége lesz táncolni akarunk
 Mi Erdélyből jöttünk Györgyfalvára vagyunk
 Kiváncsi era sok néző vajon mit akarunk
 Nem táncolni jöttünk mindezt otthon táncoltatnak
 Mi magyarok vagyunk de beégornak mondának
 Itt önöknel látom máskép jön fel a neyer
 Ha valaki éhes, szomjas jó fincsint mindent kap
 Em ma meg itt vagyok de ha hátra megyek
 Lesz amit papjok jókat és réjeket
 De vajon elhiszik el mert többen vagyunk
 Furitoni nem szabad mert magyarok vagyunk
 Itt önöknel közzé magyaroknak lenni
 De ott nálunk légyek el jól megkell fontolni
 Boldogok és büszkék vagyunk hogy együtt lehetünk
 Isten legyen mindenkiel maradjon mivelünk
 Nagyon szép itt tánckerengés kedvesek a neyer
 Továbbra is iljen áldottak legyenek
 Keressetek egymást a jó kövessetek
 Ha Istennek szeretete maradjon veletek
 Polgár mester tánc vendégek szereplők vendégek
 Ha Istennek szeretete maradjon veletek
 Hogy ha hívnak is ha élünk máskor is eljöveink
 Nem vagyunk a társra méltók rövid a szerepünk
 Deha amit is megkajnak boldogabbak leszünk
 Örömmel leszünk megteve gazdag a kedvelünk
 Sokat tudnék meg mondani most többen nem mondok
 Isten veletek is velünk szeretetek magyarok. MI

Gaskó István Ráth

A TARTALOMBÓL:

5. Martin György laudációja
Andrásfalvy Bertalan
6. Szöllősy Szabó Lajos és kora
Novák Ferenc
8. Hommage à Lajtha László
Antal László
10. EGYSZER VOLT, HOGY IS VOLT?
Kóka Rozália rovata
Húsvéti történetek
12. Folkloriada 2012
Szigetvári József
15. NÉPMŰVÉSZETI TÁBOROK
18. ELHIVATOTTAK A VÉGEKEN
Jókai Mária – II. rész
Kóka Rozália
22. FOTÓGALÉRIA
Gyetzvai Zoltán: Régi idő
28. HÁBORÚS ÉVEK SZÉKEN
Élve a halottak között
Kocsis Rózsi
32. Pesovár Ernő emlékezete
Antal László
33. I. Zórándi Mária találkozói
Hortobágyi Gyöngyvér
34. MAGTÁR
Széki Soós János: Szekus a hídon
36. Fölszállott a Páva, 2012
Farkas József képriportja
38. TALLÓZÓ
Hétköznapok a keresztfán
Sütő András
39. A magyar népi hegedülés...
Gombai Tamás
40. ÉTELEK – HAGYOMÁNYOK
Egy tál dödölle
Juhász Katalin
42. A magyar folk története
Jávorszky Béla Szilárd
46. Sue Foy angol nyelvű ismertetője

Jaskó István „Pitti” emlékére

2013. február 22-én telefonhívást kaptam. „Türei” Laci közölte a gyászos hírt: elment Pitti bácsi. Nincs szerintem olyan ember, aki szeret váratlan telefonhívásokat kapni, főképpen, ha szomorú hír érkezik. Aznap, s azóta is rengeteg élmény, történet jutott eszembe, képek peregtek le bennem, amelyek hozzá fűződnek, róla szólnak.

Gyűjtésektől, bálóktól kezdve a különböző fesztiválokon való szerepléseken át, a virágvasárnapi konfirmálásig sok alkalommal találkoztunk. A beszélgetések során, a tudatosan irányított kutató jellegű kérdések közt mindig akadt egy-két okító hozzáfűzése, hiszen tudta, hogy érdekel a látásmódja és a véleménye. Néha huncutul, kétértelmű kifejezésekkel kétségek között hagyott, máskor egyszerűen elmondta a mondanivalóját. Jó „beszélőkéje” révén, rengeteg kapcsolatot teremtett és tartott fent. Szót talált mindenkivel, legyen az idős, fiatal, s mindenkinek csak adott jelenlétével. Rövid idő alatt szorosra tudta fűzni az érzelmi szálakat, mert lényéből áradt az emberség, s magyarságának szeretete. Róla beszélgetve, anekdotákat felelevenítve, többen mondták: minden

egy találkozás egy kis ünneppé változott Pitti bácsi által. A földesi Vőfélytalálkozók egyikén egy zenész ezt a vallomást tette neki: „Pitti bácsi, nekem maga jelenti György-falvát!”.

Felsorolni is nehéz, hány felkérésnek tettek eleget feleségével és falubéli társaival közösen. Mindenhol igyekeztek legjobb tudásukat bemutatni. Mindent elővettek a tarsolyból. Volt csárdás, figurázó, laskanyújtó tánc, ének, csujjogtatás, és – ami egyedivé tette a műsorukat – a lánya, Ibolya által járt legényes, végül a híres „Szervusztok, magyarok!” felkiáltással végződő vers.

Többször szerveztem a györgyfalviak programját a jászberényi Csángó Fesztiválon és az Országos Táncháztalálkozón is. Az utóbbin történt meg egy azóta is sokszor emlegetett eset. A vasárnap esti gálaműsorban szerepeltek, majd a színpadi szereplés után sokan keresték viseletvarratás, vásárlás ügyében. A fiatalok vitték volna Pitti bácsit áldomást inni a megköttetett üzletre, de én „ráparancsoltam”, hogy a színpad mellől el ne mozduljon, én majd jövök érte. Nem szerettem volna, ha elvész a tömegben.

A belső borítóhoz: „Tavalyelőtt nyáron a jászberényi Csángó Fesztivál polgármesteri fogadásán Pitti bácsi elmondott egy frappáns köszöntőt. Este a gálán ismételten azokkal a szavakkal üdözölte a főtéren összesereglett szép számú érdeklődőt. Amikor lejött a színpadról, megkértem, adja nekem az összehajtogatott papírlapot, amiről rímbe szedett gondolatait felolvasta. Először azt mondta, hogy ezeket el szokta rakogatni magának, majd kisvártatva rám nézett: „de ezt most neked adom”. Pedig még sohasem találkoztunk. Azóta ez a kis lap bekeretezve ott függ az íróasztalom felett.” (Szalai György)

Címlap: Jaskó István „Pitti” (1929–2013), a Népművészet Mestere (fotó: Gorács József)

A többi résztvevő a megbeszéltek szerint a műsor után átöltözött és indult a buszhoz. (Ő általában, ha rövid program volt, ünnepi ruháját nem cserélte át „civilre”, hanem abban utazott haza is.) Egyéb dolgaim végeztével, szokás szerint mentem a buszhoz, megköszönni a részvételt és jó utat kívánni, amikor kiderült, hogy egyedül Pitti bácsi hiányzik a buszról. Rohantam vissza, körbefutottam az aréna folyosóit, tudtam, hogy a biztonságiak már mindenkit kitereltek a küzdőtérrel és a színpadot is bontani kezdték. Persze, sehol sem találtam, pedig még a Folk-kocsmában is kerestem, hátha mégis megtörtént az áldomás. De már azt is kiürítették. Berohantam a stábirodába és zihálva elmeséltem a történeteket. Beindultak a telefonok és a belső kommunikációs csatornák, de sehonnan nem jött híre, hogy megtalálták volna. Az irodában azt mondta valaki, mi van, ha még ott van a színpad mellett. Rohanás a küzdőtérre... Érdekes látvány fogadott: Pitti bácsi a szerelőmunkások és vasídomok gyűrűjében állt gyönyörű viseletében, azon a helyen, ahol mondtam, onnan el nem mozdulva. Tiszteletben tartva a kéresemet, bízva a szavamban. Csak én feledkeztem el róla a nagy sürgés-forgás közepette. Mint utólag elmondta, magyarázta a biztonsági öröknek, hogy neki itt valakit meg kell várnia és nem mozdulhat innen. Nem is bírtak vele.

Ez a történet jutott eszembe akkor is, amikor ravatala mellett álltam az utolsó földi útjára őt elkísérni készülőkkel. A lelkes feladata, hogy megemlékező beszédében a halott életében végzett cselekedeteit méltassa. Ismertük munkásságát, de mégis jó volt hallani az emlékező szavakat, hogy a földművelés mellett a kőműves és szabó mesterséget is kitanulta, búcsúztató versek írójaként is tevékenykedett. Emellett néprajzi

fotó: Szalai György

tárgyakból álló gyűjteményéből szobaműzeumot rendezett be, amelyhez saját tárlatvezetéssel bárkinek szívesen rendelkezésére állt. Annyit vállalt egy személyben, ami több ember idejét is kitöltötte volna. Méltán viselte az 1998-ban átvett „A Népművészet Mestere” címet, amely nemcsak kiváló táncos előadói képességeinek, de egész személyiségének volt elismerése.

Pitti bácsi 1983-ban, györgyfalvi háza udvarán találkozott utoljára Martin Györggyel, aki nála készítette utolsó táncfilmje felvételét. Nemcsak mint házigazda, de mint gyűjtést előkészítő, szervező is önzetlenül, minden segítséget megadva tevékenykedett.

A következő „találkozásuk” már 2004-ben történt, amikor Martin György sírmlékénél saját versét mondta el a jeles néptánckutató emlékére, amit most az ő sírjánál is elmondhattak volna.

*

*Valahányan, akik máma sírod körül állunk,
Hosszú álmodra mindnyájan nyugalmat kívánunk.*

*Azt, hogy máma valahányan itt a temetőbe,
Virágokat szórunk elhunyt portestedre,
Csak ennyiket tehetünk, többet érdemelnél,
A jussodat majd megkapod, fenn a jó Istennél.*

*Oly sokat küszködöttél, sokat fáradoztál,
Sok verejtéket törültél, oly sokat áldoztál.
De a tetted, s az eredmény mikéért fáradoztál,
Őrzi egész Európa, s mind amerre jártál.*

*Sírod körül állunk, könnyeket törölünk,
Özvegyen maradt hitvesed itt van most
mellettünk.*

*A te munkád nyoma nincsen pusztulóba,
Igyekszik, hogy tetteidet tegye színpadokra.*

*Táncmesterek, táncitanítók, szereplők, vendégek,
Fiúk, lányok, ifjak, vénék sokat igyekeznek.
Eredményes munkád nyoma nincsen feledőbe,
Viszi a nép és küszködik és van eredménye.*

*Elmegyünk mellőled, gazdag az emléked,
Megőrizzük, amíg élünk, hiszen megérdemled,
Egy hangon, egy szóba' neked azt kívánva,
Sír-álmód aludd csendbe' ott a másvilágba'.*

*

Kiváló embert veszítettünk el, akivel mindig ott lehetett folytatni a beszélgetést, ahol az előző találkozáskor abbahagytuk. Nagy a hiány, amit a magafajta utolsó mesterek maguk után hagynak.

A legényesversenyen, ahol az ő tánca volt a kiírt feladat, így búcsúzott a táncosoktól: „Az Istennek az áldása kísérje és hordozza őket és úgy szorgoskodjanak vagy úgy igyekezzenek, hogy még másokat is, s még másokat is, s még másokat is igyekezzenek abba, hogy tanítsanak vagy mutogassák, és ne restőjenek! Mindenekbe' gazdag eredményeket, a tapsokból sok-sok jusson mindenkinek mindenfelül-rül! Szeretnék még velük találkozni, ha jó Isten megsegít, találkozunk. Szerencsét, békét, örömet az életbe! Úgy legyen! Jó az a jó Isten, és megadja. Úgy lesz.”.

Busai Norbert

Martin György laudációja

Közel harminc éve, ötvenegy évesen elhunyt Martin György, munkatársainak szeretett „Tinká”-ja. Barátunk életműve nemcsak a néptáncok tudományos kutatásában kimagasló nemzetközi távlatokban is, hanem a magyar népi műveltség és a népművészet mai kultúránkba való beépítése, nemzeti kultúránk megújítása, korszerűsítése területén is – Kodály Zoltán szellemiségét követve – felbecsülhetetlenül nagyszerű, lelkesítő példa mind a mai napig.

1932-ben született Budapesten, olyan tisztviselő család harmadik gyermekeként, amelyet őszinte hazaszeretet és keresztény elkötelezettség jellemzett. Kisdíákként lelkes természetjáró, akit Borvendég Deszkás Sándor ismert meg az indiánok népköltészetével. Az evangélikus gimnázium tanulója és cserkészcsapatának tagja. Regöscserkészként itt ismerkedik meg a magyar népdalokkal, népköltéssel, először itt tanul néptáncot. Idősebb nénjének férje, Batta István evangélikus lelkész, Ordas püspök közeli munkatársa, falukutató, a népi írók lelkes híve, a Keresztény Ifjúsági Egyesület egyik vezetője látja el Gyurkát a falukutatók, Kodolányi János, Illyés Gyula, Sinka István műveivel. Részt vesz a regöscserkészek és népfőiskolák nyári táborában, például Siófokon, ahol megismeri a hozzá hasonlóan elkötelezett Pesovár testvéreket, akik majd legjobb barátai és tudós kutató-társai lesznek élete során.

Martin György a magyar regöscserkész csapat tagjaként részt vesz az 1947-es franciaországi dzsemborin, a Cserkész Világtalálkozón. Itt ismeri meg Molnár István táncművészt, aki Párizsból hazatérve a magyar néptánc legelső kutatója, filmezője lett. Molnár István táncosnak hívja a Csokonai Együttesbe, amelyből azután a SZOT hivatásos néptánc-együttese alakult. Molnár István felismeri a fiatal ember rendkívüli képességeit és megengedi, hogy az 1940-es években az ország különböző részein készített, 8mm-es néma keskenyfilm-felvételeiről megtanulja a táncokat.

Az érettségi után, 1950-ben jelentkezik a pesti egyetem bölcsész karának, magyar-történelem levelező szakára, de a néprajz előadásait is hallgatja, ahová Pesovár Ferenc barátja, a Honvéd Táncgyüttes tagja is felvételt nyert. Itt ismerkedik meg több olyan, a tánc kutatás iránt érdeklődő tevékeny kollégával, mint Erdész Sándor, Mácz László, Borbély Jolán, Jámbor Márta és jómagam. Kialakul egy kis kör Vargyas Lajos népzene kutató népzene-ről meghirdetett speciálkollégiumában, amelynek tagjai a nem sokkal azelőtt megalapított Népművészeti Intézet alkalmi munkatársai lesznek. Itt Muharay Elemér és a néprajz szakot már elvégzett Pesovár Ernő küldi ki e hallgatókat az „kulturversenyekre”, hogy helyben tájékozódjanak a legjobb énekesek, néptáncosok és zenészek személyéről, akik érdemesek arra, hogy a verseny magasabb szintjére kerüljenek, s akiknek közreműködésével hang- és táncfelvételeket készíthetnek a későbbiekben.

Martin György a legképzettebb, a legszántabb, a nehézségektől soha vissza nem riadó, legeredményesebb gyűjtő, aki minden keresetét e gyűjtésekre, s az azokhoz szükséges eszközök beszerzésére költi. Magnetofon készüléke, filmfelvevője is van, megtanul-

ja a táncírást, a kísérezését is maga tudja lekottázni. A felvett táncokat szinte mind meg is tanulja, a legapróbb részleteket is rögzítve. Tudományos igényessége mellett kötelességének érzi a felgyűjtött tánc kincset a néptáncmozgalomnak továbbítani. Minden érdeklődő tánc csoport-vezetőnek szívesen tanítja a legnehezebb táncokat is. Nemcsak a magyar, hanem a Kárpát-medence más nemzetiségei közt is gyűjt, segíti a szomszéd országok táncgyűjtőit. Így lesznek barátai, tisztelői, több tekintetben tanítványai német, orosz, román, szlovák és horvát tánc kutatók. Egyedülálló eredményei közül kiemelném a tánc és zene kapcsolatáról írt elemzéseit, amelyek annyira újak és meggyőzőek volt Kodály Zoltán számára is, hogy a nemzetközi folklorisztikai kongresszusokra magával vitte Martint e kérdéskör bemutatására.

Angol nyelvű előadása után, Kodály kérésére, a táncokat is bemutatta, igen nagy sikerrel. Hasonlóan úttörő jelentőségűek a táncos alkotás, improvizáció mikéntjéről megjelent írásai. Egyedülállóak a nemzetközi tudományos irodalomban két táncos egyéniségről írt monográfiái, melyek anyagát több évtizeden át gyűjtötte, rögzítette filmen. E hatalmas anyagot már nem tudta maga megjelentetni, ez a munka tanítványaira maradt. A „Mátyás István – Mundruc. Egy kalotaszegi táncos egyéniség vizsgálata” című kötet 2004-ben jelent meg hétszázötven oldalal. Ebben egyetlen férfi harminchat év alatt rögzített negyvenöt tánc-folyamatát, mintegy száz motívum kétezeröttszáz változatát közölte. Műve egyedülálló, ehhez megközelítően hasonló szaktanulmány sem készült még a világon. Tánc típusokkal foglalkozó és tánc történeti tanulmányai mind az európai tánc kultúra egészére tekintenek ki és nemzetközi elismerésben részesültek. Hasonlóan egyedülállóak a magyar és európai körtáncokról, a cigányok párbajszerű botoló táncairól és azok zenéjéről, a magyar férfi táncokról szóló munkái, valamint azok a módszertani munkák, melyeket Pesovár Ernővel közösen írt. Kiemelném még a magyar néptánc kutatás és néptáncmozgalom érdekében tanúsított, önzetlen segítőkészségét, mellyel a néptáncmozgalomban minden tudományos, művészeti és mozgalmi vitát a békés megoldás reményében igyekezett kezelni. A hatalmas gyűjtő- és kutatómunkában igazi segítő és szakmai munkatársra talált Borbély Jolán néprajzkutatóban. Martin György élete a magyar kulturális örökség egyik legszebb és legnehezebben gyűjthető, rögzíthető, menthető ágának szolgálatában égett el idő előtt.

Andrásfalvy Bertalan

Elhangzott 2013. március 23-án a Magyar Tudományos Akadémia Dísztermében, ahol Martin György – tudományos munkássága elismeréséül – posztumusz Magyar Örökség Díjat kapott. (A fotó Borbély Jolán tulajdona.)

Szöllősy Szabó Lajos és kora

Szöllősy Szabó Lajos táncmester, színész és koreográfus születésének 210. évfordulójára emlékeznek a színházi és táncos utókor. Munkásságát és annak jelentőségét csak akkor érthetjük meg, ha egy kicsit visszalapozunk a magyar történelemben, szemügyre vesszük a XVIII. század második felének, a felvilágosodás korának történéseit. Ez az a korszak, amikor a magyar romantika szemléletének megfelelően a nemesség ellenállásként követelte a művelődésben a nemzeti ideál megjelenését. Természetesen azt szerették volna, hogy ez az ideál a táncban és a zenében is megvalósuljon. A kor politikai törekvéseinek megfelelően ki akarták szorítani az idegen táncokat, elsősorban a németet, a szalonokban viszont szívesen látták a lengyel és a francia táncokat. Ezek mintájára akarták megteremteni a magyar társastáncot.

Kanyarodjunk vissza a XVIII. századi Magyarország szellemi, politikai helyzetéhez!

A felvilágosodás kora kezdete és egyben szellemi táptalaja a magyar táncok kialakulásának, elterjedésének a polgári, majd a nemesi társaságokban is. A Rákóczi-szabadságharc bukása után az elnyomás, az osztrák befolyás nyomasztó terhe nehezedett a mindennapi életre. A polgárság, de még a nemesség többsége is igyekezett megfelelni a bécsi elvárásoknak. Német divat tolakodott be a városok és kastélyok mindennapjaiba. A született magyarok is németül beszéltek, „németül” öltözködtek és német etikett szerint rendezték mulatságaikat. Lassanként elsorvadt a paraszti és nemesi-polgári kultúra közötti azon átjárhatóság, amely a XVI-XVII. században még megvolt. A városi bálokban, a kastélyok mulatságaiban a XVIII. század közepén már „németül” táncoltunk, énekelünk.

Ugyanakkor a felvilágosodás sodra kezdte felszínre hozni a magyar szellemiséget. Táncban, zenében már nem a parasztsághoz, a gyökerekhez fordultak, hanem bizonyos mesterségesen létrehozott ideákhöz. Alkotóktól, zeneszerzőktől, táncmesterektől várták a „magyar” zene és tánc megszületését.

A nép, a parasztság többnyire nem nevezi táncait „magyar” táncnak. Tánc tudásuk az a mindenkorai táncrend, amely egy-egy folklór korszakra jellemző. Az elnevezések a XVIII. században a páros táncokat illetően: *ugrós tánc, forgós, marosszéki csalogatós, sírülő, lassú, szökös* stb. A férfi táncok: *tempó, pontozó, legényes, kanásztánc*, a század végén már *verbunk* is. A legarchaikusabb réteget a női kőrtáncok őrizték meg: *karikázó, kocsikala, szédülés, hajabokázó* stb.

1715-től működött a katonaverbuválás, a toborzás gyakorlata. A kezdeteknél az ehhez kapcsolódó táncok valószínűleg megegyeztek a XVII-XVIII. század fordulóján Magyarország-szerte divatos férfi paraszttáncokkal. Ezeket aztán csiszolhatta a vezénylő tisztek ízlése. Megkövetelték a szép tartást, a veretes, kicsiszolt formákat. Ekkor jött divatba a hatalmas tarjú táncsarkantyú. Czuczor Gergely írja 1843-ban: *„A sarkantyú némileg a zenét is nélkülözheti, Balatonfüreden tapasztaltam 1829-ben egy gyalog ezrednek veresnadrágba és zöld dolmányba öltözött toborzócsapatjánál. A legények igen csinosak és ügyes tánczolóak voltak, kiket a bécsi vendégek és vendég nők nem győztek dicsérni hősi [heroisch] tartásukról. Meg kell jegyeznem, hogy a hajdú, azaz gyalogezrednek toborzói rendszeren czifrább, nyalkább, s ügyesebb tánczosok szoktak lenni a lovasoknál.”*

Az ilyenfajta toborzást kísérő visszaélések, csalások, a legényeket becsapó „trükkök” miatt ez a katonaszédési intézmény lassanként elvesztette jelentőségét. 1732-ben rendeletileg visszaállították, de általános ellenállásba ütközött, amiről több levéltári adat is tanúskodik. Megmaradt azonban a nyomán egy új táncfajta, a verbunk, amely a paraszti és polgári kultúrát egyaránt gazdagította. Kegyetlen, szomorú körülmények között bontakozott ki tehát ez a tánc-

típus, amely sokak figyelmét felkeltette a városokban, ahol a háttérben zajló drámai történésekről keveset tudtak. A XVIII. század második felében már sok kitűnő zeneszerző érezte kötelességének, hogy művészetében megmutatkozzon a verbunkos zene hatása. Később aztán, Csermák Antal, Rózsavölgyi Márk, Ruzitska Ignác, Ruzitska József és a többiek munkásságának köszönhetően, a reformkor táncmestereivel együttműködve pedig egy új, magyaros műzene született meg.

A XVIII. század végi hazafíui felbuzdulás nem a paraszti táncokat és a népzeneit kívánta beemelni a városi, nemesi multságokba. A „külföldi” módi felváltására a német divatnak megfelelő, koreografált magyar táncokat, műzenét várt el az alkotóktól. A magyarországi városi polgárság számára először a katonák verbunkos táncát tűnt fel példaként. Balla Károly írja 1823-ban: *„A szép ízlésű verbunk-táncz a magyarnak kérékedése és tulajdona.”*

A XVIII. század végén, de különösen a XIX. elején már sok olyan táncmester működött, akiknek ismerjük a nevét. Réthei Prikkel Marián közlése szerint egy latin nyelvű magyar magánnapló hírt ad arról, hogy 1764-ben Mária Terézia Pozsonyban rendezett táncvigalmában „magyar kontratáncot” is jártak. Ezt csak táncmester koreografálhatta. Korábban cseh és német, a XIX. században, a reformkorban viszont már többnyire magyar táncmesterek működtek a polgári és nemesi társaságokban: Farkas József, Fitos Sándor, Lakatos Sándor, Róka János, Thúry János, Veszter Sándor, hogy csak az ismertebbeket említsük. Ők a szintén ekkoriban megszülető magyaros műzenére alkották meg magyaros mütáncjaikat a mind jobban elszaporodó táncmultságok alkalmaira. E mesterek között a legjelentősebb egyéniségnek Szöllősy Szabó Lajos tűnik.

Történelmünk folyamán soha nem volt a táncnak ilyen meghatározó szerepe a nemzet hazafias ébredésében. Akkor, amikor Vörösmarty Csongor és Tündéjét a pesti cenzor betiltotta, a sűrűn meghirdetett vigalmakban a polgári és nemesi báltermek zengtek a magyar zenétől, a lelkesítő szövegű daloktól.

Erre a gyorsan, egy emberöltő alatt kialakuló városi tánckultúrára nem csak a magyar értelmiség, az íróársadalom figyelt fel, hanem a külföld is. Az Allgemeine Muzikalische Zeitung írja 1800-ban: *„Különben minden magyar nemzeti táncz vagy lassú, amelyet igen kedvesen verbunk-táncznak neveznek, vagy friss, amelyet népvagy cigánytáncznak hívnak. [...] A verbunkos táncznál csakis a férfiak állnak körbe és lábaikkal a táncz ütemére mérsékelt, de rendszeren jól szembeötlő mozdulatokat tesznek és pengő sarkantyúkkal meg kezükkel olyan rendszeren kiverik, hogy a zene jó hangzását cseppet sem zavarják, de a táncz pathetikus jellegét csak emelik.”*

A társadalmi és történelmi háttér felvázolása után emlékezzünk meg Szöllősy Szabó Lajos életéről és tevékenységéről!

Dr. Kaposi Edit terjedelmesen ismerteti Szöllősy Szabó Lajos saját kezűleg írt önéletrajzát a Táncstudományi Tanulmányok 1978-1979-es számában. Ez a leghitelesebb forrás életének eseményeiről. (Az önéletrajzot, amelynek csak első fele maradt ránk, a korabeli helyesírás szerint közli.)

„Születtem Erdélyország Háromszék megyében Kézdi Szentlélek község ki egészítő részében, Kiskászonban 1803. év Febr. 11-én. Iskoláimat az Elemi osztályoktól kezdve a Gymnasialis 6-ik osztályig végeztem Kézdi Várhely alsó résziben Kantában a Minorita Páterek alatt, onnan jöttem N. Szebenbe hogy a német nyelvbe is gyakorolhasam magam, ott töltöttem egy évet – onnan 1820-ba kijöttem szüret táján Magyar országra Eger Érseki városába ott folytatandó tanulmányaimat, – de ott nem sikerülvén kívánságom, értésemre esett közbe – hogy Gyöngyösön egy színtársulat működik, rögtön elszántam maga-

mat, hogy szerencsét próbálok és miután már Kézdi Vásárhelyen már többször láttam színi előadásokat, semi áron sem lehetett volna le beszélni fel tetelemről, iparkodtam, hogy a semestralis vizsgát letehessem, és ez jól sikerülően egyszer csak be állítottam 1821-be éppen Husvet hetibe Gyöngyösön bizonyos Nagy Károlyné nevű Igazgatóhoz és ki nyilatkoztattam mi a szándékom, ő kapva kapott az alkalmon, mert csinos tiszta fű lévén, s e mellett mivel akkor hagytam el az iskolát, és mivel még akkor ritka volt a Typographia, gondolta magába ha másra nem használhat jó lesznek a színlapokat írogatni, és azokat ha szükséges szét is hordani, alkura lépett velem, mondván Domine frater itt sok a tenni való. [...]

... a Husvét 3. Ünnepei Után való szerdán 1821. el indultunk Gyöngyösről Losoncra, ott csak hamar több ifju tagtársaimmal megbarátkoztam, az előkelőbbek is rokon szenvet mutattak irányomba és így kezdtem bele találni magam az új pályámon – de az én Principálisom Nagy, vagy is alias Stiglicz Károly Úr – mert ez volt az igazi neve goromba frater lévén a Prima Donnat Széppataki Johannát meg sértette és ő pártot ütött és többeket, az előbb kelő tagok közül magához hódítván minket is Ujonzokat felszólítván, hogy vele tartsunk, bele egyeztünk és egy Köztársaságot alakítottunk és el mentünk Hevesre. [...]

... 1822 tavasz táján Kun Halason lévén, oda érkezik Kilényi Dávid, az akkori leg híresebb Színigazgató Bajáról – és miután Társulata meg-megfogyatkozott – el vitt minyájunkat magával... [...]

Úgy meg kedvelt, hogy szerencsém meg volt alapítva – vele össze Utaztam Vas, Zala, Veszprém, Tolna, Somogy, Baranya, Borsod, Heves, Arad, Ung, Bereg, Máramaros, Torontál, Bihar, Csongrád és 9 Kun Kerületeket, ő hozta ki Kolozsvárról az Opera Társulatot 1826. a melyel Szegeden, Szabadkán, Baján, Aradon, Nagyváradon, Debreczenbe elő adásokat adván, nagy dicsőség fel jöttünk Budapestre. [...]

... a Dámáktól s Uraságoktól több ajánló levelekkel ellátva kör utat tettem Bécsbe, Pozsonyba, az ország Gyűlésre, Győrbe, s ez alatt megérkezett egy része a Dáma [sic!] társulatnak 1833-ba és miután a Budai Színház üres volt folyamodtak a Helytartó Tanácshoz engedélyért, ezt meg nyervén engem is értesítettek tudván hol létemet a lapok utján és úgy velek én is viszont egyesültem, később meg jött az Opera is, s csatlakozott hozzánk, a Megye pártfogása alá vette a Társulatot.

S ezen tagokon alapult a Nemzeti Színház.”

Az önéletrajzból nem derül ki egyértelműen, hogy Szöllősy Szabó mikor és hol kezdett el táncolni. Valamennyit hozhatott hazulról, a székelyföldi táncéletről. A színészpályán valószínűleg kötelezőszerűen is tanult táncolni. Kiváló tehetségének köszönhetően mozgáskultúrája kiemelkedő lehetett társaihoz képest.

Táncmesterként 1829-ben tűnt fel Kassán. Majdnem minden darab színlapján ott olvashatjuk a nevét. 1831-ben írják róla, hogy „két tanítványnövendéssel kettős magyar táncot járnak”.

Kaposi Edit írja a Táncstudományi Tanulmányokban: „1833-ban az október hozta meg a sikert számára, mert mind »nemzeti magány tánca«, mind Barthánéval járt kettőse jó visszhangra talált, sőt az évad folyamán a Börnstein: Zsigmond király alma vagy a siklósi leányok c.

Az előadás 2013. február 8-án, a sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színházban hangzott el a Szöllősy Szabó Lajos születésének 210. évfordulóján rendezett programsorozat keretében.

Források

Kaposi Edit: Szöllősy Szabó Lajos élete és munkássága 1803-1882. Táncstudományi Tanulmányok 1978-1979. A Magyar Táncművészek Szövetsége Tudományos Tagozata, Budapest, 1979.

Körtánc. Szöllősy Szabó Lajos leírása alapján. In: Bálnyitó táncok. Népművelési Intézet, Budapest, 1981.

Novák Ferenc: A felvilágosodás és reformkor táncművelése és annak hatása a magyar folklórra. folkMAGazin. 1998/3.

játékban előforduló magyar táncot is ő tanította be. De továbbra is fenntartotta a tánciskoláját, s ezt a színpadon is hirdette.”

Az 1830-as években sokat dolgozott együtt egy másik híres táncmesterrel, Farkas Józseffel. Később ellentétek merültek fel közöttük és 1834-ben elváltak útjaik.

Közben Szöllősy Szabó alkotásaival sikert sikerre halmozott. 1832-ben Pestre költözött és táncitanításból élt, de 1833-tól már mint koreográfus dolgozott. 1834-ben önálló koreográfiát alkotott Heinisch József zenéjére, A haramiák című táncjátékot. Ugyanebben az évben készítette el Nagyidai lakodalom című táncjátékát. 1835-ben a Négyes magyar táncz-ot komponálta. 1836-ban Budán, Győrött és Esztergomban dolgozott, mint táncos és koreográfus. Ebben az időben műveiben fia is fellépett.

Első házasságáról nem sokat tudunk, csak azt, hogy egy fia született, aki szintén táncos lett. Második házasságát 1842-ben kötötte Gelig Máriával. Ebből a frigyből két lánya, Piroska és Róza született. Később ők is mindketten táncosként, táncos színészként szerepeltek.

Szöllősy Szabónak a Nemzeti Színházban színészként és táncosként is szerződése volt. Színészként nem volt sikeres, ezért 1838-ban elbocsátották. Ezután néhány évig nincs róla híradás.

1842-ben alkotta meg Rózsavölgyi Márk zenéjére a Körtánc-ot. Ez a társastánc nagyon gyorsan elterjedt az egész Kárpát-medencében, Pozsonytól Marosvásárhelyig. Még Prágában is betanították. Ez egyetlen írásban fennmaradt tánc, amely az egész XIX. század folyamán divatos volt a báltermekben. A korabeli írók, újságírók hol lelkesedéssel, hol némi fanyalgással írják a Körtánc-ról, de hát a magyar közéletben az újító alkotóknak gyakran volt ez a sorsuk.

Sem rajz, sem fotó nem maradt fent Szöllősy-ról. A marosvásárhelyi Regélő című lapban viszont szavakban leírta őt egy Szendrőy nevű tudósító. „Termete kised, arcvonásainak a székeleyek között igen gyakran találod mását, viselete, mozdulati s társalgásai modora általában székelyes.”

Önéletrajzában megemlíti, hogy részt vett az 1848-1849-es szabadságharcban. Ez kétségesnek tűnik, mivel 1846-ból és 1850-ből tudósításokat ismerünk amerikai fellépéseiről. A szabadságharc időszakából, sajnos, semmiféle információ nem maradt fent róla.

1854-től 1859-ig két lányával járta az országot, közben tánciskolákat is vezetett. 1857-ből arról olvashatunk, hogy beteg, és nem táncolhat, 1859-1860-ban azonban ismét fellépett lányaival. Le is szerződtek Molnár György miskolci társulatába, amellyel visszaköltöztek Pestre. Erről a Nővilág című lap egyik 1861-es száma tudósít. 1863-ban Pozsonyban léptek fel.

1865-ben Róza lánya férjhez ment Niczky Kálmánhoz, amint egy színlapon olvasható a jogászbálon már Szöllősy-Niczky néven lépett fel. Rózát 1873-ban szerződtette a Nemzeti Színház, de 1875-ben, harmincegy éves korában meghalt, ami nagy traumát okozhatott apjának.

1878-ban Balla Károly Debrecenben újra kiadta a Körmagyart. Eközben tovább turnéztak Piroska lányával, aki később férjhez ment egy Várhidi művésznevű, szerb származású színészhez. A megöregedett Szöllősy náluk lakott, azonban veje megvakult, így az idős művész kénytelen volt szegényházaiba költözni. Erre vonatkozó kérvényében maradt ránk fent idézett töredékes önéletrajza.

1882-ben hunyt el. Két újság is tiszteletteljes nekrológot közölt róla a szomorú esemény kapcsán. Molnár György a Pesti naplóban így írt. „A külföld is tapsolta, és megkoszoruzta a cikornyátlanul oly szép magyar tánczot, mely Szöllősynél mint a nép játszi kedvének búbanatos és vidám enyelgése jelentkezett, mely különösen az általa szerzett Vasmegyei csárdásban kulminált lelegragadóbban.”

Ezzel búcsúzzunk mi is Szöllősy Szabó Lajostól!

Novák Ferenc

Homage à Lajtha László

Az elmúlt évben ünnepelte a világ Lajtha László születésének 120. évfordulóját, az idei pedig a gyász éve. Ötven évvel ez előtt, 1963. február 13-án a Lajtha-csoport utolsó munkanapját töltötte Bucsú községben. Az ekkor gyűjtött anyag egy halottas ének:

„Az igaz hitben megmaradjunk,
Noha ez földön szükség nyomorognunk,
Sok gyalázatot érte szenvednünk,
Azután meghalunk!”

Mintha minden előre jelezte volna a közeljövőt, a tragédiát. Lajtha gyűjtőtársaival, Erdélyi Zsuzsannával és Tóth Margittal együtt hazautazott. Február 16-án halálának tragikus hírére tette közzé a sajtó és a rádió. „Megdöbrentő módon lett így ez a régi hitvalló ének, az utolsó Lajtha lejegyzés halottvirrasztója, egy ember életútjának drámai jelképe, halálának előrejelzése, és hite meghatározta magatartási modellje, spirituális rendelkezése.” – írja Erdélyi Zsuzsanna 1988-as megemlékezésében.

Elhunytának évfordulóján nekünk, Vas megyeieknek különösen illik egy pillanatra megállnunk és fejet hajtanunk, bár korábban sem feledkeztünk meg róla. A Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ aranykorában, kis hazánk nem éppen Lajthát kedvelő korszakában, sokak ellenkezése ellenére országos népzenei emlékversennyel és emléküléssel tiszteltük Lajtha László emléke előtt 1988. október 22-23-án, halálának 25. évfordulóján. Ez a népzenei verseny hívta fel először hangsúlyozottan a figyelmet az ünnepelt 1962-ben megjelent *Dunántúli táncok és dallamok* című művére, a benne felsorakoztatott hatalmas anyagra, amely az akkor már erejük teljében lévő, de elsősorban az erdélyi Mezőség felé figyelő táncművészek körében még nem örvendett nagy népszerűségnek. Inkább *Széki gyűjtés*, *Székelykeresztmátroni gyűjtés*, illetve *Köröspataki gyűjtés* című kötetek voltak ismertek. A *Dunántúli táncok és dallamok* második kötetére pedig ezután is még több mint fél századot kellett várni.

De ki is volt Lajtha László? Zeneszerző, zongoraművész, karvezető, egyházzenei, népzene- és táncutató, a Francia Művésze-

ti Akadémia tagja és *immortel*-e (halhatatlana), a magyar Zeneakadémia tanára, „borító alá tett” ember, a totális politika kretrecébe zárt magyar, a leláncolt „*aigle solitaire*” (magányos sas), megtört Kossuth-díjas, a szabad, örök ellenzéki, a nehéz ember? Most nem adhatunk számot életének teljességéről, ez mások feladata volna Szombathely zenei életében. Csak a népzeneutatót idézzük meg, hiszen az e területen végzett munkája is hatalmas tudással gazdagította a megye kulturális életét.

Nagy fájdalom volt, hogy a háború után megszűnt az erdélyi gyűjtések folytatásának lehetősége. A perifériák hagyományörzéséről vallott elmélete alapján azonban látott esélyt arra, hogy a nyelvterület más részein próbálkozva, hasonló archaikus anyagot talál. Ezért fordult Nyugat-Magyarország felé. Nagyon jó ösztönrel érzett rá arra, hogy a Vas megye nyugati felének hangszeres zenei hagyományát érdemes gyűjteni. A nyugat-európai zenei kultúrához inkább kapcsolódó hangszeres zenét talált itt, amely rangban és izgalmaságában a kárpáti zenekultúrához kapcsolódó erdélyi hangszeres zenével összemérhető és azzal egyenértékű tradíció. Az első vasi gyűjtés 1953. szeptember 26-án zajlott Körmend, Szentgottárd térségében. A Sopronban élő körmendi származású Tendl Pál mellett felfedezte Vas megye más kiváló zenészeit, Csejtei Jánost, a nagyapát, Csejtei Istvánt, a megye leghíresebb, legtekintélyesebb muzsikusát, a vépi Kányási Jenő primást és Peka Horváth József gércei cimbalmost is megismertette a világgal. Lajtha László hívta fel a figyelmet arra is, hogy Körmend hajdanán nagyon fontos cigányzenész-központ volt. Ez látta el fél Ausztriát és a Dunántúlt jelentős részét zenészekkel. A Körmendről származó soproni Tendl Pál is a körmendi hagyományt őrizte meg. A felgyűjtött anyag óriási és felbecsülhetetlen értékű. XVI-XVII. századi dallamok soroz-

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Térítésmentesen igénybe vehető stúdióidő elnyerésére

A Hagymányok Háza pályázatot ír ki hivatásos és műkedvelő népzenei együttesek, hangszeres és énekes szólóisták, illetve énekegyüttesek részére. A felhívás célja, hogy a népzenei (revival) mozgalom előadójának színvonalas produkciói önálló CD-lemezen megjelenhessenek. A pályázatokat elbíráló szakmai zsűri döntése alapján minden évben három nyertes pályázó kaphat lehetőséget arra, hogy zenei anyagát az intézmény hangstúdiójában, maximum 50 órában hanghordozóra rögzítse.

Pályázni a magyar nyelvterületről származó, hagyományhű előadómódú és hangszerelésű magyar, illetve nemzetiségi népzenevel lehet. A hagyományörző előadók, továbbá a népies műzenét játszó zenekarok és a hivatásos zeneszerzők tevékenysége pályázatunk körén kívül esik, így felvételeiket nem áll módunkban fogadni.

További felvilágosítás:

Mohácsy Albert

+36/1-225-6086, mohacsy.albert@hagyomanyokhaza.hu

A pályázat benyújtásának határideje: 2013. április 26.

tak a XIX. század utolsó két évtizedében és a XX. század első éveiben született adatközlők fejében, akik mind azt vallották, hogy ezeket az első nagy háború óta nem játszották, mert nem kérte senki.

Tiszteletreméltó, hogy abban az időben, amikor a néprajz és a népzene kutatás még mellékterületnek tekintette a táncot, Lajtha vállalta, hogy egy ilyen lenézett szakág tudományos művelésére vállalkozzon. Köztudott, hogy Bartók is nagyon pontos táncokkal kapcsolatos megjegyzéseket fűz a gyűjtött zenékhez, de Lajtha László ezt az ötvenes évek elejétől a teljes magyar anyagra kiterjesztette. Hallatlanul gazdag zenei-, tánc- és szokásanyag szerepel jegyzeteiben Vas megye településeiről is. Pontos leírja és rendszerezi az itteni páros táncokat. A Dunántúli táncok és dallamok első és második kötetében negyven zenészt és közel háromszáz táncos adatközlőt sorol fel a száz táncdallamhoz. A táncot és a zenét mindig funkcionális összefüggésben szemlélte. Nemcsak a néptánc kutatás és a korszerű népzene kutatás, de az egész táncművelés is tisztelettel tekint ebbéli tevékenységére.

Periféria-elmélete alapján felhívta a figyelmet arra is, hogy a nyugati határszélen, Sopron, Vas, Zala megyékben még él a *virrasztó énekek* hagyománya. Folytatta azt a munkát, amit annak idején még Erdélyben kezdett el, de félbehagyott. A Népművelési Minisztérium Zenei Főosztályától kapott céltámogatással, két munkatársával, Erdélyi Zsuzsannával és Tóth Margittal látott neki a gyűjtésnek. Ennek anyagát *Sopron megyei virrasztó énekek* címmel tette közzé 1955-ben. A gyűjtést folytatták 1962-ben Vas megyében is. A bucsui Hós Kántor János, Bognár Mihály, Málevics Kálmán-né Fatalin Lujza által megőrzött anyagok felbecsülhetetlen értéket jelentenek.

E körben nem hagyhatjuk említés nélkül népzenei feldolgozásait, népi ihletésű filmzenéit, amelyek közül a szombathelyi Csejtei István dallamait feldolgozó *Vas megyei kuruc képek* hosszú éveken át szerepelt a Magyar Állami Népi Együttes zenekarának repertoárján, a Tendl Pál muzsikájából készült *Soproni képek* című művével együtt.

Halála előtt négy nappal, február 12-én a Savaria Szálló hotel-szobájában Kokas Kálmánnak még azt nyilatkozta: „*Addig, amíg Vas megye ontja a zenei régiségeket, [...] addig abbahagyni nem fogjuk, és nem tudom hányadszor, de újra el fogunk menni Ondódra, Petőmihályfára, Ivánra, Bögötre, Csörötnekre és sok más községbe. Az igazi régiségek a lélek, az emlékezés oly mélyén vannak, hogy gyűjtő, énekes, muzsikus egyaránt azt hiszi, hogy mindent feljegyzett, csak amikor harmadszor, hatodszor megy vissza akár a meglátogatott, akár az újonnan felbukkant öregekhez, akkor látja, hogy mit hagyott ott.*” Ez a nyilatkozat, mintha egyben hagyatkozás is lenne: „*A vasi muzsikusoknak feladata volna annak megállapítása, hogy a Hegyhát, Hármashatár, Szombathely, Kőszeg, Sopron, Fertővidéke miért egységes zeneileg, és miért van az, hogy a legrégebb dolgokat megtaláljuk az említett területeken.*” A Vas Népeben és a Vasi Szemlében megjelent írás „*vasi végrendelet*” megjelöléssel ment át a szakmai tudatba.

Ha nem is maradéktalanul, de végakaratóból sok minden megvalósult. 1967-ben megjelent Békefi Antal *Vasi népdalok* című kötete. 1988-ban, halálának 25. évfordulójára, az emlékülésre kiadták Halmos István, Lányi Ágoston és Pesovár Ernő *Vas megye tánc- és zenei hagyománya* című összefoglaló munkáját, amelyben a szerzők választ próbálnak adni az általa felvetett kérdésekre is. Az ifjú táncosoknak és zenészeknek volna még mit tenni az emlékezésen és az eddigi anyag megismerésén kívül. Számukra hadd idézzem Erdélyi Zsuzsanna néhány 1988-ban nekem írt sorát: „*Laci bácsi most is fülemben csengő szavai szerint »faites votres mieux!«. Szó szerint »tegye a legjobbját!«. Ez így nem szép, de sokféleképpen lehet visszaadni. Valójában ez az egyetlen járható út, amely valahogy előre visz.*”

Antal László

Táncház – Népzene

HUNGARIAN DANCE HOUSE – FOLK MUSIC

Táncház – Népzene 2013

Szerkesztette: Árendás Péter

1. ifj. Szerényi Béla
Hódmezővásárhelyi tekerőmuzsika
2. Gyura Fanni
Felsőiregi népdalok
3. Parapács zenekar
Alsókáposai muzsika (Gömör)
4. Szelence énekegyüttes
Szlavóniai népdalok
5. Fokos zenekar
Bácskai italozós
6. Bozóki Tamás, Jávorszky Zoltán, Csenki Zalán
Moldvai táncok (Magyarfalú)
7. Básits Branka, Konkoly Csenge, Orbán Johanna
Dalmáciai szerb népdalok
8. Arató zenekar
Nagysajói táncdallamok
9. Farkas Annamária
„Beli, buba, beli, beli” (Magyarszovát)
10. Pimasz zenekar
Erdőszombattelki muzsika
11. Tímár Sára
Nagyenyed környéki dalok
12. Péter Tamás és zenekara
Cigány virrasztónóták (Kolozs)
13. Nyéky Emese, Mihó Attila
Lassú és sebes magyaros (Gyimes)
14. Buda Folk Band
Mérai bevonuló nóta és szapora (Kalotaszeg)
15. Fekete Borbála
Mohácsi népdalok
16. Krajcsó Bence
Szaszkó József dallamai (Tura)
17. Zsikó Zoltán és zenekara
Kállósemjéni pásztornóták

Jézus és a fák

Mikor Krisztus urunkat hajsolták a gonoszok, egy nagy nyárfa alá menekült, s azt mondta:

- Én fám, nyárfám, borulj rám!
- Én nem borulhatok rád, mert miattad engem az emberek meghajlítanak, talán még ki is vágnának!

Krisztus megbüntette, és azóta reszket a nyárfa levele a sudaránál. Ezután a cserfához menekült Krisztus, de hiába kérte, ez sem borult rá, azért Krisztus haragjában azt mondta neki:

- A mennykő üssön meg!

Azért a mostani világban a cserefát üti meg leggyakrabban a mennykő.

Azután a nyárfa alá ment Krisztus, az ráborult, azóta konyul le a nyárfa ága.

Mikor pedig Jézust elfogták, ide-oda hajsolták tüskéken-bokronkon át, de ezek nem szaggatták meg Krisztus testét; csak egy bántotta, egy nagyon tüskés bokor. Ez letépte a ruháját is, azért lett Krisztus anyaszült meztelen. Ezt aztán Krisztus meg is átkozta, és mai napig is *istenátkozta tüské* a neve.

*

Mikor Krisztust az ellenségei üldözőbe vették, felmászott egy nyárfára, s ott húzódott meg. De az üldözők rátaláltak, lehúzták a nyárfáról, megkínózták.

– No, te nyárfa – szólott Krisztus – megátkozlak, hogy télben, nyárban mindig dideregi!

Az átok meg is fogta a nyárfát, s azóta mindig reszket, s olyan szomorúan zúg, hogy nem lehet alatta megmaradni.

Másszor fenyőfára mászott fel Krisztus; ezen nem találta meg az ellenség. Mikor leszállott róla, megáldotta.

– No, te fenyőfa! Télben, nyárban zöld légy, s mindig keresztesen nőj!

Ezért zöld mindig a fenyőfa, ezért nőnek az ágai keresztesen.

*

Mikor Krisztus urunkat megfogták, megkötözték, fűzfavesszővel verték, mert az volt a legszúrósabb, tele volt tüskékkel.

A fűzfa megsajnálta Krisztus urunkat, a tüskéit mind elhullajtozta, az ágait lehajtotta, többé nem nyújtotta az ég felé, mert nagyon megszomorodott. Azóta nincs a fűzfának tüskéje s azért, hajolnak le az ágai.

Jézus és a madarak

Mikor Krisztus urunk kinszenvedése előtt bujdosott, a fák alatt keresték az üldözői; az ott röpködő cinegemadár azt mondogatta: csincserere, csincserere! – vagyis, hogy nincs ott, ahol keresik. Akkor egy katona a dárdájával, úgy megdobta, hogy tizenkét darabra szakadt. Krisztus futtában felkapkodta a madárrészeket, s fölhajgálta egy növendék fára, azok a darabkák ott mind életre keltek. Azért olyan kicsi madár a cinege, pedig addig olyan nagy volt, mint egy tyúk. Akármilyen kicsi is, a mai napig is tizenkét fiókat költ.

A kakukkmadár meg, mikor Krisztust hajsolták, azt mondogatta: kukucs, kukucs! – Hogy ott van Krisztus, valamelyik fa alatt. Akkor azt mondta neki Krisztus:

- Na, te többet sohasem szólhatsz!

De Szent Péter, aki Krisztussal volt, közbevágott és kérte őt, engedje meg, hogy az ő neve napjáig szólhasson. Krisztus ezt megengette, de a kakuk Péter nap után már nem szólhat, de nem is költ-het.

A búbos banka csúfolta Krisztust, mikor az emberek ütötték. Azt mondta: hupp, hupp! Azért annak csúnyasággal kell táplálkonia.

A varjú káromgott, mikor Krisztust ütötték, hogy kár ütögetni őt. Azért a mai napig is úgy káromg.

A gilicemadár éltette Krisztust, így: prú, prú! Azóta van ilyen szava.

A vadgalamb meg azt mondta, mikor már Krisztust megfogták: nyúzzuk, nyúzzuk! Azért úgy szól maig is.

Miből lett a júdás pénz?

Jézus tanítványai között volt Júdás is, aki harminc ezüstforintért a főpapak kezére adta a mesterét. Azért, amikor meglátta Jézust megostorozva, töviskoronával a fején, nagyon megrendült. Szaladt vissza a főpapakhoz, s vitte a harminc ezüstforintot, hogy visszaadja, de a főpapak nem fogadták vissza. A pénz mintha égette volna Júdás kezét, fogta s széjjelszórta a gecemáni kertben. Kétségbeesésben keresett egy fát és felakasztotta magát. Ott nőtt ki először egy virág, ami érdekes, pénz alakú termést hozott. Ezek az ezüstös, kerek termések, olyanok mintha eldobott ezüstpénzek volnának. El is nevezték *júdás pénznek*, a nép ma is úgy ismeri, hogy júdás pénz.

Miből lett a gyöngyvirág?

Mikor Jézust eltemették, az áldott Szűzanya keservesen járt fel-alá, fájdalmasan siratta a Szent Fiát. Ahol a könnyei lehullottak a földre, mindenütt gyöngyvirágok nőttek.

Mióta hordanak a méhek mézet?

Mikor Krisztust felfeszítették a keresztfára, nagyon szomjas volt, és akkor a katonák egy keserű epével átitatott rongyot nyomtak a szájához. A méhek megkönyörültek rajta és vittek neki vizet. Ezért Jézus megáldotta őket:

- Áldottak legyetek, ezután ne vizet, hanem mézet hordjatok!

Azóta hordanak mézet a méhek.

A piros tojás

Amikor az Úrjézus halála volt a földön, meghalt, eltemették, de harmadnapra feltámadt. Az emberek vitték mindenfelé a nagy hírt, hogy:

- Feltámadt a Mester!

Egy kislány is híresztelte a faluban, hogy feltámadt az Úrjézus. A kötényében tojás volt. Akkor azt mondta neki az egyik ember:

– Nem hiszem el, hogy Jézus föltámadt, csak akkor, ha a kötényedben pirossá változik a tojás.

A tojás abban a minutumban pirossá változott a kislány kötényében. Azóta festenek az emberek Jézus feltámadásának emlékére piros tojás.

Húsvéti köszöntők és locsolóversek

1.
Adjon a Jóisten,
Boldog ünnepeket!
Mindenféle jókkal
Lásson el titeket.
Az öreg nagyapám
Ily köszöntőt hagyott,
ÖrvendjeteK vígan,
Jézus feltámadott.
Öröm ez tinéktek,
Énnekem és másnak,
De én is örülök
A húmes tojásnak.
Adjanak hát nekem,
Néhány piros tojást,
Hogy jókedvvel menjek
Az utamra tovább.
(Hajdúhadházi református húsvétköszöntő, Enyedi József gyűjtése.)

2.
Kelj fel párnáidról szép ibolyavirág,
Nézz ki az ablakon, milyen szép a világ.
Megöntözlek téged az ég harmatával,
Teljen a tarisznya szép piros tojással.

3.
Húsvét másodnapján az a kívánságom:
E háznak népére ezer öröm szálljon!
Van e háznak rózsabokra?
Nyíljék élte sok napokra!
Hogy virítson, mint rózsaszál,
Megöntözném, ennyiből áll
A kis kertész fáradsága,
Piros tojás a váltsága!

4.
Föltámadt Jézus,
Jámbor keresztények!
Locsolni indultak
A székely legények.
Illatos rózsámtól
Kértem rózsavizet,
Azt locsolom meg,
Aki engem szeret.

5.
Tojik a fehér tyúk
Tojás van alatta,
Adják ide hamar,
Hadd fussak el haza.
Én vagyok apámnak
A legkisebb fia,
A puliszka mellett
Vitéz katonája.

6.
Vízbevető hétfő,
Piros tojás kettő.
Ha nem adnak tojásukat,
Ellopom a leánykát.

(Mirk László: Húmes tojás csak annak jár..., Státus Kiadó, Csíkszereda, 2004. Válogatás a Segítő Mária Római Katolikus Gimnázium tanulóinak gyűjtéséből)

Csak a béka sajnálta Szűz Máriát

Amikor Krisztus urunkat megfeszítették, Szűz Mária sírt-rítt, jajveszékelt, úgy sajnálta a fiát. Senki nem szánkozott rajta. Egyszer csak elejébe állott egy béka:

– Én nagyon sajnállak, amiért a fiadat megölték. Tudom, milyen nagy a bánatod. Az én hét szép fiamat is eltaposta egy szekérkerék. Ó, pedig be szépek voltak! Szép két kiülő szemük, hosszú lábuk...
– dicsérte a béka erősen a gyermekeit. Szűz Mária még nagy bánatában is elkacagta magát, azt gondolta:

– Lám, minden anyának a legszebb az ő gyermeke!

Abban a helyben megáldotta a békát. Azzal áldotta meg, ha elpusztul is, el ne rothadjon, meg ne bűdösödjék, száradjon el, mint az avar.

A Parasztbiblia (Lammel Annamária, Nagy Ilona, Gondolat Könyvkiadó, 1985.) és a Hétszázhetvenhét magyar népmese (Videopont Kiadó, Bp. 1995.) mondanéközléseiből válogatta és feldolgozta: Kóka Rozália. Rajz: Ágfay Míra és Gyócsi Gábor

Szómagyarázat:

istenátkozta tüske = vadrózsa, de ördögszekér is

júdáspénz = kerti holdviola

Folkloriada 2012

Magyar „néptánc-válogatott” sikere Dél-Koreában

Dél-Korea. A világ egyik legérdekesebb országa, ahol a modern hightech egyidejűleg van jelen az ezeréves hagyományokkal, ahol a felhőkarcolók tövében mindenhol megtaláljuk egy perc alatt a régi világot idéző épületegyüttest, mini skanzen, hogy az ott élők el ne feledjék saját hagyományait. A kereskedelmi tv-csatornák között elérhető a „Tanuld a hagyományt” csatorna is, ahol a nap huszonnégy órájában dobolni, énekelni, táncolni, kézműveskedni tanítják a nézőt. Noha a film- és popipar éppen a világ meghódítására készül, a hagyományokat a Vesta-szüzek elszántságával őrzik. A plázákban és vásárlóutcákban nem csak a világmárkák boltjai találhatók meg, hanem a tradicionális népviseleti ruhaboltok is, ugyanis a társasági és családi eseményeken elvárt és illő, hogy a hölgyek a közkedvelt koreai szappanoperákban látható gyönyörű öltözékekben jelenjenek meg. 2012-ben itt rendezték meg a népművészet olimpiáját, a World Folkloriádát, amely óriási magyar sikert hozott.

A CIOFF (az amatőr folklór fesztiválokat tömörítő egyik világszervezet) 1970-ben alakult Franciaországban, Magyarország az alapító tagok között volt. A világ nyolcadik csodája, hogy szinte kizárólag civil szervezetekből álló tagságával a mai napig működik. A világ nyugati részén már az alakítás időszakában is részben, vagy egészen civil szervezetek működtették a néptáncegyütteseket és a fesztiválokat, ez a feladat a kilencvenes évek rendszerváltásai után, fokról-fokra Közép Európában is a civil ágazat kezébe került. Ezért fantasztikus, hogy a tevékenység, a mindenhol szűkülő támogatások ellenére még ma is életképes nemzetközi szinten.

A CIOFF szervezetében az egyes országokat a nemzeti fesztiválszövetség képviseli, Magyarország esetében a Folklórfesztiválok Szövetsége vagy, ahogyan a világszövetségben hívják, a CIOFF Hungary a nemzeti képviselő, amelynek elnöke Héra Éva.

Az első Folkloriádát 1996-ban szervezték meg. Célja az volt, hogy egy időben, egy helyen találkozhassanak a világ népművészei:

zenészek, táncosok, kézművesek, fiatalok, öregebbek és szépkorúak. 1996-ban Hollandia, 2000-ben Japán, 2004-ben Magyarország, 2012-ben pedig Dél-Korea volt a világ népművészetének „központja”. (Mint köztudott, a magyar Folkloriada Pécssett kezdődött, itt volt a nyitóceremónia, ezt követően különböző fesztiválokra utaztak a résztvevők. Százhalombatta, Székesfehérvár, Gyöngyös, Tököl, Ráckeve, Jászberény fogadták be az együtteseket, majd Budapesten, a Hősök terén volt a záróceremónia.)

2012-ben a világ figyelme Dél-Korea felé fordult. A szervezők 2004-ben, alig néhány héttel a világfesztivál után Magyarországra érkeztek, és tájékozódni kezdtek a megrendezés körülményeiről. Olyan meglepő kérdésekkel bombáztak bennünket, mint például hány kilométer autópálya, mennyi hotel, kulturális intézmény, színház épült fel a Folkloriada miatt. Nem mondom, jókat mosolyogtunk. Még szerencse, hogy 2004-ben adták át az M6-os autópálya első szakaszát Pécs felé, így arra hivatkozhattam némiképpen viccelődve. Mivel a Folkloriada

szervezője a CIOFF, az egyes országok részvételével kapcsolatos szervezőmunkát, a kiutazó együttesek kijelölését a CIOFF nemzeti szervezetei intézik. Nem megkerülhető szempont az sem, hogy a CIOFF olyan civil szervezet, amely önkéntes feladatellátással, amatőr művészeti előadókkal rendelkezik, akik ha kell, népművészek, fesztiválszervezők, önkéntesek. Éppen ezért a Folkloriada a nemzetközi népművészeti mozgalom kiteljesedése, hiszen itt találkozhatnak egymással mindazok, akik igény szerint színpadon lépnek fel, vagy önkéntesként tolmácsolnak, ágyaznak, ételt osztanak, szerveznek, vagyis mindent tudnak és értenek arról az életstílusról, szellemiségről, amiért annak idején a CIOFF alapítói a szervezetet létrehozták. Mindezt azért tartom fontosnak leírni, mert a szervezés hónapjaiban nagy volt az értetlenkedés, hogy ha a Folkloriada ilyen fontos esemény, akkor miért az amatőr szektor képviseli hazánkat, és miért nem valamelyik hivatásos táncegyüttes.

Természetesen nem megkerülhető a szakmai teljesítmény kérdése, hiszen minden or-

szág törekszik arra, hogy jó együttést küldjön a fesztiválra. Ugyanakkor megkerülhetetlen szempont az, hogy a Folkloriada az amatőröké. Ide nem azért mennek az együttesek, hogy mindenkinél jobbak legyenek, letáncolják a többieket a színpadról, hanem azért, hogy találkozzanak és együtt legyenek. Jellemző, ahogyan a résztvevők ismerősként köszöntötték egymást. Magam személyesen vagy tíz-tizenkét olyan együttesel találkoztam, akik már részt vettek a

Summerfesten, voltak Százhalombattán, de a magyar táncosok közül is többen összefutottak olyanokkal, akiknek egykor már tolmácsoltak saját fesztiváljukon. Azt az önfeladott örömet, amelyet viszontlátáskor az egykor együtt fesztiválózóknak élnek át, nem lehet a professzionális teljesítménnyel kiváltani, ugyanis a CIOFF pont erről az emberi örömről szól.

A magyar Folklórfesztiválok Szövetségének elnöksége úgy döntött, hogy a Folkloriadára ezúttal nem egy klasszikus értelemben vett együttést küld, hanem olyan válogatott csapatot, amelynek tagjai magyarországi CIOFF-fesztivált szervező együttesekben táncolnak. A Folkloriada-t rendező szervezet miatt volt kiemelten fontos, hogy csak ilyen együttesek delegálhattak tagot a kiutazó csoportba. Hiszen a „CIOFF-fesztivál” címért először is túl kell jutni a jelentkezés és a regisztráció procedúráján, a későbbiekben pedig naprakészen illik részt venni a közös munkában a meghívások és az adatszolgáltatás terén. Ezt az önként vállalt többletmunkát ismerte el a delegálás lehetőségével szövetségünk elnöksége.

Ennek eredményeként született meg alkalmi jelleggel a Hungarica Néptáncgyüttes, amelynek tagjait a százhalombattai Forrás, a székesfehérvári Alba Regia, a ráckevei Kéve és a nyíregyházi Nyírség Táncgyüttes delegálta. (Szóba került még a gyöngyösi Vidróczki Táncgyüttes, de sajnos ők nem vállalták a kötelezettségeket. Alanyi jogon szintén meghívást kaphatott volna a Tököl-i Délszláv Együttes is, hiszen a Summerfest Tökölön is CIOFF besorolású, de valószínűsíthető volt, hogy a tervezett repertoár elsajátítása a délszláv táncokban jártas táncosok számára nehézségeket jelent.)

Az egyes táncosokat a megszólított együttesek vezetői jelölték ki. Nyilván mindenki azokat a táncosokat választotta ki, akiket szakmailag alkalmasnak talált, akik megérdemelték, mert az adott együttes életében és munkásságában egyértelműen pozitív szerepet játszottak, és akik, bár lehet, hogy nem nyernék meg a békéscsabai szólótánc versenyt, de magatartásukkal, kisugárzásukkal egyértelműen alkalmasnak találtattak a feladatra. Az utóbbi egyáltalán nem volt mellékes, sőt ugyanolyan fontos, ha nem fontosabb szempont volt, mint a táncos képesség, ugyanis három héten keresztül teljesen idegen közegben, nem a saját együttesben kellett alkalmazkodni mindenhez és mindenkihez, illetve színpadon és színpadon kívül magas szinten kellett képviselni Magyarországot. (A tapasztalatok azt mutatják, hogy a színpadon kívüli elvárások a nehezebben teljesíthetők.)

2011 decemberében volt az első próba Százhalombattán, ahol a tagok részletes tájékoztatást kaptak a teljes programtervezetről. A művészeti vezetésre Majoros Róbert kapott felkérést, az együttesvezetői feladatokat a Folklórfesztiválok Szövetségének elnöksége rám bízta.

Az első decemberi találkozást követően időről időre hol Százhalombattán, hol Székesfehérváron zajlottak a próbák. A szervezés egyáltalán nem volt egyszerű, az anyagi háttér megteremtése igen nehéz volt. Végül a Nemzeti Kulturális Alap és az Emberi Erőforrások Minisztériumának támogatásával, valamint a sajtó közreműködésének köszönhetően minket megtaláló két szponzor segítségével 2012. szeptember 16-án, Százhalombattán hivatalosan bemutatkozott a Hungarica Néptáncgyüttes, amely aztán, szeptember 29-én elindult Dél-Korea felé.

A fesztivál helyszíne a Szöultól 150 km-re lévő Anseong volt. Itt építették fel azt a hatalmas élményparkot, amelyben előadótermek, színház, éttermek, kávézók, öt színpad, árusítócsarnok, tó hidakkal, csillagvizsgáló, szabadtéri aréna, és számos kiszolgáló egység várt minket és a látogatókat. A koreaiak kiváló érzékkel szervezték meg a Folkloriadát. Érezhető volt, hogy a hagyományos kultúra, a hagyomány – a mellbevágóan hightech közeg ellenére – életük fontos részét képezik. Bármelyik nagyvárosban a felhőkarcolók tövében skanzen jellegű épületegyüttesekre lehet bukkanni, a fővárosban szombatoként a régi vásári meneteket felidéző, népviseletes, zenés felvonulásokat tartanak. Mindenhol található népviseleti bolt, ugyanis a társasági eseményeken elvárt, hogy a hölgyek olyan tradicionális ruhákban jelenjenek meg, amelyeket manapság a közkedvelt dél-koreai szappan-

folkMAGAZIN

LELŐHELYEK

TÁNCHÁZ ALAPÍTVÁNY
FOLKMAGAZIN SZERKESZTŐSÉG

1011 Budapest,

Szilágyi Dezső tér 6. I. em.

Tel.: (1)-214-3521

Interneten megrendelhető a

www.folkmagazin.hu oldalon

NÉPTÁNCOSOK KELLÉKBOLTJA

1137 Budapest, Katona József u. 22.

Tel.: (1)-239-1199

ÍRÓK BOLTJA

1061 Budapest, Andrássy út 45.

Tel.: (1)-322-1645

KALÁKA ZENEBOLT

Bp., V. ker., Bárczy István utca 10.

Tel.: (1)-267-5331

A FOLK

1074 Budapest, Dohány u. 84.

Tel.: (1)-351-3341

ETHNOSOUND

Bp., VIII. ker., Krúdy Gy. u. 7.

Tel.: (1) 266-8105

operákban hordanak a szereplők (vagyis a császárság korát idéző népviseletekről beszélünk). Felkavaró élmény volt látni az oktatósi módszereket, megismerni a tanításról szóló elképzeléseket.

Mindig és mindenhol talákoztunk formaruhás óvodásokkal, kisiskolásokkal, gimnazistákkal. Tömegesen viszik őket minden olyan helyre, ahol taníthatnak nekik valamit, így például a skanzenekbe vagy a paraszti gazdálkodást bemutató farmokra, mezőgazdasági termelőhelyekre, ahol növényeket ültetnek, állatokat simogatnak. Ezrével hozták el őket a Folkoriadára is. Itt különösen példaértékűen bánnak a gyerekekkel, és átadnak nekik mindent – a dobolás tudományától kezdve a táncig, a kézművességtől a rendkívül nehéz koreai mozdulatokig –, ami az identitásukat erősíti és koreaivá teszi őket. (Ezt a folyamatot néhány kereskedelmi csatorna is erősíti, amelyeken napi huszonnégy órában a koreai népművészet tudományát tanítják, állítólag nagy nézettség mellett.)

A fesztivál helyszínén nem volt ritka a napi 190 ezer látogató sem, és azt is megszoktuk, hogy ha este, a fellépés kezdete előtt öt perccel, a rettentő hidegben még senki sem volt a színpadnál, kezdéskor akkor is biztos, hogy legalább pár százan megjelentek. (A földből nőttek ki? Nem tudni.) Néhány alkalommal tájékoztatásokra is vittek minket, amelyek közül kiemelkedő volt a Mokpo-i, ahol éppen ezen a hétvégén rendezték meg a Forma-1 Korea futamát. Ezen kívül ekkor zajlott a nemzetközi filmfesztivál Busanban a legnagyobb hollywoodi sztárok tömeges részvételével, vagyis Korea ezekben a napokban, hetekben majd' minden téren világszóló eseményt rendezett.

Folyamatosan visszaköszönt valami a koreai tradíciókból, a hotelban a földön alvás, a hagyományos, földön ülős koreai éttermek és az ételek, vagy a szülői Császári Palotában óránként látható, több mint ötszáz szereplős történelmi játék.

Nem mellékes tény, hogy a magyar együttes igen hamar nagyon népszerű és közkedvelt lett. A szervezők megszokták, hogy a műsoridőt komolyan vesszük, mindig örültek, ha megérkeztünk a színpadhoz, mindig elmondták, hogy velünk nagyon könnyű, mert óraműpontossággal dolgozunk. A többi fellépő között is hamar híre ment, hogy a Hungarica rendkívül figyelemre méltó. Ennek köszönhetően számtalan alkalommal tisztelték meg előadásunkat szabadidejünkben más együttesek – például a franciák többször is –, mintegy módszertani terepgyakorlatként.

Kiemelkedően szép emlék a szülői egyetem magyar tanszékének hallgatóival való találkozásunk. Mintegy kétszáz koreai fiatal tanul magyarul. Velük egy közös fellépés kapcsán talákoztunk, ugyanis van magyar táncgyüttesük. Tiszteletünkre a Kállai ketőst mutatták be, Rábai Miklós koreográfusát. Függetlenül attól, hogy ez régi mű, ki kell emelni, hogy videofilm alapján, minden segítség nélkül, maguktól tanulták be, és olyan elszántan és szeretetteljesen adták elő, hogy többünk könnye – személy szerint a nagykállói hungaricás táncosunké – kicsordult. Hihetetlen volt látni és hallani Szöulban a magyarul beszélő, magyarul táncoló koreai fiatalokat.

A Folkloriada szervezőbizottsága minősítette az együtteseket, a Hungarica Táncgyüttes „excellent” minősítést, illetve meghívást kapott a világfesztivál záró ceremóni-

ájára, a kontinensenként egy együttest felvonultató exkluzív gálaműsorba. Ezen közel hatvan országból csak négy ország (és együttes) szerepelt mindösszesen. A bemutatott előadások a szervezők igényeinek megfelelően kerültek összeállításra, harminc, húsz, tizenöt és öt perces időtartamban kaptak helyet a különböző színpadokon. Mi igyekeztünk hitelesen és teljes körűen megmutatni a különböző tánc típusainkat.

Színpadi szereplésünk mellett fontos szerepet kaptak a velünk utazó kézművesek is: Kiss Tünde Hollókőről, Berecz Zsuzsa Mezőkövesdről, Matyóföldről, valamint a száhalombattai Winklerné Petri Kiss Borbála viseletkészítő, a Népművészet Ifjú Mestere. Minden nap tartottak kézműves foglalkozásokat. Ezt a programot egészítette ki Mészáros Csaba kétnapos jelenléte, aki az egyik szponzor cég vezetője és nem mellesleg szalmafonással is foglalkozik. Koreában nem maradt hölgy, akit ne gyűrűzött volna meg, és ne kápráztatott volna el furfangos szalmagyűrűivel.

A magyar delegáció felbecsülhetetlen jó tulajdonsága volt a fegyelmezettség, amellyel ezt a három hetet és előtte az egy évet végigcsinálták. A táncosok fantasztikus teljesítményt nyújtottak. A közösséget erősítette a Hatvan Banda, amelyben ezúttal Pál Éva volt a primás. Nem elhanyagolható az sem, hogy amikor Moussa Ahmed kilépett a nagyböggő mögül és táncolni kezdett, a közönség szó szerint felhördült.

Október 16-án élményekkel telve és fáradtan érkeztünk meg Budapestre. Mindannyian átélhettük azt a csodát, amelyet az együtt töltött idő és egy ilyen méretű világfesztivál jelent. Természetesen, a pozitív élmények mellett voltak negatív tapasztalatok is, de a Hungarica Néptáncgyüttes minden tagja magáévá tette az alapelvet, hogy mindig, minden a fejekben és a szívben dől el, így minden adódó probléma a lehető legrovidebb időn belül megoldódott. A résztvevők mindent kiválóan, példaértékűen kezeltek, soha, semmilyen nehézség nem törte meg őket.

Köszönjük a Nemzeti Kulturális Alapnak, az Emberi Erőforrások Minisztériumának, az Evopro-nak, a Conflex-nek a megvalósításhoz nyújtott anyagi segítséget, a Turkish Airlines-nak a különleges bánásmódot, amelyben minden beszálláskor, Budapesten és Szöulban minket részesítettek. Köszönjük Héra Évának, a Folklorfesztiválok Szövetsége elnökének a fáradhatatlanságát, és köszönet mindenkinek, aki a Hungarica Néptáncgyüttes és ezzel Magyarország nevét három hét alatt a világ szakmai közvéleménye számára védjeggyé tette.

Szigetvári József

NÉPMŰVÉSZETI TÁBOROK

JÚNIUS

Tűzzománc tábor

2013. június 17-21.

8-15 éveseknek, naponta 8-13 óráig
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.

Táborvezető: Dékány Margó és Dékány Dóra
kézművesek

Tel.: 06-1-212-2820

marczi@marczi.hu; www.marczi.hu

XII. Tekerős szaktábor

Szentés (strand), 2013. június 19-23.

Információ: Havasréti Pál

havasretipal@gmail.com

Tel.: 06-30-940-1242

Puskás Gabriella

Tel.: 06-30-475-3161; www.tekazenekar.hu

Táncos tehetségek tábora

Kiscsász, 2013. június 23-28.

Táncanyag: felcsíki és szucsági magyar táncok

Oktatók: Kádár Ignác, Nagypál Anett, Farkas Tamás, Lőrincz Hortenzia

Szervező: Apte Művészeti Egyesület –

Néptáncosok Baráti Köre

Kapcsolattartó: Kovács Norbert

Tel.: 06-20-378-6459

cimbi@iplus.hu; www.apteegyesulet.hu

Alkotótábor 7-11 éves gyerekeknek

Válaszút (Románia), 2013. június 23-30.

Szervező: Kallós Zoltán Alapítvány

Kapcsolattartó: Németh Orsolya

Információs telefonszám: 00-40-754-071-237

orsolya@kallos.org.ro; www.kallos.org.ro

Családos tábor

Borospaták (Románia), 2013. június 23-30.

Lunca de Jos, Valea Boros nr. 65

Információ:

Tel.: 00-40-266-339504, 00-40-744-505022

office@tectumszallas.ro

www.skanzen.ro; www.borospanzio.ro

Képfestő tábor

2013. június 24-28.

10-14 éveseknek, naponta 8-17 óráig
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.

Táborvezető: Bauer Eszter néprajzkutató, Füri Erika mindentvarró

Információ: Bauer Eszter

Tel.: 06-70-335-6287

bauer.eszter@marczi.hu; www.marczi.hu

Kerámia tábor

2013. június 24-28.

7-13 éveseknek, naponta 8-17 óráig
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.

Táborvezető: Urbán Krisztina fazekasmester

Tel.: 06-70-317-5767

marczi@marczi.hu; www.marczi.hu

Mesterségünk címere – Kézműves tábor

2013. június 24-28.

8-13 éveseknek, naponta 8-17 óráig
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.

Táborvezető: Pilinger Zsuzsa kézműves,
drámajátékvezető

Információ: Pilinger Zsuzsa

Tel.: 06-70-608-7992

pilingerzsuzsa@gmail.com; www.marczi.hu

Népi kézműves-fazekas gyerektábor

2013. június 24-28.

5-14 éves gyerekeknek, naponta 8-17 óráig
Dr. Kresz Mária Alapítvány Fazekas Központ
1165 Budapest, Sasvár u. 101.

Tel./fax: 06-1-407-1502

fazekaskozpont@mail.datanet.hu

www.fazekaskozpont.hu

X. Kolompos Családi Tábor

Szerencs, 2013. június 24-30.

További információ:

Tel.: 06-1-221-0483, 06-70-562-8069,

06-30-941-5598

tabor@kolompos.hu; kolompos@kolompos.hu

www.kolompos.hu.

XI. Dudaiskola

Somogyi népzenei, néptánc és kézműves tábor

Szena-Zselickisfalud, 2013. június 25-29.

Szervező: Lázi Dombi Kulturális Egyesület,

Szena

Információ: Karácsony Tamásné Bajzik Éva

Tel.: 06-20-584-5507

dudaiskola@lazidombi.hu

www.lazidombi.hu

XXII. „MÉTA” Népzenei és Néptánc Tábor

Karád, 2013. június 29. – július 7.

Zenei vezető: Salamon Beáta

Információ: Poór Kinga

Tel.: 06-30-5793-474

metatabor2012@gmail.com

www.facebook.com/metatabor

XXII. Suvadás kézművestábor és

folklorálalkozó

Arlói-tó, 2013. június 29.– július 5.

Információ: Tengely Katalin

Tel.: 06-48-544-520

Janiczak Dávid (06-30-484-9794)

info@suvadasiliget.hu; www.arlo.hu/suvadás

www.facebook.com/suvadasiliget

Táncos tehetségek tábora

Kiscsász, 2013. június 30. – július 5.

Táncanyag: felcsíki és szucsági magyar táncok

Oktatók: Kádár Ignác, Nagypál Anett, Farkas Tamás, Lőrincz Hortenzia

Szervező: Apte Művészeti Egyesület –

Néptáncosok Baráti Köre

Kapcsolattartó: Kovács Norbert

Tel.: 06-20-378-6459

cimbi@iplus.hu; www.apteegyesulet.hu

V. Gajdos Népzenei és Néptánc Gyermektábor

Mátrafüred (Erdészeti Kollégium)

2013. június 30. – július 5.

népi hangszer, népi ének és néptáncoktatás

Információ: Lisztóczi Mónika

Tel.: 06-20-779-0380, 06-30-387-1501

info@gajdoszenekar.hu

www.gajdoszenekar.hu

Ifjúsági népzene és néptánc tábor

Válaszút (Románia)

2013. június 30. – július 7.

12-16 éves ifjaknak

Szervező: Kallós Zoltán Alapítvány

Kapcsolattartó: Németh Orsolya

Információs telefonszám: 00-40-754-071-237

orsolya@kallos.org.ro; www.kallos.org.ro

JÚLIUS

Ékszerkészítő tábor

2013. július 1-5.

10-14 éveseknek, naponta 8-17 óráig

Marczibányi Téri Művelődési Központ

1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.

Táborvezető: Vadászy Eszter ötvös és Donáth

Zsuzsa zenepedagógus, kézműves

Információ: Vadászy Eszter

Tel.: 06-20-582-0119

vadaszy.eszter@marczi.hu; www.marczi.hu

Zempléni Népművészeti Tábor gyerekeknek

Újhuta, 2013. július 1-7.

Dél-Alföld és Csíkszentdomokos táncainak és népdalainak tanítása.

Oktatók:

Szarka Zsolt, Kis Demeter Erika, Kis István

Szervező: A Művelődés Háza és Könyvtára,

Sárospaták

Kapcsolattartó: Darnos István

Tel.: 06-20-434-2051

darnospisto@freemail.hu

VII. Dél-alföldi népzenei tábor

Ópusztaszer, 2013. július 3-8.

Oktatás: tekerő, klarinét, ének, citera (dél-alföldi muzsika)

Szervező: Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi

Emlékpark, skanzen

6767 Ópusztaszer, Szoborkert 68.

Információ: Tóth Antal

Tel.: 06-30-982-3127; www.opusztaszer.hu

toth.antal@opusztaszer.hu

Gyakorló táncosok és táncoktatók tábora

Kiscsász, 2013. július 7-12.

Július 7-8. Szabó Szilárd és Németh Ildikó –

Szék táncai

Július 9-10. Kádár Ignác és Nagypál Anett –

Vajdaszentivány táncai

Július 11-12. Hahn-Kakas István és Tombor

Beáta – Rábaköz (Szany, Vitnyéd) táncai

Információ: Kovács Norbert

Tel.: 06-20-378-6459

cimbi@iplus.hu; www.apteegyesulet.hu

NÉPMŰVÉSZETI TÁBOROK

Dűvő népzenei tábor

Kiscsász, 2013. július 7-12.
 Vonós hangszeroztatás
 Oktatók: Hruz Dénes (hegedű); Hruz Szabolcs (hegedű); Nagy Zsolt (brácsa); Mohácsy Albert (nagybőgő); Kubinyi Júlia (népi ének)
 Kapcsolattartó: Kovács Norbert
 Tel.: 06-20-378-6459
 cimbi@iplus.hu; www.hidakforum.hu

XVIII. Kárpátaljai zenés, táncos, kézműves tábor

Tiszapéterfalva (Ukrajna), 2013. július 7-13.
 Hangszeres oktatás:
 Rónai Lajos, Pál István és zenekara, Pál Lajos
 Népi ének: Pál Eszter
 Táncoktatók: Széphalmi Zoltán, Tóth Judit, Huszti Beáta, Csüri Szabasián
 Szervező: Örökség Gyermek Népművészeti Egyesület; Szarvasi Hagyományörző Közalapítvány; Péterfalvi Művészeti Iskola; Kárpátaljai Magyar Pedagógus Szövetség
 Információ: Pál Lajos és Katalin
 Tel.: 06-30-684-5294
 visk.pal@gmail.com; visk@citromail.hu

XXII. Egyszólam Népzenei Tábor

Váralja, 2013. július 7-14.
 Ének:
 Agócs Gergely, Berecz András, Fábián Éva
 Furulya: Juhász Zoltán, Sáringer Kálmán, Juhász Dénes
 Duda, hosszú furulya: Dsupin Pál
 Táncanár: Juhász Katalin
 Kézművesség: Molnár Györgyné
 Népi gyerekjátékok: Hintalan László
 Szervező: Aranytíz
 1051 Budapest, Arany J. u. 10.
 Információ: Ötvös Györgyi
 Tel.: 06-20-3174-748
 otvos.gyorgyi@aranytiz.hu; www.aranytiz.hu

Kincskereső tábor

2013. július 8-12.
 9-12 éveseknek, naponta 8-17 óráig
 Marczibányi Téri Művelődési Központ
 1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
 Táborvezető: Bauer Eszter néprajzkutató,
 Hevesi Andrea vizuális nevelés szakos
 Információ: Bauer Eszter
 Tel.: 06-70-335-6287
 bauer.eszter@marczy.hu; www.marczy.hu

Népi kézműves-fazekas gyerektábor

2013. július 8-12.
 5-14 éves gyerekeknek, naponta 8-17 óráig
 Dr. Kresz Mária Alapítvány Fazekas Központ
 1165 Budapest, Sasvár u. 101.
 Tel./fax: 06-1-407-1502
 fazekaskozpont@mail.datanet.hu
 www.fazekaskozpont.hu

Hagyományok Háza TÁ-BOR

Szajol, 2013. július 14-20.
 Információ: Beszprémy Katalin

Tel.: 06-20-361-9227
 Kedves Róbert (06-20-390-6236)
 hhtabor@gmail.com; www.elohagyomány.hu
 www.hagyományokhaza.hu

XVI. Magyarlapádi Tánc Tábor

Magyarlapád (Románia), 2013. július 14-21.
 Magyarlapádi, környékbeli magyar, román és cigánytáncok.
 Oktatók: Kiss István és párja, Székely György és párja, Farkas Báborka és párja
 Népdal oktatás: Szilágyi Hajnalka
 Népzeneoktatás Kis-Küküllő menti adatközlő zenészekkel.
 Szervező: Etnika Kulturális Alapítvány
 Információ: Bánffy Farkas
 Tel.: 06-30-61-045-72, 00-40-742-081-319
 farkasbanffy@gmail.com; www.magyarlapad.ro

Radírópók tábor – 2013. július 15-19.

8–12 éveseknek, naponta 8-17 óráig
 Marczibányi Téri Művelődési Központ
 1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
 Táborvezető: Vadász Eszter vizuális nevelő
 Információ: Vadász Eszter (06-20-582-0119)
 vadasz.eszter@marczy.hu; www.marczy.hu

„Somló hangja”

Világzenei és népzenei fesztivál
 Doba (Erdődy kastély), 2013. július 18-21.
 Információ: Kovács Norbert (06-20-378-6459)
 cimbi@iplus.hu; www.somlohangja.com

XII. Magyar Vár Tábor

Pomáz, 2013. július 20-28.
 Idei fő téma: Csángóföld
 Szervező: Magyar Vár Alapítvány
 2013 Pomáz, Majdán u. 1.
 Herpai Sándor; tel.: 06-70-451-3500
 izenet.magyarvar@gmail.com; www.mv.hu

XXIX. Tisza-Folk Nyári Népzenei és Néptánc Tábor

Tiszakécske Móríc Zsigmond Kollégium,
 2013. július 20-27.
 Szervező: Tisza-Folk Alapítvány
 Kapcsolattartó: Koncz László
 Tel.: 06-30-261-2795
 tabor@tiszafolk.hu; www.tiszafolk.hu

Téka Népművészeti Tábor

Nagykálló-Harangod, 2013. július 20-28.
 Szervező: Nagykálló Kiemelten Közhasznú Nonprofit Kft.
 Táborvezető: Borsiné Sveta Anita
 4320 Nagykálló, Kossuth út 8.
 Tel.: 06-30-257-7065; svetaanita@gmail.com
 www.nagykalloharangod.hu

Alkotótábor családok számára

Válaszút (Románia), 2013. július 21-28.
 Szervező: Kallós Zoltán Alapítvány
 Kapcsolattartó: Barta Magdi
 Információs telefonszám: 00-40-264-262623
 magdi@kallos.org.ro; www.kallos.org.ro

XIX. Székelyföldi Tánc Tábor

Felsősfalva (Románia), 2013. július 21-28.
 Táncoktatás: Kisküküllő menti táncok (Küküllődombói) – július 22-24. között
 Parajdi táncok – július 25-27. között
 Sóvidéki táncok kezdőknek és gyerekeknek – egész héten
 Marossárpataki táncok – egész héten, esténként
 Oktatók: László Zsolt, Mátéfi Csaba, László Csaba, Imre Béla és táncos párjaik
 Zeneoktatás: sóvidéki zene, szászcsávási zene a szászcsávási zenészekkel és Sinkó András
 Énekkutatás: László Anna Ildikóval
 Muzsikálnak: Heveder, Sorogja, Dumnyezeu István (Szászcsávás), Kóré Géza (Székelyszenterzsébet), Miklós Károly (Parajd) és zenésztársaik
 Szervező: László Csaba és a Pipacsok Néptáncgyűttes
 Tel.: 00-40-266-242927; 00-40-744-632669; 00-40-749-331324
 laszlo.csa@freemail.hu; www.pipacsok.ro

III. Györgyfalvi Népzene és Néptánc Tábor

Györgyfalva (Románia), 2013. július 21-27.
 Györgyfalvi táncokat tanít haladóknak Busai Norbert és Busai Zsuzsanna.
 Muzsikál a Tökös zenekar.
 Információ:
 Tel.: 00-40-746-200-268; 06-30-41-766-10
 falukutja@gmail.com; www.falukutja.ro

Népi kézműves-fazekas gyerektábor

2013. július 22-26.
 5-14 éves gyerekeknek, naponta 8-17 óráig
 Dr. Kresz Mária Alapítvány Fazekas Központ
 1165 Budapest, Sasvár u. 101.
 Tel./fax: 06-1-407-1502
 fazekaskozpont@mail.datanet.hu
 www.fazekaskozpont.hu

XVII. Vajdaszentiványi Tánc- és Zenei Tábor

Vajdaszentivány (Románia)
 2013. július 25-31.
 Információ: Zalai Táncgyűttes
 8900 Zalaegerszeg, Landorhegyi u. 21.
 Varga János
 Tel.: 06-20-326-4339; vajan2@gmail.com
 Madarasán Judit
 Tel.: 00-40-741-077-023; www.zalaite.hu

XV. Komandói Cigányfolklor Tábor

Komandó (Románia), 2013. július 28. – augusztus 4.
 Táncanyag: örökös és szászcsávási cigánytáncok
 Táncoktatók: Orza Călin, Tőkés Edit, Kis István, Kis-Demeter Erika, Ivácon László és Tekeres Gizella
 Zeneoktatás: Szászcsávási zenekar, Papp István „Gázsa” és zenekara, Heveder zenekar
 Szervező: Lajtha László Alapítvány
 Információ: Deák Gyula Levente
 Tel.: 00-40-744-307027
 gyuszi@hte.ro; www.hte.ro

NÉPMŰVÉSZETI TÁBOROK

II. Csutorás Fióka Tradíció Tábor

Örkény, 2013. július 28. – augusztus 3.
Pálóczi Horváth István Szakképző Iskola és Kollégium
2377 Örkény, Fő út 5-7.
Szervező: Tradíció Alapítvány, a Táborfalvai Közművelődési és Népzenei Egyesület, a Tradíció Stúdió
Információ:
Tel.: 06-1-439-1955; 06-1-439-1956;
06-20-313-5339
info@csutorastabor.hu
www.csutorastabor.hu, www.kota.hu,
www.birinyi.hu, www.tradicio.hu

XVII. Gyimesi tánc tábor

Gyimesközéplak (Románia)
2013. július 28. – augusztus 4.
Szervezők: Tiszta Forrás Alapítvány, Csángó Ifjak Középlaki Közössége, Gyimesközéplak Helyi Tanácsa és Önkormányzata
Információ: Szalay Zoltán
Tel.: 00-40-752-855-308; 06-30-698-6018;
06-20-662-6667
gyimesitanctabor@gmail.com
www.gyimesitabor.nextra.ro

Népi kézműves-fazekas gyerektábor

2013. július 29. – augusztus 1.
5-14 éves gyerekeknek, naponta 8-17 óráig
Dr. Kresz Mária Alapítvány Fazekas Központ
1165 Budapest, Sasvár u. 101.
Tel./fax: 06-1-407-1502
fazekaskozpont@mail.datanet.hu
www.fazekaskozpont.hu

VI. Nyárádselyei Tánc tábor

Nyárádselye (Románia)
2013. július 31. – augusztus 5.
Információ: Zalai Táncegyüttes
8900 Zalaegerszeg, Landorhegyi út. 21.
Varga János (06-20-326-4339)
vajan2@gmail.com; www.zalaite.hu

AUGUSZTUS

XXXI. Nemzetközi tánc ház és zenésztábor

Jászberény, 2013. augusztus 4-10.
Tánctanítás augusztus 4-5.: magyarbódi táncok (Busai Zsuzsanna és Busai Norbert),
augusztus 6-7.: bálványoscsabai táncok (Kocsis Enikő és Fitos Dezső)
augusztus 8-9.: bonchidai táncok (Nagypál Anett és Kádár Ignác)
Zenetanítás: Blaskó Csaba (hegedű), Bobár Zoltán (brácsa, harmonika), Molnár Péter (nagybőgő)
Szervező: Jászság Népi Együttes
Információ: 06-57-503-265
jne@jne.hu; www.jne

XXIII. Nemzetközi kalotaszegi népzene és néptánc tábor felnőtteknek

Kalotaszentkirály (Románia)
2013. augusztus 4-11.

Szervező: Archivum Kulturális Alapítvány
Kapcsolattartó: Németh Orsolya
Információs telefonszám: 00-40-754-071237
orsolya@archivumka.ro; www.archivumka.ro

VI. Kraszna menti Népművészeti Tábor

Kraszna, Szilágy megye (Románia),
2013. augusztus 4-11.
Szervező: Martóca Kulturális Egyesület
Információs telefonszám: 06-20-240-5058
antal.d@freemail.hu

XXVIII. Csutorás Nemzetközi Népzenei és Néptánc tábor

Örkény, 2013. augusztus 4-11.
Pálóczi Horváth István Szakképző Iskola és Kollégium
2377 Örkény, Fő út 5-7.
Szervező: Tradíció Alapítvány, a KÓTA, Magyar Kórusok Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége, a Táborfalvai Közművelődési és Népzenei Egyesület, a Tradíció Stúdió
Tel.: 06-1-439-1955; 06-1-439-1956;
06-20-313-5339; info@csutorastabor.hu
www.csutorastabor.hu, www.kota.hu,
www.birinyi.hu, www.tradicio.hu

Népi kézműves-fazekas gyerektábor

2013. augusztus 5-9.
5-14 éves gyerekeknek, naponta 8-17 óráig
Dr. Kresz Mária Alapítvány Fazekas Központ
1165 Budapest, Sasvár u. 101.
Tel./fax: 06-1-407-1502
fazekaskozpont@mail.datanet.hu
www.fazekaskozpont.hu

XIX. Csámborgó Népművészeti Tábor –

II. Körösfői Néptánc tábor
Körösfő (Románia), 2013. augusztus 5-11.
Táncanyag: kalotaszegi táncok
Oktatók: Gönczöl Tamás, Iker Józsefné, Szabó Csaba László, Farkas Mónika
Információ: Iker Józsefné
Tel.: 06-30-293-2297; ikerjosef@tolna.net

XXIII. Csángó Fesztivál

Európai Kisebbségek Folklor Fesztiválja és Kézműves vásár
Jászberény, 2013. augusztus 6-11.
Szervező: Folklor Kulturális Közalapítvány és a Jászság Népi Együttes
5100 Jászberény, Víz u. 1.
Tel./fax: 06-57-503-265
jne@jne.hu
www.jne.hu
www.csangofesztival.hu

IX. Szászcsávási népzenei és néptánc tábor

Szászcsávás (Románia), 2013. augusztus 4-9.
Információ: Zalai Táncegyüttes
8900 Zalaegerszeg, Landorhegyi út. 21.
Varga János
Tel.: 06-20-326-4339
vajan2@gmail.com
www.zalaite.hu

XXII. Nemzetközi mezősegi népzene- és néptánc tábor felnőtteknek
Választ (Románia), 2013. augusztus 11-18.
Szervező: Kallós Alapítvány
Kapcsolattartó: Németh Orsolya
Információs telefonszám: 00-40-754-071237
orsolya@kallos.org.ro
www.kallos.org.ro

Pajta tábor – Gyimesi tánc tábor

Őriszentpéter, 2013. augusztus 18-23.
Gyimesi táncok tanulása gyimesközéplaki táncosoktól.
Bővebb információ:
www.facebook.com/pajta.templomszer

XIV. Tekerő és Duda szaktábor

Kérbodony, 2013. augusztus 21-25.
Pál István „Pista bácsi” szakmai vezetésével
Szervezők: Lányi György
Tel.: 06-30-970-1547
teka.alapit@gmail.com
Havasréti Pál
Tel.: 06-30-940-1242
havasretipal@gmail.com
www.tekazenekar.hu

Mesterségünk címere – Kézműves tábor

2013. augusztus 26-30.
8-13 éveseknek, naponta 8-17 óráig
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
Táborvezető: Pilinger Zsuzsa kézműves,
drámajátékvezető
Információ: Pilinger Zsuzsa
Tel.: 06-70-608-7992
pilingerzsuzsa@gmail.com; www.marcsi.hu

XI. „Szűcs Béla” Gyermek és Ifjúsági Néptánc tábor

Tordas, 2013. augusztus 27-31.
Táncanyag: rétközi és nagysajói táncok
Táncoktatók: Szilágyi Zsolt, Szilágyi Zsoltné Újlaki Marianna, Linzenbold Maximilien és Szabó Rubinka
Zeneoktatás: Kovács Márton, Sasvári Bertalan, Domak Anikó
Meghívott zenekar: Magos zenekar
Szervező: Sajnovics János Egyesített Általános Iskola és A.M.I., „Tordasi Pillikék” gyermek néptáncegyüttes
2463 Tordas, Körtársaság út 1.
Információ: Németh Ildikó
Tel.: 06-20-371-8653
Cselikovics Herta
Tel.: 06-20-553-3523
pillikek@gmail.com; www.iskola.tordas.hu

Köketánc gyermektábor

(Az időpontot a honlapon teszik közzé.)
naponta 9-16 óráig
Táborvezető: Prekler Kata és Péter Julianna
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
Tel.: 06-70-335-6284; www.marcsi.hu

„Én mindig másokért dolgoztam...” – II.

Jókai Mária tanítónő, Aha, Zsitva völgye, Szlovákia

– *Miután Budai János rád ruházta a lédeci asszonykórus vezetését, hogyan kezdtl dolgozni az együttessel, hogyan alakítottad ki a repertoárt?*

– Lédecen nagyon jó hangú, összeszokott asszonycsapat volt már, mielőtt én oda kerültem volna. Az asszonyok együtt jártak iskolába, kiskoruktól együtt énekeltek a templomban. Amikor nagylányok lettek, a multságokba is együtt jártak. Mindig büszkén emlegették, hogy volt a faluban egy Pethó nevű tanítójuk, aki már kiskorukban rendszeresen énekelte őket, egyszer szerepeltek a pozsonyi rádióban is.

Amikor én belecseppentem ebbe a társaságba, először csak hallgattam, sok mindent megtanultam tőlük, aztán szép lassan elfogadtak vezetőjüknek. Nagy segítség volt számomra, hogy Ág Tibor felhívta a figyelmemet Kodály 1906-os zboralji, többek között lédeci gyűjtéseire. Ezután én is keresni kezdtem azokat a dalokat. Akkor még többen éltek Kodály egykori adatközlői közül, de sok mindenre már csak töredékesen emlékeztek. Például töredékekben maradtak fenn a „Csillagom, révészem...” vagy „Az ifjúság mint sólyom

madár...” kezdetű csodálatos dalok is. Ezeket kiegészítettem a régi gyűjtések alapján, megtanítottam az asszonyoknak. Énekeltek, de valamiért nem érezték igazán a magukénak, nem vált vérükké. Azóta se hallom, hogy énekelnek. A „Hojeda, hojeda...”, az a gyönyörű párosító ének, amit szőlőkötözéskor szoktak énekelni viszont újra kedves lett nekik. Igaz, még akkor is szokásban volt, amikor oda kerültem hozzájuk, de már csak az első és az utolsó versszakot kapcsolták össze. Kiegészítettük és újra teljes szöveggel énekeltek, nagyon megszerették, egyenesen sláger lett.

– *Az asszonykóruson kívül állandóan voltak népes gyermekcsoportjaid is. Sokszor találkoztam velük különböző alkalmakkor. Ők is lédeciek voltak?*

– Nem. Miután Gímesre kerültem tanítani, hallottam a gímesi gyerekektől, hogy voltak villózni. Nem tudtam, hogy mi az, elmondattam velük. Akkor jöttem rá, hogy a villózás olyan, mint a mi falunkban a zöldágolás volt. Ez a villózás egy szép, virágvasárnapi, tavaszváró, vonulós leányszokás. A kislányok szépen felöltöztek, kezükben szalagokkal feldíszített fűzfaágakkal végigmentek a falun,

Gímesi Alapiskola diákjai zsérei, lédeci, gímesi és jobbra ketten lédeci menyecske viseletben

Klaus Frantz, Quittner János és Martin György néprajzi gyűjtőúton Lédecen (1970-es évek vége)

megálltak a házaknál, bekiáltottak az ablakon, hogy „Van magoknak virágvasárnapjok?”. Ha azt felelték, hogy nincs, tovább mentek, ha azt, hogy van, akkor elfújták az éneküket, „Villó, villó, se lyemsátor...” és a gazdaasszonyok adták nekik a tojást.

A következő évben ezeket a gyerekeket összeszedtem azzal, hogy mi is fogunk villózni, de nem csak a faluban. Akkoriban hirdettek járási versenyt gyerekcsoportoknak és mi ezzel mentünk. Vagy negyven gyerekem volt. Míndjárt nagy sikerünk lett, oklevelet is kaptunk. Jó szakemberek voltak a zsűriben, tudták, hogy érték, amit csinálunk, megdicsérték bennünket.

Ezután nagy-nagy lelkesedéssel kezdtünk dolgozni. Összegyűjtöttem az idősektől egy csomó gyerekjátékot, népszokást és betanítottam egy-egy szép kis jelenetkét az elsőseimnek, másodikosaimnak. Azután a nagyobb tanítványaimnak is összeállítottam egy-egy műsort gyerekjátékokból, szokásokból: újevkor volt a szerencsés, karácsonykor ünnepi köszöntők és így tovább. A fiúkkal jártunk balázsolni, sárdózni. A sárdózás farsangi legényszokás. A lányokkal jártunk tananajozni a bő termésért. A tananajozás egy énekes lány szokás. Szépen összegyűjtöttem az év szokásait, amelyeknek a zöme színpadra került.

Amikor már harmincadik éve voltam Lédecen, kezdtem utána járni, hogy a szomszéd falvakban, Kolonban, Zsérén hogyan csinálták. A Hegyemet is megnéztem, Béden és Menyhén gyűjtöttem. Azután a két vízmegei falut, Vicsápapatit és Nyitraegerszeget vizsgáltam meg. Így szépen végigmentem az évközi szokásokkal az egész Zoboralján. Hivatalosan 1965-ben alakult meg a Villó csoportom és harminc évig vezettem.

– *Milyen versenyeket rendeztek Csehszlovákiában a szlovákiai magyar folklór együttesek számára?*

– A mi legrangosabb népdalversenyünket „Tavaszi szél vezet áraszt...” címmel 1968-tól rendezte meg két évente a CSEMADOK [Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kulturális Szövetsége]. Háromfordulós volt: járási, kerületi és országos.

A másik nagy jelentőségű verseny a Zselízi Országos Folklór Fesztivál volt. Ebben én, mint szervező, rendező nagyon sokat dolgoztam, de felléptek a csoportjaim is. Erre a fesztiválra mindig na-

gyon komoly előkészületeket tettünk. A CSEMADOK évente szervezett tíznapos nyári gyűjtőtáborokat a csoportok vezetőinek, akik zömmel tanítók voltak. Tíz év alatt végigjártuk tájegységenként az egész Dél-Szlovákiát. Mindenki azzal foglalkozhatott, ami leginkább vonzotta. Volt, aki a gyermekjátékokat gyűjtötte, volt, aki a viseleteket, más az évközi szokásokat. Amit egyik évben összegyűjtöttünk, abból a másik évben kialakult egy-egy szép műsor, amit bemutattunk a nagyközönségnek. Ezen kívül a „Tavaszi szél...” országos verseny győztesei is felléptek. A fesztivál helyszíne is csodálatos volt. Az Esterházy-kastély parkjában, a Schubert parkban állt a hatalmas szabadtéri színpad. Minden alkalommal, minden egyes tájegységhez rendeztünk kiállítást is a kastélyban.

Először „Csak tiszta forrásból...” címmel mentek a programok. Ezekben a műsorokban főleg a gyerekcsoportok kerültek előtérbe. A gyerekeknél nagyon szorgalmaztuk, hogy mutassák be a régi játékokat és az ünnepi népszokásokat. Azután jött a „Virágba szőtt álmok” című rendezvénysorozat, a felnőttek különböző műsorai. Az utóbbinál már nagyon komolyan kiemeltük a viseleteket is.

– *Kik vettek részt rajtad kívül ebben a munkában?*

– Ág Tibor volt a zenei rendező, Méryné Tóth Margit fő feladata a kiállítások rendezése volt. A CSEMADOK részéről Németh Imre vagy az Ifjú Szivek Táncegyüttes igazgatója vett részt a szervezésben. A zsűriben főként Magyarországról hívtunk szakembereket. A '90-es években, a forradalom után ezek a fesztiválok sajnos sorra megszűntek, elsorvadt az egész. '92-ben talán még volt országos verseny, de aztán már csak kerületi, végül csak a járási versenyek maradtak.

2000-ben, 2001-ben ismét megkísérelték feléleszteni a „Tavaszi szél...” versenyt. Az országos döntőt Pozsonyban rendezték meg, az újságok nagy sikerről számoltak be, de most újra nagy a csend.

– *Számomra Zselízen a legemlékezetesebb a Párta című műsorotok volt. Egyszerre öt menyasszonyt öltöztettek a színpadon, mindegyik más-más faluból való volt. Egyik ruha szebb volt, mint a másik. Azok a csodálatos párták! Míg a menyasszonyok magukra öltötték a ruhát, Brath Margit énekelte a menyasszony-búcsúztatót. Hogyan született meg az a pártatlan szépségű lakodalmas?*

Vass Lajos 1976. december 5-én Zsérén

– 1979-ben úgy hirdették meg a „Tavaszi szél...” versenyt, hogy egy-egy tájegység állítson össze valamilyen blokkot a saját hagyományából. A járási versenyre legtöbben lakodalmassal jelentkeztek, ki ilyen, ki olyan. Én megkérdeztem az együttesvezetőket, ki egyezik bele, hogy a kerületi versenyen az ő csoportjával együtt, közös lakodalmast mutassunk be. A Nyitrai járás tíz falujának a csoportjait sikerült összefognom (Gerencsér, Pográny, Bodok, Geszte, Lédec, Nyitracehi, Kolon, Kálaz, Fölsőkirályi, Csifár).

A kerületi rendezvényen százhuszan szerepeltünk. Csodálatos volt, ahogy ezek az emberek hallgattak rám, és amilyen nagy fegyelem volt ebben a hatalmas csoportban. A férfiak énekelték a hívogatót, a fiatalabb lányok a bokréta-készítést mutatták be, de volt ajándékvívés, menyasszony-öltöztetés, búcsúztatás. Próza szöveg nem is hangzott el. Zoboralján a búcsúztató is mind énekkel történik, még az étel felhordást is énekelték. Pergő volt, szép volt, érdekes volt, nagylemez is készült belőle. Nagyon örültünk neki. Kalocsán nem véletlenül kaptunk UNESCO-díjat. A diploma francia nyelven volt írva. Mikor kizavartak bennünket a CSEMADOK-ból, otthagytunk mindent, csapat, papot, a diploma is ottmaradt.

– *Hogy-hogy kizavartak?*

– Azt mondták, hogy elég volt már a folklórból, ők már hányingert kapnak a folklórtól. Majd megmutatják, hogy ők más kultúrát csinálnak.

– *Kik voltak ezek?*

– Kik? A CSEMADOK vezetőségi tagjai, a Nyitrai járás vezetősége. Ketten-hárman ott álltunk lesújtva. Pedig annyi tervünk volt még! Azóta se látok semmit abból a más kultúrából, amit meg akartak nekünk mutatni. A legszebb kultúra a hagyományban van. Nagyon fáj, nagyon!

Nevezetes esemény volt még a Gombaszögi Fesztivál. Gombaszögön, bár sok egyéb műfaj megjelent, de azért volt folklór is, hagyományörzés is. A zselízi kiállítás például mindig egy az egyben átvitték Gombaszögre.

– *Magyarországon milyen eseményeken vettek részt?*

– Mint említettem, 1972-ben voltunk először a lédeciekkel a Kecskeméti Népzenei Találkozón. Emlékszem, a „Tavaszi szél...” országos versenyen Ág Tibor inkább a martosiakat szerette volna továbbjuttatni, mert nekik is szép, régi stílusú dalaik vannak. Ment a zsűri tanácskozni, tanakodtak, hogy s mint legyen, mi véletlenül valahogy kihallgattuk, hogy mit beszélnek. Azt mondták: „Jó mind a két csoport, nagyon jó. Legyenek a martosiak az elsők, de Kecskemétre menjenek a lédeciek!”. Mi talán megjelenésben egy kicsit jobbak voltunk, mint a martosiak. A külalakunk talán jobb benyomást tett a zsűrire. A martosiak is eredeti ruhákban léptek fel, de az ő öltözeteik olyan kényesek, hogy nem lehet őket gyakran mosni. A mi ruháinkat lehetett mosni, így mindig frissen jelenhettünk meg színpadon.

Ezután hosszú éveken keresztül, hat vagy hét alkalommal is elmehettünk Kecskemétre a lédeciekkel. Később vagy háromszor voltam a geszteiekkel is. Az egy csodálatos, rangos esemény volt, nagy megtiszteltetés volt oda eljutni. Nagyon sok szép élményünk volt, sok kiváló emberrel találkoztunk, megszeretett bennünket a szakma is, Martin György, Olsvai Imre, Borsai Ilona. Aztán jöttek hozzánk gyűjteni. Volt nálunk Vikár László, Bónis Ferenc, Manga János, Ág Tibor, Virt István is. Legtöbbször nálam laktak és én elkísértem őket az adatközlőkhöz is.

– *Kecskeméten ismerkedtünk meg mi is, 1976-ban. Emlékszel?*

– Nem emlékszem, de biztosan úgy volt, ha te mondd. Annyi helyen jártunk akkoriban, olyan sok emberrel megismerkedtem, hogy már nem tudom felidézni.

– *A fesztiválok, utazások, táborozások mind lelkesítették az együtteseket. Mit tettek azért, hogy a falvakban megmaradjon a hagyomány?*

– A nyolcvanas években a betlehemes csoportjainkat elvittük minden magyar faluba. Húsvét előtt mindig volt Villő Fesztivál. Elmentünk a környező településekre. Egyik csoport járt az egyik utcában, a másik a másikban. Nagy öröm volt a gyerekeknek is, kaptak egy kis ajándékot, öröm volt a népnek is, mert visszahozta a régi emlékeiket.

1982-ben Lédecen nagy megemlékezést tartottunk Kodály Zoltán születésének századik évfordulója alkalmából. Akkor látogatott el hozzánk Szőnyi Erzsébet.

– *Mi is ott voltunk akkor nálatok az Érdi Bukovinai Székely Népdalkörrel. Három hét múlva pedig ti jöttetek el Érdre, nálunk is nagyon szép megemlékezést tartottunk Kodály tiszteletére. Emlékszel? Azután együtt utaztunk Veszprémbe és az egyházasközlári csángó együttesel közösen szép hangversenyt adtunk a megyei könyvtárban. Nemrég járt a kezemben az a kis közös csoportkép, ami ott készült a hangverseny után.*

– Érdekes, arra egyáltalán nem emlékszem, hogy Veszprémbe is részt vettünk volna Kodály tiszteletére rendezett hangversenyen.

– *Talán én se emlékeznék, de 2006-ban történt egy érdekes dolog. Az együttesem fennállásának harmincötödik évfordulóját ünnepeltük Érdén. Olsvai Imre volt az ünnepi szónok. Meghökkenítő szavakkal kezdte a beszédét: „1982 óta szeretem Kóka Rozáliát.” Mindenkinek kerekre nyílt a szeme, még az enyém is. „Kodály Zoltán születésének századik évfordulóját ünnepeltük. A Magyar Tudományos Akadémia hivatalosan nem hívhatott meg Zoboraljáról, Kodály első gyűjtésének színhelyéről senkit, egyetlen szakembert se, egyetlen egy együttest se. Kóka Rozália meghívta őket, és velünk ünnepelhettek.” Én ezekről a háttér-találomokról semmit nem tudtam. Talán jó is, hogy nem tudtam! Kodály Zoltánt egész életemben példaképemnek tekintettem, természetesen volt számomra, hogy a lehető legméltóbb módon emlékezzünk meg róla, veletek együtt. Visszatérve hozzád: mikor mentél nyugdíjba?*

– 1994-ben nyugdíjaztak, utána hazaköltöztem Ahára. Gímesen felajánlottam, hogy minden tiszteletdíj nélkül vezetem tovább a csoportot, útiköltséget se kérek. A válasz: „nem kell, nem kell”.

– Ezek után hogy folytatódott az életed?

– Mint említettem, a mi falunkban már a háború után megszűnt a magyar nyelvű iskola. Azért még elég jól beszéltek a gyerekek magyarul. Hazamentem, összeszedtem vagy húsz gyereket és betanítottam nekik azokat a gyerekjátékokat, amelyeket még az én gyerekkoromban játszottunk. Felléptünk itt-ott. Míg élt Dr. Z. Szőke Pali bácsi, a budapesti Lánchíd Kör vezetője, minden évben meghívták a lédeci, a gimesi vagy az ahai gyerekeimet a Luca-napi ünnepségükre, a Budai Várba. Ilyenkor előadtuk a betlehemest vagy a pástorjátékot, azután megvendégelték, megajándékozták a gyerekeket. Az ünnepség végén, amikor már jó sötét volt, kimentünk a vendéglőből és gyertyákat gyűjtöttünk egy szép kis fenyőfán, ami a negyvennyolcas emlékmű közelében állt. A meghívások azután elmaradtak, a gyerekek megnöttek, nincs már csoportom, a múltkor láttam, hogy a fenyőt is kivágták.

– Lédecen volt tájházatok, te voltál a gondnoka, többször is meglátogattuk annakidején. Megvan-e még?

– Hála Istennek, most is megvan.

– Te gyűjtötted össze az anyagát?

– A gyűjtemény létrehozásának szellemi atyja Lipcsey Gyula volt. Természetesen én is gyűjtöttem, de sokan mások is segítettek: Buday János, Fazekas Mátyás, Fazekas János, Mester Ferenc, a CSE-MADOK akkori járási titkára, Szombath Ambrus Pozsonyból, Dodekné Chovan Ilona néprajzos.

A kiállítást a régi iskola és óvoda termeiben helyeztük el. 1969. november 9-én nyílt meg. Az első helyiségben a kenderfeldolgozás eszközeit, a régi konyha felszereléseit, a „tisztaszoba” egy részletét, és néhány vászomból készült ruhaneműt, használati darabot állítottunk ki. A másik helyiségben elsősorban nagyon sok cserépedény, tejesköcsögök, tálak, nagy lagzis fazekak, a pálinkafőzésnél használt edények láthatók. Ezen kívül a régi állattartással kapcsolatos eszközöket, mint a tyúkkas, a lúdka stb. állítottunk ki. De sokat rendezkedtem, takarítottam, mostam, konzerváltam én, hogy főként a textiliák és a fából készült dolgok megmaradjanak, de megérte! A gyűjteményt az elmúlt évtizedek alatt nagyon sok érdeklődő tekintette meg. 2000-ben az önkormányzat szépen felújította az épületet és most is látogatható.

Miután hazajöttem Ahára, itt is létrehoztam egy tájházat, és amikor Pozsonyban gyűjtötték a Szlovák Nemzeti Múzeum nemzeti ségi kiállításához a tárgyakat, a magyar anyaghoz én is sok darabbal hozzájárultam.

– Pár éve megajándékoztál egy gyönyörű, vaskos kötettel, amit Méryné Tóth Margittal közösen alkottatok, „Szlovákiai magyar népviseletek” a címe. A fűlészöveg szerint százharminc község népviseletét mutatjátok be fényképeken, rajzokkal. Hogyan született az a könyv?

– A viseletgyűjtés a hetvenes években kezdődött, amikor a CSE-MADOK által szervezett táborokkal jártuk a falvakat. Akkoriban rengeteg együttes alakult, helyenként elképesztően izléstelen ruhákban álltak ki a színpadra. Néztük a régi fényképeket, láttuk, hogy azelőtt milyen szép népviseletük volt ezeknek a falvaknak. Szerettünk volna segíteni. Rengeteg utánjárással, küszködéssel, több évi munkával elkészítettük a kéziratot. Pozsonytól Ágcseryőig, tizenkilenc tájegység viseletét dolgoztuk fel. Végre 1998-ban, az AB-ART kiadónál megjelent a kötet.

– Mi történt a többi gyűjtéssel?

– Az volt mindig a vágyam, hogy könyvben is közreadhassam azt rengeteg szokásanyagot, amit az elmúlt évtizedekben összeszedtem. Hála Istennek ez sikerült. [Az AB-ART kiadónál megjelentek: *András-naptól farsangig Nyitra vidékén*, 2001.; *Hamvazószerdától Szent Ivánig*, 2003.; *Szent Ivántól Kisasszonyig*, 2004.; *Mária-naptól Márton-napig*, 2005.; *Zoboralji gyerekjátékok*, 2004.; *Népi gyógymódok és tisztálkodási szokások*, 2008.]

Jókai Mária lédeci népviseletben (1980-as évek)

– Milyen tervek foglalkoztatnak mostanában?

– Nagyon szeretném még megjelentetni egy szép, rangos kiadványban a zoborvidéki menyasszonyi pártákat. Az összes zoboralji falu pártáját elkészítettem a hetvenes években. Itt vannak mind dobozokban, csak kellene egy jó fotós meg hát egy komolyabb összeg a kiadáshoz. Meg ezekkel is kellene tennem valamit!

*

Végigmutatott az asztalokon, a heverőn, a padlón kupacokban álló, száz meg száz fényképen. Ezen nagyot nevetünk. Előző nap a kedve mért szórta ki az albumokból, dobozokból, fiókokból, hogy azt a néhány képet, amit az írásomhoz mellékelünk, kiválaszthassam.

Késő éjjel hagytuk abba a beszélgetést. Másnap vizkereszt volt, Marikát várták a templomi teendői, én korán reggel indultam baza. Hazaérve keresni kezdtem a veszprémi Kodály ünnepség után készült fényképet. Az eredmény ugyanaz lett, mint Marikánál, fényképhegyek, diás dobozok, rendetlenség, de a képet nem találtam meg. Bosszankodtam, keresgéltem mindenütt, egyszer csak a kezembe került egy magnókazetta. A tartalomjegyzék saját kézírásommal pontosan feltüntetve a borítón. A kazetta felirata: *Hangverseny Kodály Zoltán tiszteletére a lédeci, érdi és egyházaskozári együttesek szereplésével, Veszprém, 1982. december 17.* Szinte sírva fakadtam örömben, azon nyomban kétszer is meghallgattam. Írásban nem érzékeltethetem a kedves olvasókkal, hogyan szólt, zengett a három együttes éneke. Micsoda harmóniában fonódtak össze az egykor egymástól oly távol élő magyarok, a zoboraljiak, a bukovinai székeltek és a moldvai csángók dalai. Idemácsolom hát Kodály Zoltán szavait a *Magyar népzene* című, 1925-ben közreadott írásából, amit akkor Veszprémben is felolvastam.

„Valamikor minden nép, a magyar nem is olyan régen, tagozatlan egység volt. Még a társadalmi rétegek szaporodása sem jelentett a kultúrában nagyobb elkülönülést. Nálunk még háromszáz éve ugyanaz a dal zenghetett várban és kunyhóban. Azóta a vár romba dől; ha áll, lakója idegen vagy hűtlen lett a magyar dalhoz. Megőrizte a régi kincseket, díszruhákat, fegyvereket. A dalt abbahagyta. A kunyhó hű maradt, megőrizte a régi kincs értékesebb felét: a lélek ősi bútorzatát. Az egész magyarságét: a magdét is, azt is, amit fölülről kapott. Amit háromszáz éve az Esterházy-palotákon daloltak, azt ott ma már nem tudják. De tud még belőle Szalai Zuza, kis töpörödött öregasszony, Kolon nevű kis zoboraljai faluban. Tudnak öreg, harisnyás székeltek. A falu megmentette a tradíció folytonosságát. A mi dolgunk átvenni tőle és tovább ápolni. A tűznek nem szabad kialudni.”

Kóka Rozália

Régi idő

Gyetzvai Zoltán 1966-ban született Füleken, a mai Szlovákiában. Jelenleg Losoncon él. Tizenéves korától foglalkozik fotográfiával. Képei szerte a világon számos önálló kiállításon és csoportos tárlaton szerepeltek. Az itt közölt képeit a 2013-as Táncháztalálkozóon megvalósult kiállítása anyagából válogatta. Honlap: www.hkt.sk/gye, www.gyetzvaiz.zzl.org

Érdekes találmány a fotográfia, az ember általa konzerválhatja az idő egy vékonyka szeletét. Gyermekként kedves pillanataimban szívesen megállítottam volna az időt. Olyan szerkezetet szerettem volna bírni, amivel ez lehetséges, s azóta is sokat gondolkodom időn és időtlenségen. Hiszen mi az idő? A tudat aspektusa, aminek segítségével rendszerbe szedjük emlékeinket? Elnézem ezeket az ábrázásokat, a ránc-barázdákat, sors szántotta arcokat. A szemeket, melyek úgy néznek, ahogy a pillanatot papírra rajzolta a fény. A statikus fényképek megelevenednek, a portrékhoz tartozó emberek szólnak hozzám. Eszembe jutnak a percek és órák, melyeket velük töltöttem. Valóságos hőseim ők, a maguk nagyszerűségükben, de egyszerűségükben és esendőségükben is. Ha időm van, s rendezgetem a régi fényképeket, néha meg-meg állok és elmerengek néhány rég elmúlt pillanat, a régi idő felett.

Elgondolkodva nézem az öreg Csavnyiczkyt, Krisztus Pali bácsit, a serki juhászt, aki már a bárányfelhőket terelgeti az égi legelőkön. Az egyik találkozásunk alkalmával így beszélt a régi időkről: „*Valamikor keményszárú csizmába, priccés nadrágba, fehér ingbe, fekete lajbiba, kalapba felötöztem, az a paraszt, ha hat pár cipőt vett is, és minden órába mást húzott abba 'a bálba', akkor is különbnek tartottam magam... Bi'ony, ez vót a valami. Ugye a juhászok, mind ismerték egymást, mer' az összetartott mindég. Hát az szép élet vót, az a valamikori élet, mer' az ember tisztelte, bécsülté a másikat, ha szegényék vótunk is. Ma me' észí egymást a nép. Ilyen sëmmi világ van máma. Tëmét az idő minkét...*”

XXI. Országos Aranysarkantyús és Aranygyöngyös Szólótáncfesztivál Békéscsaba, 2013. február 23.

Először nyertek Aranysarkantyús Táncos címet:
Farkas Máté, Kovács Gábor Norbert, Módos Máté, Mosóczy István Levente, Násztor Péter, Pethe Miklós, Rideg Tibor, Vajda Péter

Először nyertek Aranygyöngyös Táncos címet:
Kaszai Lili, Kurucz Kata, Majnikné Végh Hajnalka, Szabó Kincső Ildikó, Tamás Tímea, Tóth Alma, Vaszkóné Mochnács Renáta

Másodszor nyertek Aranysarkantyús Táncos címet:
Ágfalvi György, Berecz István, Darabos Péter, Mlinár Péter, Vaszkó János

Másodszor nyertek Aranygyöngyös Táncos címet:
Bíró Anna, Lórinicz Hortenzia, Mlinár Zsuzsa

Örökös Aranysarkantyús Táncos címet nyertek:
Fundák Kristóf, Moussa Ahmed, Ramasz László, Szabó Csaba, Szűcs János, Ugyan Attila

Különdíjasok: Farkas Réka Zsuzsanna – Józsa Tamás, Bohács Brigitta – Éder Róbert, Légár Dániel, Szabó Kincső Ildikó, Darabos Péter, Kurinszky Márk

Néprajzi gyűjtés, Nagydaróc (Velké Dražce, volt Nógrád vm.), 1987.
A képen balról: Balog „Bero” Rudolf, Balog „Bero” Gyula,
Agócs Gergely és Gyetzvai Zoltán.

Egy másik fotográfiám egymás mellé varázsolja a múltat és a jelent. Ilonka néni konyhájában, ifjúkori arcképe előtt kaptam lencsevégre éppen akkor, mikor azon gondolkodott, hogy mivel is kínáljon bennünket vacsorára. Mindig szívesen és örömmel fogadott. Hangját lelkünkön kívül több felvétel is őrzi, többek között az Új Pátria sorozat medvesalji népzenei rögzítő lemezén is hallani felejtethetetlen énekét: „*Sěj, bádokolják az újbásti templomot, kilénc kislány hordja rá a bádokot, kilénc kislány kilénc barna légénnyel, sěj mind-egyik a maga szeretőjével...*”. Két lábon járó daloskönyv volt, törekény termetét ellensúlyozta és kiegészítette mindig jó kedve és kiváló, finom humora. Magdeme Ilonka néni Medveshidegkúton élte le az életét, és itt is nyugszik a falu fölötti temetőben.

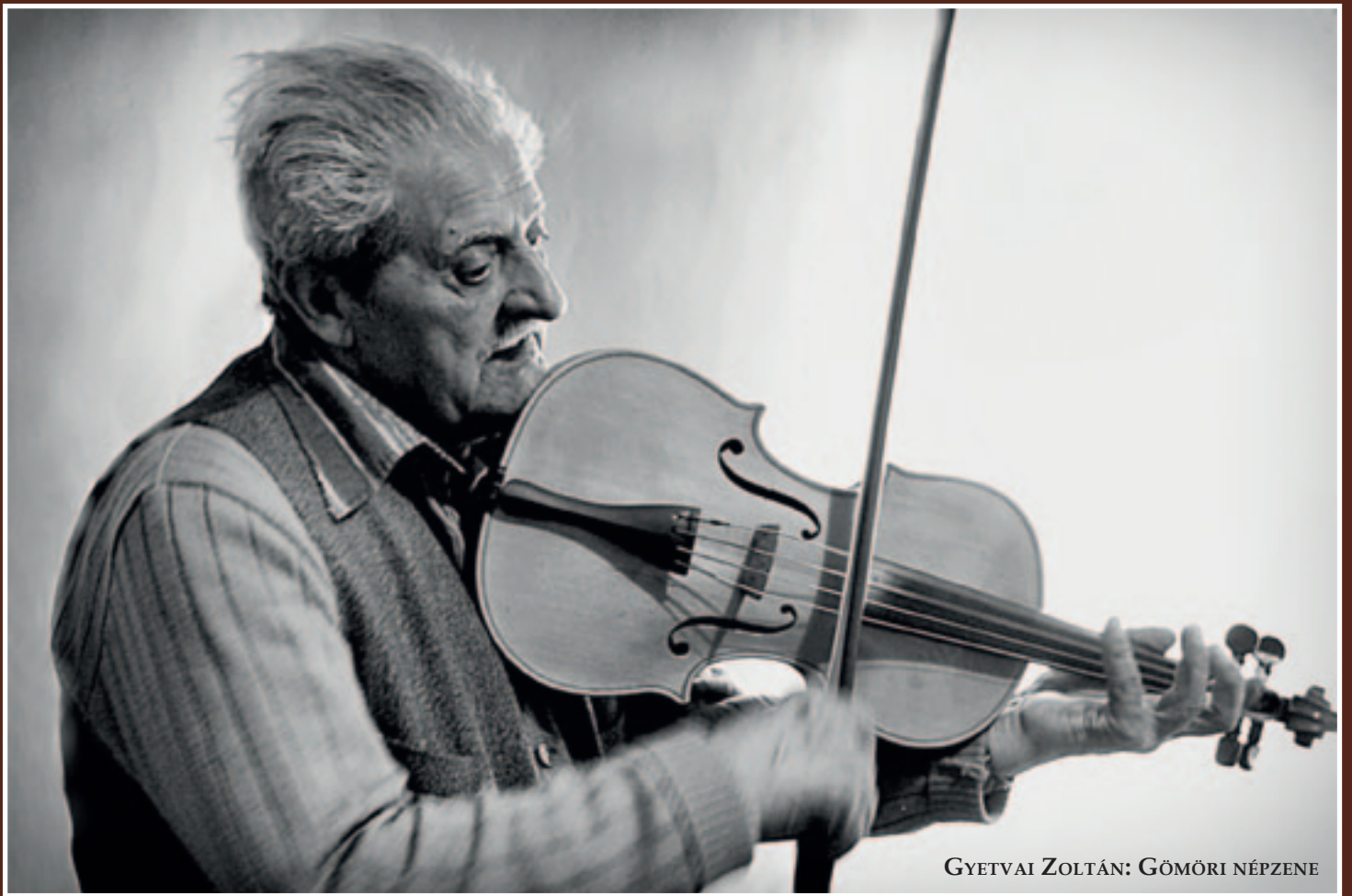
„*Két világ van. Az egyik Te vagy, a másik a többi. Egyik a másik tükröképe, bár ez mindig egy »folyékony, torz tükör«.* Talán ezért kellenek képek és fényképek. Hogy valamit a kettő közé ékeljünk, hogy valamivel fokozzuk tükreink viszkozitását. Hogy fekezzük az idő múltását, kimerevítünk egyre több, tűnő pillanatot. Elnézegetjük, s ha képek vagyunk kíváncsi nézelődéseink közben látni is, ráébredünk, hogy a világban, legalábbis abban a kimerevített másikban, ott lapul a végtelen biztosság, a megkérdőjelezhetetlen nyugalom.” – írta fotográfiáim elé Agócs Gergely, akivel szinte még kamaszfejjel indultunk el Nógrád és Gömör gyakran úttalan útjain, s akinek köszönhetem, hogy részese lehettem ennek a szellemi kalandnak. Az ujjaim között forgatom és nem tudom megilletődöttség nélkül nézni ezt az 1987-ből származó önkioldóval készült, technikailag nem igazán tökéletes képet, amely két cigány muzsikust és két mosolygó fiatal embert mutat. Majd' három évtized távlatából is jól emlékszem a pillanatra, mely kimerevítve megmaradt.

Mesélhetném tovább a történeteket és nézegethetném tovább a fényképeket. A kettő voltaképpen ugyanaz. Valóban, érdekes találmány a fotográfia, megőrzi azt, ami a tudat számára a legfontosabb: az emlékekkel szelídült élményeket.

Gyetzvai Zoltán

GYETVAI ZOLTÁN: ILONKA NÉNI

GYETVAI ZOLTÁN: GÖMÖRI NÉPZENE

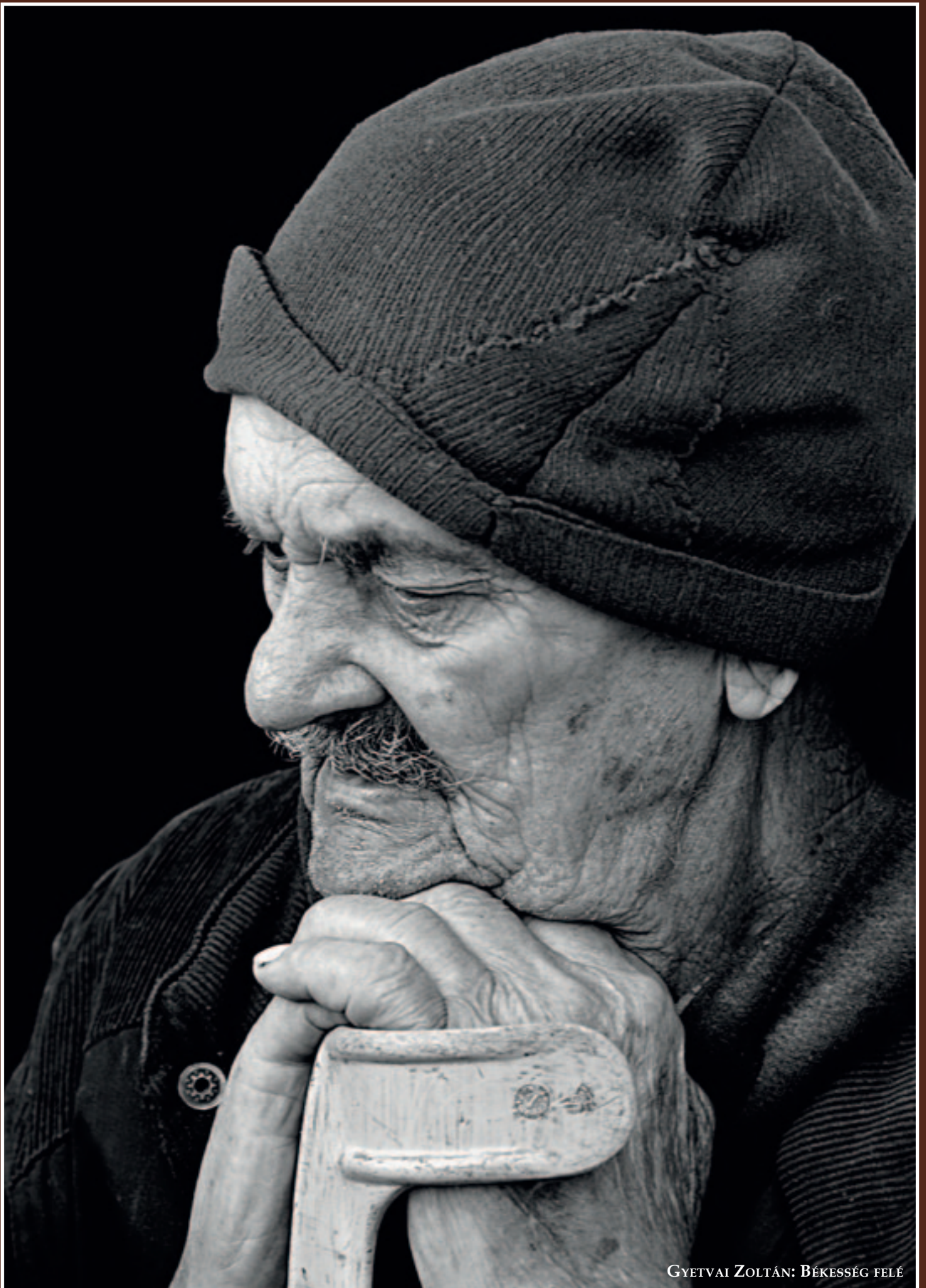
GYETVAI ZOLTÁN: ÉLETTÉR

GYETVAI ZOLTÁN: ÉRZÉKENY LELKÜLET

GYETVAI ZOLTÁN: KÁPOSZTA PISTA

GYETVAI ZOLTÁN: BÉKESÉG FELÉ

APRÁJA * APRÁJA * APRÁJA

Kallós Zoltán Kossuth-díjas néprajzkutatót, népzene gyűjtőt a Romániai Népművészeti Akadémia tagjává választották 2013 január végén, mert Válaszúton létrehozott népművészeti központjában pótolhatatlan értékeket mentett meg a pusztulástól.

Cornelia Bucur, az akadémia vezetője a legnagyobb romániai szakembernek nevezte Kallós Zoltánt, aki még gimnazista korában kezdte el gyűjteni a tárgyi emlékeket, zenét, táncot, balladákat és meséket. A gyűjteményben moldvai csángó, szász, román anyagok egyaránt megtalálhatók, hiszen az itt élő népek kultúrája összefonódik. (Heti Válasz, 2013. január 31.)

*

A Magyar Néprajzi Társaság fő partnerével, a Néprajzi Múzeummal és társkiíróival „**Tradicció**” néprajzi gyűjtő pályázatot indított. Egyéni és csoportos önkéntes néprajzi gyűjtők, néprajzkutatók, pedagógusok és gyermekek pályázhatnak a hagyományok és a jelenkori élő kultúra dokumentálásával, gyűjtésével, feldolgozásával. A pályaművek benyújtási határideje: **2013. április 30.** A pályázati jelentkezési lap elérhető a Magyar Néprajzi Társaság honlapján: www.neprajzitasarasag.hu. További információ: **Paál Zsuzsanna: 06-30-522-0571, gyujtoszako@sztyal@gmail.com.**

*

A Hagyományok Háza Vásárhelyi László Táncszínpadának következő, **2013. április 20-i**, előadásának vendégei a **Corvinus Közgáz Néptáncgyűjtés és Szellő Néptánc csoport** lesznek, akik 2012-ben a XXV. Zalai Kamaratánc Fesztiválon együttesí nívódíjban részesültek. Az előadás a Budapest Folk Fest 2013 rendezvénye, a műsor után a Fonó Budai Zeneház táncházában vesz részt a kosteleki Szellő Együttes. (www.hagyomanyokhaza.hu; www.fono.hu)

*

Rendhagyó Primástalálkozó: Lemezbemutató koncert 2013. április 17-én a Hagyományok Házában. A Rendhagyó Primástalálkozó egy különleges, három éve működő formáció, amelyben a magyar zenei élet kimagasló, különböző zenei műfajokat képviselő egyéniségei muzsikálnak együtt, azonban közös zenei anyanyelvük a magyar népzene, ez alkotja a produkciójuk gerincét. A tiszfői formáció tagjai: **Pál István Szalonna, Vizeli Balázs, Dresch Mihály, Balogh Kálmán, Both Miklós, Doór Róbert, Mester László, Lakatos Róbert.** A Primástalálkozó két énekesnője: **Herczku Ágnes és Korpás Éva.** Az esemény a Budapest Folk Fest 2013 keretében valósul meg. (www.hagyomanyokhaza.hu; www.fono.hu)

*

Martin György, a néptánc kutató

Fotó- és dokumentumkiállítás, Hagyományok Háza

Megnyitó: 2013. április 25., 16 óra.

A kiállítás 2013. november 30-ig látható.

*

„Virágok Vetélkedése”

Népdalénekes Palánták és Ifjak Kárpát-medencei Találkozója

Domokos Pál Péter emlékére

2013. május 6–7. Szervező: a Gyepük Népe Alapítvány.

Információ: **Tündik Tamás (Tél.: 06-30-260-9467;**

06-23-422-019, tundik@t-online.hu, www.gyepuk.hu)

*

Budapest Folk Fest 2013 – Van benne muzsika!

2013. április 17–21. (www.fono.hu)

*

Budapest Táncfesztivál – 2013. április 19–29.

(www.budapesttancfesztival.hu)

Pályázati felhívás

„A NÉPMŰVÉSZET IFJÚ MESTERE” cím elnyerésére

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ösztönözní kívánja a fiatalok népművészeti előadói, tudományos és alkotótevékenységét; a magyar nemzeti és a magyarországi nemzetiségi hagyományok ápolását, továbbélését. Ezen szándéka kifejezéséül az érintett szakmai szervezetekkel és állami intézményekkel egyetértésben minden évben pályázatot ír ki a „Népművészet Ifjú Mestere” cím elnyerésére.

Pályázni „Előadóművészet” és „Tárgyi alkotóművészet” kategóriákban lehet. A részvétel alapfeltétele minden kategóriában a 15 és 35 év közötti életkor (a pályázó születési idejének tehát 1978. január 1-je és 1998. december 31-e közé kell esnie), továbbá egy írásban benyújtott szakmai önéletrajz és egy legalább 10 oldal terjedelmű dolgozat.

A pályázatokat (az önéletrajzot és dolgozatot, tárgyalókotóknál a pályázatra benevezett tárgyakat is) 2013. április 26-ig beérkezően kell eljuttatni a Hagyományok Háza Népművészeti Módszertani Műhelyének címére (1011 Budapest, Corvin tér 8.) postai úton, vagy személyesen (munkanapokon H-Cs: 9-16, P: 9-14 óra között). Mellékelni kell továbbá egy, a pályázó adatait tartalmazó pályázati adatlapot is (amely letölthető formátumban megtalálható a www.hagyomanyokhaza.hu honlapon).

A tárgyalók pályázatainak nyilvános értékelése (konzultáció a zsűrivel) május végén várható. Az előadóművészeti kategóriában a színpadi megmértetés valamennyi pályázónak egy időben, egy közös műsor keretében lesz – várhatóan szintén május végén.

A pályázatokkal kapcsolatban felmerülő kérdésekre készséggel válaszolnak a Hagyományok Háza Népművészeti Módszertani Műhelyének munkatársai a 225-6086-os (néptánc), a 225-6067-es (népzene), a 225-6063-as (népmese) illetve a 225-6065-os (kézművesség) telefonszámon, munkanapokon (H-Cs: 9-16, P: 9-14 óra között).

Szakedolgozat-pályázat

A folkMAGazin húsz éves jubileuma alkalmából a szerkesztőség pályázatot hirdet: a népművészethez kapcsolódó, de nem kizárólag néprajzi témában született szakedolgozatokat várunk 2013. május 31-ig.

Szerkesztőink felkért szakértők bevonásával bírálják el a beérkezett pályamunkákat.

A legjobbakat a folkMAGazinra szóló egyéves előfizetéssel jutalmazzuk, illetve megjelentetjük a lapban a szakedolgozat rövid, cikkszerű változatát, a szerzővel egyeztetve. Kiemelkedő munka esetén akár az egész szakedolgozatot is leközöljük folytatásokban.

Az írásokat a folkmagazin@mail.datanet.hu e-mail címre várjuk.

Élve a halottak között

Nagy beszéd van odakint: „Bunkert kell csinálnunk, Márton báty, de hová?”

– A mi kertünkben nem lehet, nagyon alant való hely, megtelik vízzel – mondta apám. – A két temető között van az a keskeny székérút, az jó, megfelelő hely lesz. Kétfelől hosszan nyúlnak végig a dombok, úgy néz ki ez az út közbül, mintha szakadás lenne. Ott nem ér a golyó se, megvédenek a dombok.

Úgy is lett. A forrószegi temető dombjába csinálták a bunkert.

– Bújjunk jól bé a földbe, ássunk jó nagyot, férjen belé még ez-az, gúnya is. Nem baj, ha nem is olyan magas – mondja apám, közben ás, meg lapátol. Csattan egy nagyot az ásó: egy csontváz!

– Úgy, na! Gyertek ki holtak, hogy bújjanak bé az élők, még a temetőben sem pihenhettek – mondja apám, s valami lábszárcsontot, koponya-roncsalékot lökött ki a lapáttal. – Kicsi Rózi – mondja nekem –, el ne áruld Marinak, mert biza az olyan finnyás, kényes, nem búvik bé élve a halottak közé.

Én az ilyesmitől nem irtóztam, sokszor kullogtunk ott Pistánkkal a temetőn, a sírásóknál; láttam én már egészben csontvázat, koponyadarabokat, megévdött ruhadarabokat, s ha hozzájuk nyúltam, rátapadt a kezemre, mint a hamu.

Készül a bunker, ma éjjel benne hálunk, két család. Kocsis János bátyékkal csináltuk közösen. Ugyanebben az utcában laknak, ahol mi, a malom udvarával szemben. Neki is olyanszerű lánya van, mint Marink. Anyám két zsákot megtöltött ruhával: ezt muszáj vigyünk, hogy el ne lopják, mert annyit tusakodtunk érte. S ha nem dögölünk meg, úgy kell, mint az ennivaló. Apám zsörtölődött, hogy ez sok, miért nem tettük belé a ládába, amit elástunk a pajta földjébe.

– Ezekre a zsákokra feküdhettek kicsi Rózi.

Apám felcsattant:

– Jaj, el van az úgy készítve, ahogy kell! Szalmát tettünk a földjére, lehessen ülni, feküdni reá. Igaz, egy kicsit olyan rossz szag van, de ajtaja nincsen, mert nem telt, nem is volt rá idő. Kéne menjünk, hogy mire jól besötétedik, legyünk elfészkelődve benne, mert biza lámpát nem gyújthatunk ott se.

Elindultunk. Apám megemelte a kalapját: „Szerusz, kicsi házunk! Meglátlak-e még épen?”

– Én Istenem, segíts! – mondtam, s ott szorongattam az imakönyvet a hónom alatt. Egyik kezemben egy kondér hús volt, a másik karomra anyám valami ruhadarabokat kötött. Megrakodva mentünk a forrószegi temető felé, a két ember előre sietett.

Né, jön Sospál nanó, int, hogy várjuk meg őt is. Öreg, sovány, púpos, úgy néz ki, mintha járom alól kukucsálna ki, s a hátán egy zsák lenne, s csak úgy csúszik a földön a hosszú fersing.

– Hová mentek, én is menyek, ne hagyjatok itt!

Összekuporodva jött, nem bírta már a terüt. A két lány elibe ment.

– Nyolcvan évet is meghaladta jóval, s né, hogy félti azt a tyúkszaros életét! – mondta Rózi néni.

Az öregasszony nem győzött eleget zsörtölődni:

– Há' biza jó, akinek ura van, de bezzeg nekem nem szóltatok. Ha megvényül az ember, dögöljék meg. Pedig ha engem meglőnek, nekem is úgy fáj, mint a fiatalnak. Tőlem többet nem szabadultok meg, tudok én menni.

Nem tartozott hozzánk, nem volt rokonunk, csak azért hívtuk nanónak, mert öreg volt. Most nyolcan bújjunk be a bunkerbe. A két lány megy bé, de visszajöttek: ők biza nem bújnak be, mert fél-

nek a halottaktól. Nanó bújt be aztán legelőször, utána én és a két asszony, azután a két leány. Apám János bátytal a kijáratnál kétfelől üldögéltek.

– Na, aztán most csend legyen, mint az igazi sírban!

De már nem tudott senki hallgatni, vagy ülve, kuporodva aludni. Mari kiment, mert erőltette a hányás, hát anyám is ki kellett bújjék a drága leányához. Ilyenkor egy kicsit le tudtam feküdni, mert bizony nehezen fértünk.

A két ember beszélget halkán:

– Na, biza, ha szembeszáll a német az oroszral, két tűz közé kerül a falu! 'Sze az orosz már itt van a marokházi tetőn. A németek úgy mennek a Kapuson kifelé a falu végén, hogy zúg belé a hely. A sok hernyóstalpú tank, ágyú. Ha éjjel és a holnapot megússzuk, akkor nem lesz baj.

Ágyúgolyók sívítanak el a fejünk fölött, mégpedig három, nem is olyan messze estek, hallatszott a durranásuk. A félelemtől el se tudtam szenderedni. Oly különös rothadt szag van. Az imakönyvet szorongattam a markomban, ez megsegít, s meg-megkérdeztem: „Nem imádkozunk egyet?”. Voltak a könyvben esti imák, amelyeket olvasás nélkül tudtam. De inkább akkor mondták, hogy imádkozunk, amikor félelmetesen zúgtak a repülőgépek, vagy amikor ágyúgolyó vagy egy akna durrant. Nem volt sok lövöldözés, nagyobb volt a félelem. A faluban sötétség volt és csend, csak a Kapuson hallatszott valami zaj.

– Elég az – mondja apám –, a németek onnan lőnek vissza az oroszra. Ilyen hegyes, dombos vidék, mint ez a Szék, a legalkalmasabb a csatára.

Rózi néni rákiabál az emberekre:

– Elhallgassanak, mert olyan gyomorgörcsöm van, belédögölök! – és már búvik is kifelé. – Ha sokat politizálnak ketek, többet ülünk kint, mint bent a bunkerben.

Nanó már vagy hatszor is elmondta, hogy van két rongyos tyúkjá, hát ő biza elfelejtette bezárni, elviszi a róka vagy a görény.

– Hát hagyja ke', vigye, azok is egyenek, ne csak a katonák – mondja apám. Nanó felcsattant:

– Két tyúkom van a lelkem felett, ez a vagyonom. Aztán ne, mind fisli-fosli, bújtok ki, bújtok bé a bunkerbe. Mindenki üljön bent! De bezzeg, ha én azt mondom, jöjjön valamelyik velem haza, hogy zárjuk bé a tyúkokat, kikacagtok. Te, bár kicsi Rózit hagyhatnád.

Én anyámhoz bújok, kérdelem: „Imádkozunk?”. Senki sem felel rá. A két lány suputyál, beszél fiúkról, leventékről. Anyám felsóhajt:

– Ó, drága fiam, te már nyugszol! Az ember sosem tudja, mi elől temeti el a gyermekét. Zúgolódunk, hogy miért vette el a jó Isten, s né, mük élve bújtunk bé a temetőbe a halottak közé. Itt vagyunk mük is, drága kicsi Pistám, te a legjobb helyt vagy. De vajon merre van a katona János fiam? Ki tudja?

Ezt is már annyiszor hallottuk, de annyiszor meg is sirattuk. Kinek mi fáj, azt mondogatta hangosabban, halkabban, de le se tudtunk feküdni, egész éjjel le se hunytuk a szemünket.

Reggel, mikor pitymallott, Sospál nanó futott haza, hogy lássa, megvan-e a két tyúkjá. Mi is hazamentünk. Mintha üres lett volna a falu, sehol egyetlen egy katona se, az emberek csendben jönnek-mennek, nem kiabálnak, viccelnek, mint máskor. Apám jön-megy:

– Az oroszok itt kéne legyenek, miért nem jönnek? Nem szeretem ezt a nagy csendet. A csend igen kotel, még tojik valami rosszat.

A repülők zúgnak, apám kiabál:

– Kicsi Rózsi, Mari, gyertek bé a házba, amíg elmennek a repülők!

Újból benn gubbasztunk. Künn melegen süt a nap, szép őszi délután van. Kalári néném, a testvérem a Padútról jött le hozzánk:

– Édesapám, csak felveszik a harcot a németek az oroszokkal, vége a falunknak! Menjenek ki ketek is a Sospatak árkába vagy két napra, nem jó helyt van az a bunker a temetőben, miért bújtak be ketek a halottak közé? – Megrázkódott: – Jaj, ha meglőnének, akkor se bújnék oda.

Mari halálsápadtan magyarázza:

– Még most is hányingerem van, azt hittem, sosem telik el az éjszaka, de ezek nem hiszik. Nem mennek én többet a bunkerbe, de sehova!

– Ott a szabadban lesztek – mondja néném. – Na, aztán hallotátok? Meghalt egy asszony a leányával. Ott fent, a Felszezen lakik, Erdei Jánosné. Zúgtak a repülők, az ember mondta: „Gyertek le a bunkerbe!”, s avval el is ment. Az asszony lámpát gyújtott, s bélőttek ágyúgolyóval. Ezek már az oroszok voltak, ott né, szemben, a marokházi dombról. Telitalálat érte a házat, s az ember megmaradt. Biza, nehéz napjaink lesznek, kell féltük az irhánkat. Na, én mennek.

Megcsókolt bennünket, kikísértük az utcaajtóig. Menés közben vissza-visszanézett és intett. Szép, teliképp barna asszony volt, keszkenője hátrakötve, fehér inge fel volt tűrve a karján, a nyakán tíz sor üvegyöngy díszelgett. De hogy siet! Várja otthon a négy gyermek, ki tudja, mit hoz a holnap, látjuk-e még egymást, vagy sohasem?

Újból készülődünk, menni kell. Ugyanavval a családdal indulunk el, akivel a bunkerben voltunk: Kocsis János báty feleségével s a Kali lánya. Hát persze, Sospál nanó se maradt otthon. Apám szólott a szomszédoknak is, hogy mi a helyzet, azok hitték is, meg nem is. Volt, aki azt mondta: nekik nincs leányuk, nincs mit féltse-nek. Az asszonyok felvették a legszebb gúnyjukat, három-négy ünneplő fersing volt rajtuk, s legfelül egy viselőt vettek. „Ez a biztos” – mondták. „Ha műk megmaradunk, a fersing is meglesz!” Apám egy nagy fehér vászontarisznyát akasztott a kapába, ott csüngött a hátán, kenyér és egy pokróc volt benne. János báty egy fejszébe akasztotta a tarisznyát, annak is ott lógott a hátán. Nem volt nagy terénk, egy-egy kisebb fehér tarisznya a hónunk alatt, s a kondér, amelyikben frissen kisütött disznóhús volt.

– Megyünk a Sospatak árkába, azon felül van a felszezi tehéncsorda legelő – beszéltek az emberek.

Nanó mind elől jár, hogy ne mondassuk, hogy ő nem tud menni, de hátra-hátranéz, s már kétszer is elmondta, hogy a két tyúkját bezárta, vizet, málészemet tett eleget, s az a jó Isten maradjon velük.

– A két tyúk akkor egészen biztosan megmarad – mondja kacagva apám.

Kacagunk, Nanó hátranéz, az arcán látszik a fáradság, reszketve fogja a hóna alatt a tarisznyát, kotyog a lábán a lágyszárú csizma. A múltkor azt mondta nekem, hogy ő már csak a halált várja, s most mégis elfut előle.

– Szegény nanó, adja csak ked ide azt a tarisznyát, vigyem én is.

– Nem is nehéz – mondja nanó.

Egy alant fekvő helyen mentünk, a talpunk alatt a rét tele volt liláskék sóvirággal.

Zúg a repülő, ez a B-12-es nehézbombázó.

– Azonnal lehasalni! – kiáltja János báty.

Rögtön a földön voltunk, nanó hallotta a kiáltást, de nem értette. Hátrafordult, s futni kezdett felénk:

– Szent Isten, há' mi lett veletek?

Mire megértette, ő is lehasalt, de a repülő már átrepült felettünk.

– Na, ez jól sikerült! – kacagva mentünk tovább. Megérkeztünk egy nagy legelőre, lengette a szél rajta az árvalányhaját. Úgy éreztem, mintha az ősz hajú domb hullámsana. Oldalas legelő, ennyi árvalányhaj! Egy nagy öllel szedek itt. Lehajolok, az arcomat cirógatom vele.

– No, milyen érdekes, itt a hegy megett menyen lé a nap. Nanó, hiszi ked? Ha felmegyek arra a hegyre, elérem a napot a kezemmel.

Nanó élesen kiabál:

– Te gyermek, gyere már, nem most kell a sóvirág s az árvalányhaj, hogy még azt is cipeljed!

Kiráncigálta a kezemből, egy árokba lökte:

– Háború van!

Apámék kiválasztottak egy nagy szakadékot, amelyiknek a szélessége megfelelt, apám kapával elegyengette, s már a pokrócok is le voltak terítve a földjére. János báty ágakat vágott a fejszével, s a földbe szurkálta a fejünk felett. Így, ha eső lesz, nem ázunk meg, terítünk valamit reá. Egy hajítánsyira volt egy ösvény, hallatszott, hogy járkálnak, hajtják a marhákat, beszélgetnek. Na, ez is valami, nemcsak mi vagyunk itt.

Ezen éjjel ott háltunk. Másnap reggel későn arra ébredtem meg, hogy hangosabban beszélgetnek lejjebb az ösvényen:

– Hát, biza bójöttek az oroszok, tegnap délután megkezdtek az átvonulást. Te, Márton, én most jövök a faluból, de mind román katonák vonulnak át, azt mondják, utánuk jönnek az oroszok.

– Eltértek a nagyobb utakra – mondja egy másik. – De nem ajánlom, hogy ezt a két szép leányt bévigyék a faluba. Gyertek csak nálunk, ott nem lesz bántódásuk, nekem is van egy nagy leány, Aurika. – Pásztor Juvon báty beszélt apámékkal.

Ismertem jól ezt a kisebb növésű kedves román embert. Bé-bé szokott jönni nálunk is, ha a faluban járt, pláne, ha nagy meleg volt. Ivott egy pohár vizet. A Füzesben lakik, a tó mellett.

– Na, gyertek – mondja. Vettük a batyunkat, s indultunk.

Én, bevalom, boldog voltam egy kicsit. Nem is olyan rossz ez a háború: eszünk jól, együtt a család, né, édesanyám is vidám, nem siratja a fiát. Egész nap csak jövünk-megyünk, nem dolgozunk, még töprengeni is elfelejtünk. Hogy foltos a csizmám? Hogy viseletes a ruhám? Ez régi bánat. Félek a repülőgépektől, de az is csak egy kis ideig tart. Hát, nem is tudom, mi ez az átvonulás. Én csak azt tudom, hogy jobb, mint az az átkozott szolgálás: mintha bezártak volna egy nagy idegenségbe. S aztán egy-egy nagysága megkérdezte: „Hát, te, kicsi széki leány, szeretsz szolgálni?”. S én reavágtam, hogy: „Persze, hogy igen!”. Mert, ha megmondtam volna az igazat, hogy nem, ez nagy szégyen lett volna. Hasonlítunk a fiatal katonához, aki muszáj-önkéntes, halálfejes. Hát igen, nekünk is muszáj-szolgálás, hányódás, na! De most szabad vagyok, ez a Füzes is széki határ.

– Igaz, édesapám? Az ott a mi egyholdas földünk, szemben velünk? Né, né, nanó, azt a határt úgy hívják, hogy Szélestodola...

– Te, te, hallgass, te kicsi Rózsi, te már nagy leány vagy, te már szolgáltál, már elfelejtetted, kicsi szeleburdija!

Beljebb mentünk. Juvon báty kiabál: „Héj, Auriká drágé, héj!”.

Egy kereképpű mosolygós leány jött velünk szembe, de olyan szép volt és piros, azt hittem, ki van festve. Harapta, rágta a magyar szót, mégis meg lehetett érteni. Bémentünk a házba, az asztalra tetek sajtot, szalonnát, aludttejet. Kínálgattak vele, hogy együnk. Én a polcot néztem, mennyi szép sajt van rajta, kisebb, nagyobb. A hosszú cserépfazekakban aludttej, tejfel sorakozott. Székre járnak a piacra árulni tojást, tejfelt, tehéntúrót, sajtot, s bé is szoktak vásárolni a cukortól a gyufáig mindent.

„Na, aztán ezek is jól állanak!” – gondoltam. Egy szőke fiúgyermek kukucskált befelé, de hamar el is futott, hiába kiáltott Juvon báty, az apja: „Aurél, kicsi fiam, gyere bé, ne szégyenlősködj!”.

Nehezen tudtam vele megbarátkozni. Hiába kérdeztem: – Óvodás vagy? – Nem jártam soha – mondta. De már ott is hagyott, kijebb ment. Kerítés nem volt sehol. Egy nádfedeles kicsi ház, kicsi ablakokkal, mögötte a csűr s a pajta. A ház előtt egy jó hajtásnyira, a dombok alatt nyújtózkodik végig egy keskeny nádas tó. Udvar, utca, minden egyben. Minden sárgászöld, nemigen látszik ösvény vagy nyomdék. Pedig itt a kút is, a ház s a tó között. A sövényből font kútgárgya szürke színe tűnik ki a zöldből, sok majorság kapirgál, ott szedeget, ahol éppen akar, nagy tágas hely van. Ez aztán a tanya! Nem messze ide lakik Eke János báty is. Csak egy néhányan laknak itt a füzesi tanyán.

– Én úgy szeretnék itt lakni – kiáltom a kicsi fiúnak, aki nem messze tőlem, a kút körül térintget két bivalyt s egy fehér marhát. Ő csak vállat vont, s a nagy szalmakalapját a fejébe húzta.

– Hát jó ez a víz? Én olyan ihatnám vagyok – mondtam, de most nem néztem rá, vártam a választ. Ennek biztosan nem tetszem, nem is szólok hozzá többet, sunyi kicsi fiú, kezdtem már haragudni rá egy kicsit, egészen másfelé néztem. Jól megráncigálta hátul a köntösömet:

– Né, né, igyad a víz – s egy félcsupor vizet nyomott a kezembe. „Ez is csak rája a magyar szót, de én egy cseppet se tudok románul, de valahogy csak értekezünk.” A fiúcska letette a kalapját, lehasalt a földre közel a kúthoz. Két kezével tartotta magát, a száját odaillesztette a sövény közül kibuggyanó vízhez, s nagyokat kortyolgattott belőle. A kacagó száján végighúzta a kezefejét, s az inge ujját:

– Így jobb a víz – mondta, s mutatott a kibuggyanó vízre.

Sokkal szebb volt most a kicsi Aurél kalap nélkül. Szabályos arca most jól látszott, így állingáltunk, bámultuk egymást. Megszóltal: – Szeretem az alma, hozom.

Fölfutott a kertbe, egy nagy almával jött vissza, megtörölte az ingujjával, s úgy adta nekem. Összebarátkoztunk, mert hát persze, nekem is kell valakivel barátkozni, beszélgetni. Meg is kérdeztem:

– Hát, te voltál az aprók táncában?

Nem is tudja, hogy milyen lehet, táncot se látott soha.

– Hát, te akkor hunnét tudod, hogy ki a szeretőd, ha nem jársz a táncra, s nem veszed el senkinek a zsebkendőjét?

Csak a vállat vonogatta, s kacagtunk. Aztán elmondta: „Nem látam mozit se.” Széken csak egyszer volt, mikor vitték a malacokat

eladni a vásárba. Én eldicsekedtem, hogy voltam szolgálni, elmondtam, hogy milyen szép Kolozsvár.

Mindig akadt beszélőnivalónk. Mit tud beszélni két tizenegy esztendő gyermek? De az biztos, hogy hat napig tisztán dolog nélkül lenni nekem erősen tetszett. Én ott szabad voltam: jöttem-mentem, mindent megbámultam. Ha valaki idegen jött, azonnal jelentettük, mert akkor a három nagylány ment is fel a pajtahíjára a szénába. Én szerettem volna a három lány mellett üldögelni, mert csengett tőlük a ház, de nem sikerült, mert Mari eltaszigált:

– Menj el, menj el, te kis kofa, ne hallgatózz, úgylis igen sokat tudsz!

Volt, amikor savanyú képet vágtak: haza kéne már menni. Mit is csinálnak azok a leventék? Vagy: Mikor lesz már vége ennek a háborúnak? Így sápióztak, s ilyenkor én futottam el mellőlük. Juvon báty kacagva kérdezte tőlem:

– Te, kicsi Rózsi, szeretted az én Aurél fiamat?

– Én igen – mondtam bátran. De bezzeg, ha Auréltól kérdezték, jól szemébe húzta a kalapját, a fejét is jól lesütötte, s nem szólt. Ez erősen bosszantott: „Biztos azért, mert magyar vagyok.”

Hallottam én, amikor beszéltek, hogy a szülők nem engedték összeházasodni őket. Vegye mindenkinek a maga fajtáját: bivaly a bivallyal talál, marha a marhával. Én nem értettem, hogy megy ez.

A nagyok is mind többet foglalkoztak velünk, telt az idejükből. Ahányszor elébük kerültünk, vagy köztük voltunk, mindig csak: „Há szeretted Rózsit?”. Ő a nagy szalmakalapjával egészen letakarta az arcát. Én le akartam venni a kalapot az arcáról. Ő fogta egyfelől, én húztam másfelől, összevissza tört a kalap. Én futni kezdtem, ő utánam nagy mérgesen. Ami fadarab, göröngy az út-

Illusztráció: Julius Kiss Sándor

jába került, utánam hajította. Én csak futottam a tó szélén végig. Mari kiabált utánam, hogy jöjtek vissza, de én nem mertem visszafordulni, csak kiabáltam:

– Né, mérges pulyka, duj-duj-duj, utánam a gyalogút, gyere, fuss, fuss, fuss!

A lábam bokáig süllyedt a pocsolyában, s én hasra estem. A fiú nekem jött, jól eldöngötte a hátamat, megráncigálta a hajamat:

– Nesze neked, szerető, miattad kacagnak rajtam!

Én ahogy tudtam, saraztam, rúgtam. Most ő futott elől, s én utána. Csepergett rólam a sáros, iszapos lé, a fűtől nem látszott a pocsolyás hely. Most én mérgeződtem fel. Mentem neki, ütöttem: „Te, te kicsi csámpás, nem is kellesz szeretőnek, nem szeretlek!”. De biza ő is ütött, alig tudtak szétválasztani.

Mari megmosdatott, hiába mondtam, hogy egyedül is meg tudok mosdani.

– Te nagy dögje, menj fel a pajtahíjára, le ne tedd onnan a lábad! Te már kinőttél a játékból, az idén tizenkét éves leszel – ordibált rám Mari.

A pajtahíján hamar meguntam, pedig jó szénaillat volt. Ültem is, feküdtem is, de már nagyon meguntam. Mariék most épp a házban voltak. Valaki felhajt egy almát, fel kettőt, hármat. Én már tudtam, hogy Aurél. Meg is szólalt:

– Te, Rózsi, igaz, nem haragszol? Én szeretlek.

Ő állt lenn a csűrben, s én a pajtahíjáról kukucskáltam le:

– Akkor jó, ha szeretsz. Te hiszed, hogy én le tudok szökni a pajtahíjáról a csűrbe?

A csűrben is széna volt. A létrán felmentünk a pajtahíjára: onnan leszöktünk a csűrbe. Azt is meguntuk.

Csicsergő kis madarat fogott nekem, a legszebb alma az enyém lett, hozott nekem a kalapjában diót. Térítettük ketten a bivalyokat. Este tehénfejéskor ittunk egy-egy csupor friss, meleg tejet. Mintha egy hetes kirándulás, nyaralás lett volna, nem parancsolt most senki. Hát, ennél jobb, szebb nem is lehetett volna.

Jött utánunk apám:

– Hát, azt hiszem elég volt már becsületből itt a más nyakán ülni hat napig. Na, Juvon barát, adjon az Isten jó egészséget nektek. Még aztán hátha visszahálaljuk.

A két ember kezét szorított egymással:

– Adjon Isten! – mondta kacagva a szelíd román ember.

Én szerre megcsókoltam mindegyiket: „Szerusz, kicsi Aurél!”.

Most csókoltuk meg egymást először. Én integettem vissza: „Szerusz, szerusz!”. S a szöke Aurél törölgötte a szemét az inge ujjával, s csak most éreztem, hogy szeret.

Hazamentünk. Megvolt az átvonulás. Még itt volt egy csapat orosz katona, itt tengtek-lengtek Székely Sándor bányánál. Levágtak nekik egy jó tyúkot, jó húsvest főztek jó házilaskával, kitették nekik, hogy egyenek. Hát, csak összenéztek, hoztak bé zöldséget, murkot, káposztát, petrezselymet, jól összeaprították, belé a levesbe. Még kenyeret is dobta belé: így a jó. Így ették meg.

– Hát, ezek nem tudják, hogy mi a jó – kacagott a háziasszony.

Másnap jön Juvon báty a leányával: be kellett hozza Aurikát, mert biza valaki beárulta, hogy nála vannak valami lányok. Jött három katona, egyenesen a pajtahíjára mentek, padlást, mindent összeszekutattak. Toppintottak, hogy adja elé a lányokat.

– Aztán megettem őket, itattam, s tarisznyáltam nekik bőven, s elmentek. Szegény leányom kórécsmóban kuporgált, bújkált előlük.

– Há' biza jó, hogy mi is hazajöttünk az asszonnal, nem ültünk nálatok egy fél napot se, mert bizony feltörték az ajtót azon éjjel, amikor a Sós-patak árkában hálunk. Szerencsére eldugtuk a ruháink javát, de te, Juvon, te, a kendőket, amikkel törülköztünk, összeszedték, az asztalfióból mind kiszedték a kanalat, villát, elvitték. Hát, ne mondja nekem senki! A katonának nem kell ilyesmi. Az a

1. **Majorcsics Emese** (ének): „Keszereg egy árva madár...” (gyimesi keserves és lassú magyaros)
 2. **Tik Trió**: „Vajon ide bémenjünk-e?” (Gyimes)
 3. **Tóth Dorottya** (ének): „Idegen föld sűrű vize...” (Gyimes)
 4. **Bozóki Zoltán** (koboz): **Régi kezes** (Lujzikalagor: Moldva)
 5. **Rokolya Énekegyüttes**: „Kövecses víz martján...” (Moldva)
 6. **Juhos együttes**: „Hajlodozik nádszál...” (Klészse, Rekecsin)
 7. **Bíró Gergely** (ének): „Édesanyám rózsafája...” (Bözöd)
 8. **Zsikó Zsuzsanna** (ének): „Amerre én járok...” (Nyírség)
 9. **Gersy Lili** (citera): **Szatmári dallamok**
 10. **Soós Réka** (ének): „Sétáltam én...” (Karád)
 11. **Darida énekdúó**: „Marko kove...” és „Oj, Lenche, Lenche” (Pirin hegyvidék; Bulgária)
 12. **ifj. Szerényi Béla** (esz-klarinét), **Szerényi Béla** (tekerő): „A Rókusé” (Tiszaújfalú; Bács-Kiskun megye)
 13. **Csevergő Énekegyüttes - Kincső zenekar**: „El kell mennem, ha esik is...” (Neszsmély; Komárom megye)
 14. **Dobroda zenekar: Magyar-nemeyei lassú és sebes csárdás** (Nagy-Szamos melléke)
- Szerkesztő: Havasréti Pál • FMVMCD 019 • www.tanchaz.hu

baj, hogy civilek indulnak el. Szereznek katonaruhát, s ami útjukba esik, viszik. Itt maradtunk egy kanállal, ehettünk rendre. Aztán a boltokból is elhordtak mindent. Járnak a határon is, ahol a gyermekek a marhát őrizgetik. Ment két katonának öltözött lóháton. A gyermekek csoportosan voltak, Az egyiknek a lábán megláttak egy pár új csizmát. Nagyobb fiúgyermek volt. Az egyik ráijesztett, hogy vesse le, mert letapossa a lóval. A gyermek egy darabig hümmögött, hogy nem, ha letapossa, akkor sem, mert az anyja azért adta oda neki a csizmáját, hogy otthonról el ne vigyék. Nem is az övé, a fiútestvéréé. A katona ráparancsolt, hogy ugorja át tízszer a kis patkot. A gyermek ugrált, ahogy tudott a nagy csizmákban, a katonák jót nevettek, s odébbálltak. Bárcsak jönnének már a csendőrök, mert ha nem, kilopják a párnát a fejünk alól...

Másnap apám siet haza a faluból, újságolja: – Na, megjöttek a zsandárok a falunkba újból, megváltozott a világ...

Kocsis Rózi

Közreadja: Juhos Kiss Sándor és Juhos-Kiss János

Pesovár Ernő emlékezete

Március 2-án volt öt éve, hogy hosszú betegség után elhunyt Pesovár Ernő. A viharos XX. század jelentős részét élte végig, megtapasztalt benne világháborút, a totális rendszerek minden változatát, a forradalmat, az azt követő megaláztatást, a munkahely elvesztését, s végül egy kevéske szabadságot. Szerencsésnek tartotta magát, mert néptáncokkal foglalkozhatott tudományos és művészeti értelemben egyaránt, élvezve a tudományos kutatás és a művészeti alkotómunka, a szellem szabadságát. Öt évvel ezelőtt egy rendkívül gazdag élet ért véget.

Pesovár Ernő személye és munkássága szerves része volt az ország tudományos és kulturális életének. Az 1960-as évek elején Martin Györggyel közösen kidolgozták a magyar néptánc tudományos elemzésének komplex rendszerét. Erre alapozva végezte a magyar és európai táncfolklor földrajzi-történeti összehasonlító vizsgálatát, az ugrások szerkezeti elemzését, a magyar páros táncok tipológiájának kialakítását. A magyar és a nemzetközi néptánc élet emblematikus egyénisége volt. Fontos szerepet játszott a XX. századi hagyományörző mozgalmak eszmei, ideológiai hátterének kimunkálásában úgy is, mint a Muharay Elemér Népművészeti Szövetség elnöke, majd tiszteletbeli elnöke.

Élete sok szállal kapcsolódott Vas megyéhez. 1959-től húsz éven át a kőszegi Jurisics Együttes koreográfusaként, majd az utód Ungaresca Táncgyüttes művészeti vezetőjeként dolgozott. Mestere, Molnár István nyomdokain haladva célja mindvégig a néptáncból modern témákat is megfogalmazó formanyelv kialakítása volt. Alkotómunkája során elsősorban a folklorizmus, a hagyomány és korszerűség viszonya foglalkoztatta.

Iskolateremtő egyéniség volt. Szombathelyen a kollektív alkotómunka szellemi műhelyét teremtette meg fogékony táncosok alkotóközösségével, a megyén túlra is kisugárzó hatással. Ebben a műhelyben a tudomány és a művészet mindig eggyé szervesült. Koreográfusi munkájától, együttesétől 1979-ben *Búcsúzás Kemenesaljától* című koreográfiájával köszönt el, de Vas megyétől és Szombathelytől ezt követően sem szakadt el. Öt könyvéből három ebben a megyében jelent meg.

Tanítványairól és a fiatal magyar koreográfus generációról minden alkalommal optimistán nyilatkozott. „*Meg vagyok elégedve a*

fiatalokkal. Meg vagyok elégedve azzal, hogy benne vannak abban az áramlatban, amely a század végén, az ezredvégen a lényeg; hogy a folklor önmagában is színpadképes, hogy ma már nem a folklórból kell csak meríteni, hanem maga a folklor is (pódiumra vitt zeneként, színpadra vitt táncként) olyan átütő erejű, olyan élményt adó, mint más művészeti ágak.” Európai léptékű tánc-történeti, táncfolklorisztikai szemléletével állandó tanulásra ösztönzött. Az elmélyült, képzett, a tánc szellemi kontextusát ismerő, művelt táncosokért emelt szót. Gyakorta hangoztatta: „... akár a színpadi néptáncmozgalomban, akár a táncházmozgalomban résztvevők számára is képest keveslem azokat az emberföket, akik tudatosan is elmélyülnek a táncban szellemtörténeti mélységeivel együtt és az anyagot is ismernék széles horizonton. Ezt a fajta igényességet hiányolom, néha mondhatni, hogy nyoma sincs, hanem csak ösztönszerűen ellötyögnek.” Teljes munkássága arra szolgáltatott példát, hogyan válik a tánc-, a zene- és a művészettörténet a maga tanulságaival esztétikai normák meghatározójává, szemléletmóddá és gyakorlati követelménnyé.

Öt éve már, hogy Pesovár Ernő eltávozott. Magával vitte örök szerelme a Dunántúl, Pannónia emlékét, ahova mindig vissza-visszatért. „*Dunántúltól egyáltalán nem tudok elbúcsúzni, hisz életem minden fordulópontja Pannóniához köt. Herenden születtem, Veszprémben a piaristákhoz jártam gimnáziumba, Somogy volt az első nagy gyűjtési élményem, Szombathelyen pedig húsz év, ahol ezt az alkotómunkát kipróbálhattam...*” Könyveivel, írásaival és táncaival, tanítványai, követői munkásságával, másoknak önzetlenül adott tanácsaival jelet hagyott maga után. A mi és az utánunk következők dolga e jelek megértése, megőrzése és átörökítése a jelet hagyó Pesovár Ernő emlékével együtt. Amikor valakitől végső búcsút veszünk, automatikusan, minden gondolkodás nélkül mormoljuk: emléke örökké élni fog. Pedig ez az „örökké” tőlünk és az utánunk jövőktől függ. Mert az emléket „örökkévalóvá” a generációk emlékezete teszi, de csak akkor, ha az utánunk jövők is akarják ezt az emlékezetet, megőrzést és továbbadást. Akarják-e? Bízunk benne, hogy igen. Most álljunk meg egy percre és emlékezzünk meg Pesovár Ernőről!

Antal László

MŰVÉSZETEK PALOTÁJA – FESZTIVÁL SZÍNHÁZ

2013. április 10. szerda, 18. csütörtök, 10.30 és 15.00

Vuk (gyerek) – Inversedance – Fodor Zoltán Társulata

április 16. kedd, 19.00

A fából faragott királyfi / A csodálatos mandarin

ExperiDance – Román Sándor Táncársulata

április 20. szombat, 21. vasárnap, 19.00

SEM MIM / PARABELO – Grupo Corpo (BR)

április 23. kedd, 19.00 MAGYARORSZÁGI BEMUTATÓ

Zero Gravity – South Bohemian Ballet (CZ)

Közreműködik a Magyar Balett Színház

április 24. szerda, 19.00

Orfeusz és Euridiké – Bozsik Yvette Társulat

április 28. vasárnap, 19.00 BEMUTATÓ

Szarvasének – Magyar Állami Népi Együttes

április 29. hétfő, 19.00

Gálaest a Tánc Világnapja tiszteletére

a Magyar Táncművészek Szövetsége rendezésében

www.nemzetitanacszinzhaz.hu

I. Zórándi Mária Találkozó

A Magyar Táncművészeti Főiskola – a Zuglói Önkormányzat anyagi támogatásával – 2012 őszén szakmai találkozót rendezett fiatal néptáncosok részére. Az I. Zórándi Mária Találkozót október 26-án tartottuk, amelyre a magyar néptáncot magas színvonalon oktató művészeti szakközépiskolákat hívtuk meg. A rendezvényen így a nyíregyházi Szakközépiskola és Kollégium, a békéscsabai és főtí Művészeti Szakközépiskola, valamint a budapesti Burattino Művészeti Tanoda, és természetesen a Magyar Táncművészeti Főiskola táncművész szak néptánc szakirány hallgatói vettek részt.

Szándékaink szerint ez a találkozó némi képpen utódja lehetne a Nemzeti Táncszínházban, a korábbi években tartott bemutatkozásoknak, ahol az iskolák megismerhették egymás munkáját, és az érdeklődőkkel is találkozhattak.

A Találkozó célja egy olyan fórum megteremtése, amely alkalmat ad az intézményeink közötti kapcsolatok erősítésére, a tanulók személyes találkozására, eredményeink kölcsönös bemutatására.

Ugyanakkor, az iskolai kereteket meghaladva, kezdeményeztünk egy kerekasztal-beszélgetést a jelenlegi hivatásos együttesek vezetőivel. A beszélgetés a „felvevőpiac” igényeiről, a tananyag esetleges módosításának lehetőségeiről szólt, hiszen célunk nem lehet más, mint hogy végzett növendékeink minél gördülékenyebben találják meg helyüket a hivatásos együttesekben.

A rendezvény házigazdája a Néptánc Tanszék oktatói, valamint a néptánc szakirány előképzős növendékei voltak. A délelőtti színpadbejárásokkal kezdődött, amelyek alatt a vendég iskolák megismerkedtek a színpadi lehetőségekkel. A bejárás után a vendéglátók a campus épületeiben vették végig a meghívottakat, ennek során a szakmai termekben folyó munkát is megismerhették. Az ebéd az intézmény ebédlőjében, mindenki meglegedésére történt. Házi-színpadunk, sajnos, csak részben áll rendelkezésre, mert a felújítási munkákat rövid időre a rendezvény miatt függesztették fel, ennek ellenére az iskolák nagyon magas színvonalú produkciókat mutattak be.

Az előadás 13.30-kor Szakály György rektor úrnak és dr. Jakab Bélának, a 2010-ben elhunyt Zórándi Mária férjének megnyitó beszédével kezdődött. [A találkozó névadója, a főiskola egykori tanszékvezetője, majd rektora – a szerk.] A szakmai bemutatkozás a Főiskola néptánc szakirányon tanuló hallgatóinak műsorával indult. Ezután a Burattino Művészeti Tanoda, majd a békés-

csabai művészjelöltek következtek. Őket a főtíak és a nyíregyháziak műsora követte.

A Burattino iskola növendékei a néptánc mellett magas óraszámú színpadi táncokat is tanulnak, míg a főtí, nyíregyházi és békéscsabai Művészeti Szakközépiskola tanulói kifejezetten néptánc irányultságúak.

A bemutatót követően Harrach Péter képviselő (Zugló Önkormányzata) és jómagam a Főiskola megbízott tanszékvezetőjeként emléklapot adtunk át az iskolák képviselőinek.

A programot megtisztelte jelenlétével Zsuráfszky Zoltán, a Honvéd Együttes művészeti vezetője, Juhász Zsolt, a Duna Művészegyüttes igazgatója, Roboz Ágnes koreográfus, balettmester, Vári Bertalan, a Varidance vezetője, valamint Timár Sándor, a néptánc tagozatok „Mestije”.

A szakmai kerekasztal-beszélgetésre a bemutatók után került sor. A beszélgetés az együttesvezetők és az iskolai vezetők számára hasznos információcsere volt, amelyen a szakmai-pedagógiai program és az együttesek igényeinek közelítése volt a fő téma. A hivatásos „felvevőpiac” vezetői elmondták, milyen képzettségű táncosokra van szükségük. Erre reflektálva alakult ki az a párbeszéd, amelynek következtében – azt gondolom –, mindenki elégedetten ment haza, és folytatja munkáját.

A növendékeknek ezalatt a táncszínházban „örömtáncot” jártak, melyen a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem népzene szakos hallgatói muzsikáltak. A Főiskola Néptánc Tanszéke és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Népzenei Tanszéke szorosan együttműködik egymás programjain, előadásain.

Az I. Zórándi Mária Találkozó végkicsengése mindenki számára nagyon pozitív volt. A meghívott vendégek részéről az az óhaj fogalmazódott meg, hogy hagyományteremtő legyen ez az első találkozás. A Főiskola vezetősége ezt a kívánságot természetesen komolyan veszi, és jövőre újra teret ad a rendezvénynek.

A házigazdák nevében ezúton mondunk köszönetet a vendégegyüttesek felkészítő tanárainak: Varga Lászlónak (Burattino Művészeti Tanoda, Budapest), Balla Zoltánnak (Népművészeti Szakközépiskola, Fót), Szilágyi Zsoltnak (Művészeti Szakközépiskola és Kollégium, Nyíregyháza), Szarka Zsoltnak (Művészeti Szakközépiskola, Békéscsaba).

A következő találkozásig sok jó táncolást kívánunk!

Hortobágyi Gyöngyvér

Nyíregyházi reflexió

Fontos, hiánypótló rendezvényt álmodott és valósított meg a Magyar Táncművészeti Főiskola, amikor 2012. október 26-án megrendezte az I. Zórándi Mária Találkozót.

Egyrészt fontos tapasztalat, hogy a táncművészet iránt érdeklődő fiatalok idáig jószerivel csak a felvételi vizsgák során kerültek kapcsolatba a Főiskolával, s sokszor a táncművészeti képzés fellelvára iránti tiszteletből adódó stressz erősen csökkentette bemutatkozásuk színvonalát. Ennek a rendezvénynek a közvetlen hangulata, a hallgatók és oktatók segítőközsége, a színvonalas lebonyolítás, úgy gondolom, teljesen meggyőzte a leendő növendékeket a szakmai és az emberi támogatás szándékáról.

Másrészt a táncművészeti képzésben résztvevő tanulók számára kulcsfontosságú az, hogy művészetüket a lehető legtöbb alkalommal azon a helyen gyakorolják, ahol majd életük jelentős részét eltöltik, vagyis a színpadon. A művészsképzésben részt vevő intézmények mindent megtesznek, hogy a lehető legtöbb megmutatkozási lehetőséget biztosítsák növendékeiknek. Ezért például rendszeresen részt veszünk a néptáncmozgalom versenyein, bemutatóin. A mozgalomban keringő téves eszmék, információk miatt viszont gyakran szembesülünk azzal a ténnyel, hogy például egy tizenhat-tizenhét éves növendéktől felnőtt, kiforrott technikai és előadói megjelenést várnak el és eszerint értékelik a látottakat. Mindez nagyon nehezen orvosolható pedagógiai helyzetet teremt számunkra. Ezért is rendkívül jó az ötlet, hogy a rendezvény bemutató, s nem verseny volt.

A harmadik fontos dolog a kerekasztal megrendezése. E fórum lét- és kulcsfontosságú rendezvénye lehetne a művészsképzésnek, hiszen a folyamatosan változó igényeket – s itt nem csak a profi lét, hanem a táncpedagógus képzés is lényeges – csak úgy lehet követni, ha közös gondolkodással megosztanánk egymással hasznos ötleteinket, ugyanakkor lehetőségeinkről, problémáinkról is tudnánk tájékoztatni a „felvevőpiacot”.

Legvégül, de nem utolsósorban rendkívül szimpatikus az a törekvés, hogy a Főiskola ebben a formában kíván emléket állítani a néptáncmozgalom egyik karakteres alakjának, Zórándi Máriának.

Gratulálok a rendezőknek, s kívánom, hogy a rendezvény tovább éljen, s ezzel egy új szakmai és pedagógiai, művészeti fórumot teremtsen a művészsképzésben.
Szilágyi Zsolt

MAGTÁR

SZÉKI SOÓS JÁNOS: SZEKUS A HÍDON

A pám erdész és reggelente zöld egyenruhát ölt magára, mint tavasszal az erdő fái. A szekusnak nem kell tűzrelvőt küldjön, csak a milicistának, mert az a faluban lakik, a volt Mayer-házban. Miután Mayert és háza népét egy éjszaka elhurcolták, a ház üresen maradt, de akkor én még nem voltam megszületve. Az épület formája egy feldöntött keményszárú csizmaéra hasonlítható, orrával a piac felé kormányozva. A lábfej helyét a szövetkezeti boltraktár, sarkát a bolt, szárát pedig a milicista töltötte ki. Én most a csizma sarkában állok, soromat várom, és nem tudom szememet levenni a légyiszkos üvegpalcokon tornyozó csokoládé táblákról.

- AMIT OTT LÁTSZ, AZ ORVOSSÁG! - térített magamhoz a pufók arcú boltos, és egy vérbeli kardvívó mozdulatával, a szafaládétól tocsogó hosszú fakésével végigszántott szeplős arcomon.

- MIÉRT KÜLDÖTT ANYÁD? - kérdezte hamiskásan mosolyogva, s meg sem várva válaszomat, sorolni kezdte, hogy mi mindenre lehetne szüksége anyámnak otthon. Miután a kristálycukor, liszt, olaj, bors, babérlevél hallatán is csak álltam szótlanul, rám parancsolt, hogy nyissam szét a tenyerem, hadd lássa, mennyi pénzt szorongatok benne. A pultra potyogtatott, tenyér-meleg érméket látva azonnal rájött, hogy csakis arasznyi lámpabélért, pakk gyufáért szalajthattak, hiszen a szétgurult aprókból egyébre nem is futná. Gyolcsvászon zsebkendőmbe kötöttem az élém rakott portékákat és mielőtt kimentem volna a boltból, jól szemügyre vettem a boltost, mert az egyik lába fából volt, és egy időlen bakancsban végződött. Eszembe jutott, amit a boltosról mondott egyszer apám, hogy régen nagygazda ember volt és a háborúban vesztette el a rendes lábát, s házában örökké bögrecsárdát tartott, ahogyan most is. Földjeit elsőként szolgáltatta be a közösbe, s miután még párttag is lett, megtették boltosnak, különben, fél lábbal mi más lehetett volna?

Nem sietek haza, leülök a bolt előtti kőlépcsőre, s hallgatom a közeli malom zakatoló járását. Korgó gyomrom a dél közeledtét jelzi, mert egyre erősebben gondolok a jóságos piros arcú molnárra, aki a mi utcánkba lakik, és ha örölni megyünk hozzá, mindig a kezembe nyom egy nagy karéj, frissen préselt napraforgóolajban pirított kenyeret, apámnak pedig pálinkát hoz a gépház valamelyik rejtekéből. Az utcán alig jár valaki, mindenki a mezőn van, még a milicista is. Ezt abból sejtem, hogy láttam a reggel őt is a téesz új IMS kocsi-jában, jártak felénk is. Azt kiabálták a lépésben haladó, lehúzott ablakú autóból, hogy aki elbírja a kapát, annak a mezőn a helye, tengelyig ér a kukorica, és mihamarább végezni kell a másodkapálásával, a szabotálókkal most sem lesznek elnézőek, elveszik tőlük a háztájit. Amire ez végig siklott agyamon, egy nyurga, ingujjra vetkőzött embert látok közeledni felém. Lassan jön, cigaretta füstöl a szája végében, mindkét kezében zöld mázas vödör, jól megpúpozva érett májusi cseresznyével. Nem áll meg a boltajtó előtt, megy tovább a döntött csizma formájú ház orráig, ahol egy kapu van, a mi-

licista is azon keresztül tud bejutni a csizma szárába. Az ember kinyitja a kaput, de nem lépi át a küszöböt, csak behajol, s úgy huppantja a cseresznyés vödröket a kapun belültre, onnan majd a kövér milicistáné behordja a csizma szárába, ahol a szebbjét külön válogatja kompótnak, a fergesét pedig felzabáltatja a nagyétkű szekus vendégükkel, aki nagyon szeretheti a mi falunkat, mert többet van itt, mint otthon.

Az Ámen-dombi cseresznyés emberrel már többször találkoztam a központi buszmeállóban, ott két lejért adott nekem egy csupor cseresznyét. Hát ezért hozott dézsmát a milicistának, hogy továbbra is engedje neki a feketézést! Azt beszélük, hogy a milicista nem szereti, ha jelenlétében „ajándékozzák” meg, mindent a kapun belültre kér, ott senkinek nem szúr szemet, oda mások is lerakodnak, főleg a városból felpakolva érkezők, akik nem bírják egyszerre hazacipelni batyuikat. Apámnak is a kapun belültre kell rakatnia a milicista téli tűzifáját, amit éjszakánként a PAZA feliratú karszalagos bakterok aprítanak fel. Legalább addig sem hallgatónak a sikátorok mélyében, vagy az örök vakságban szenvedő villanypóznák lámpái alatt, hogy másnap minden látottat-hallottat tovább mondjanak a milicistának. Ilyen szomorú dolgokról csak akkor hallok otthon, ha a falu fölött már sötétbe hajlott az ég, s ha anyám - tekerve egyet az olajos srófon -, lámpánk rebegő fényét is megzabolázta már, és apám másodjára is ellenőrizte, hogy biztosan kilincse csukta-e az ajtót.

Hazafelé belelógatom lábamat a Nyercuj-bánya vízébe, de még hideg, nem lehet benne fürödni, pedig tudhatnám, amíg a várhegyi édes alma nem érik be, kár vizsgálódom. Szakács brigadéros háza előtt visz az utam, látom a vékony, egészségtelen fehér színben mutatkozó arcát, a tornácfára könyökölve ír valamit egy kis noteszbe. Bizonyára pontokat a nevek mellé, különben mi mást írhatna, hiszen a munkaegységeket pontokban számolják el. Egy napi kapalásért két pont, kaszálásért három pont jár. TÍZ PONT EGY NORMA! Az emberek naponta ostromolják kérdéseikkel, azt tudakolván, hogy egy pontnak vagy normának mennyi az árfolyama, mert a normává gyúrt pontokból nem főzhetnek vacsorát. Azzal nyugtatja őket, hogy a közgyűlésen majd terítékre kerül ez is.

- HA ELOSZLATJUK A FELLEGEKET, TISZTÁBBAN LÁTUNK MAJD! - Az év végi zárszámadó közgyűlésen valóban szóra emelkedett.

- ELVTÁRSÁK, BAJ VAN! - A megyei kiküldött kérésére, hogy esetleg hajlandó lenne-e bővebben is kifejteni mondkáját, így folytatta:

- ELVTÁRSÁK, BAJ VAN! NAGY BAJ VAN! - Szakácsból sem lett fellegajtó nyitogató, kipenderítették a brigadérosságból, építőtelepi segéd munkásnak állt.

Útba ejtem templomépitő nagybátyámékat is, most érkezett, egy lófogot hozta haza a Tóvidékről. Amíg ő a komájával a lépcsőn beszélget, én belépek a nyitott ajtón keresztül a házba, hogy újra láthassam a falon függő Petőfi képet. Végre megint elém tárul a végtelen pusztá látképe, amelyet csak szikes tavak, nádasok és egy-egy földbe ragadt nádfedelű ház szakítanak meg. Ezt nézi a költő is egy viharvert fa alatt állva. Fentről mintha őszi eső áztatná, és hideg szél borzoló fekete göndör haját. Kivertnek tűnik, mindig megsajnálom, ha ezen a képen látom. Nagybátyám nagy országjáró, mindenütt megáll és nézelődik, így talált rá erre a festményre is a körösfeketetői vásáron, meg az aradi vértanúk albumára, azóta is féltve őrizi a ruhásláda mélyén. Március 15-én min-

dig előveszi, és legalább tízszer végiglapozza, ilyenkor nem szól senkihez, két csillogó szeméből nehéz könnyeket hullat a vértanúk arcképmására. Azon kapom magam, hogy ők is beljebb kerültek, komótosan rátelepedtek az asztal melletti padlára, és egy üveg mezősi pálinka mellett úzik tovább a szót. Márton mester első templomépítésének körülményeit kezdi ecsetelni.

- 1965. március 15-én volt az a különös álmom, amitől még veritékeztem is... Dolgoztam otthon, délelőtt tíz óra lehetett, a csűr ácsolatát egyengettem, mert régi volt, kezdett tönkremenni. Egyszer kinézek Lupék felé az útra, látom, jön Gyuri elől, Ilka Gyuri, utána egy fehérharisnyás ember, az a kurátor volt, és utána jön egy vékony, úri öltözetű, nagyszakállú fiatalember, az volt a pap. Odaérkeznek hozzám, köszönünk egymásnak románul, mert románok voltak. Aztán kezdi Gyuri, a cigányprímás, akit időnként szoktam vinni magammal kőműves munkára, hogy hozta az urakat, mert templomot akarnak építeni, s mondtam, jöjjenek hozzám, mert mi eddig mind csak templomot csináltunk... Mit beszél össze-vissza ez a cigány? - gondoltam magamban, nem építettünk még egy templomot se soha! Beviszem őket a házba, s leülünk, mint most erre a ládára. Előhozódik a templom, hogy miből s mekkorát akarnak. Nem is nagyon tudtam figyelni, csak az izgatott, hogy ki irányította őket ide hozzám. Azt mondták, hogy Katonából indultak a hajnali busszal, s mikor Gyekébe érkeztek, a felszállók között voltak ismerőseik, azok mondták, hogy ne Szamosújvárra, hanem Székere menjenek, mert a gyermekei templomot is székiek építették, s meg vannak vele elégedve, úgyhogy szálljanak csak le Vasszentegyeden, s ott a völgyön fel vegyék az irányt Szék felé. Úgy is tettek, jöttek felfelé a tó mellett, amíg elérték Bödör Mányiék tanyáját, s azok aztán nekiirányították őket Tiszta-mező gerincének, majd a juhlegelőről leereszkedve érték el a Komló-kutat. Nagy sár volt, gumicsizma volt a lábukon, a mező még teljesen kopár. Ott találkoztak a cigány Gyurival, aki ivóvízért volt oda. Ők jöttek például máma hozzám, s én előtte való nap éjszakáján álmodtam, hogy bementem egy templomba, de a külső részét nem láttam, csak a belsejét. Keletnek nézett a templom, bal kéz felől volt három ablaka, s hatalmas fény tört be azokon, de főleg a középsőn, hogy ember azt nem is nézhette. A falakra ember nagyságú szentek voltak festve, éppen csak nem beszéltek. A középső ablakban egyszer csak megláttam egy kicsi őzikét, de csak a fejét, olyan borjuszájú volt, s akkor én már másztam is fel azonnal a lajtorján, hogy megöleljem. A lajtorja nem ért fel egészen, de valami mégis felemelt hozzám! Milyen különös, mikorra megérkezik Gyuri a kúthoz, megérkezik a pap is! Mindez a tegnapi délután, a templom átadásakor jutott eszembe, amikor a nap, vakító fénysugarakat szórt a három ablakra, akkor jöttem rá igazán, hogy pontosan ilyen hely volt az is, ahol én álomban magamhoz öleltem az erdei kecskét!

Késő délutánra járt az idő, amire hazaértem. Anyám meg sem nézte, mit hoztam a boltból, csak kivette a kezemből és mondta, hogy menjek a csűrbe apámhoz, aki éppen késeket élezett, segítsek neki, mert magával visz Pásztoraljba. Így jutottam el Mike János halőr tanyájára, akinek bonchidai magyar emberek voltak az ősei, de az ő neve már Mica Juon, azért rendes volt, velem mindig magyarul beszélt. Az új IMS-vel vittek, mi voltunk a második fuvar, a tsz- és néptanács elnökök, a párttitkár és a jegyző már vártak minket, főleg apámat, aki jól tud tüzet rakni, és pompásan készíti a nyárson sült halat is. Velünk utazott a milicista és a nagyét-

kü, mogorva tekintetű szekus is, akit Nagy elvtársnak szólított mindenki, kivéve Mike János feleségét, akit nem érdekelt a betöltött funkcióval járó megszólítás, annál inkább érdekelte, hogy kihez dörgölözhetne, amikor az ura eltűnik a látótérből, és van-e még az üvegben pálinka. Útközben többnyire hallgattunk, a borzas hajú sofőr törte meg időnként a csendet, panaszolva, hogy zavaros a Nyárád, a lova nem issza. Aztán két kanyarral odébb már abban reménykedett, hogy majd megszáll a Nyárád, s a lova is megissza, ha megbékél a rózsája, hozzá menjen vissza. Minden döccenéskor hátunkban éreztük a két testes janicsár térdét, ugyanis nem szorítottak nekünk helyet maguk mellett, apámmal a lábuk előtt térdeltünk. Apám nagy hozzáértéssel forgatta a nyárson sült halakat, időnként olajos fokhagyma lével kenegette őket, a kiskirályok pedig úgy itták a pálinkát, mint hasadt föld a nyári esőt. Mike János felesége már nem törődött az urával, pálinkától kicserepesedett szájával mindenkit összecsókol, még engem is. Sértődöttségemben el is menekültem a közelébe. Felmásztam a tanya előtti nagy diófára, ahonnan jól láthattam a félrenyelt halszálkától való fuldoklásukat, miközben fura, a kuttyák nyuszítására emlékeztető hangokat hallattak. Azon röhögtem, hogy részegségükben a csontokkal együtt, a megrágott húst is egymásra köpködik. Hiába hágtam fel a diófa tetejére s vetettem tekintetemet Katona falu felé, templomépítő Márton felszentelt építményének még a bádóg keresztjét sem láthattam, pedig a piciny település legmagasabb pontján rakatták le nehéz alapköveit. Innen, a Pásztoraljból nézve, akkor is csak a borzasi erdőhát takarásában dacolhat a természet kegyetlenségével, ami nagy valószínűséggel az idők végezetéig így marad. Már magasan járt a hold, amikor minden pálinka elfogyott, az utolsó nyárson sült hal is szét lett köpködve, s mi hazafelé indulhattunk.

- A terepjáró nem jöhet vissza még egy fuvarra! - jelentette ki a fegyőrből lett tsz-elnök, s azzal elhajatott. Mike János segítségünkre sietett, bár a rengeteg pálinka jócskán megnyirbálta cselekvőképességét, azért almaderesét még a nyikorgó homokfutó elé tudta fogni, nyugtatván bennünket, hogy ebben négyen is elférünk. A milicista meg a szekus erre csak annyit mondtak, hogy apám jöhet gyalog is, erdész létére amúgy is hozzászokott már a gyalogláshoz. Engem most is a lábuk elé térdeltettek, és románul beszéltek egész úton, hogy ne értsem. Folyton a gyeplőszárba kapaszkodtak, hogy hanyatt ne essenek, szegény állat egyre nagyobb száját tátott, s egyre erőteljesebben horkantott a zabola feszítése okozta fájdalomtól. Hirtelen kirántottam a szekus kezéből a gyeplőszárat és az öreg ló sovány hátára dobtam. Ettől a szekus méregzsákká változott, torkon fogott, majd alaposan hátba rúgott és lelökött a homokfutóról, hogy azonnal keressem meg a gyeplőszár végét és adjam a kezébe, s többé vissza sem szállhatok, az út további részét folytassam gyalog, ahogyan apám is teszi.

A történetek után még jobban sajnáltam szegény lánglelkű költőnket, ahogy állt ott a képen, egy viharvert fa alá húzódva, esőverten, bánattól virágzottan. Azóta is száraz, ünnepi ruhát szeretnék ráadni. Egyik tavaszon hatalmas piros plakátot szegeztek a kapunkra. Petőfi Sándorunk óriásira kinagyított fekete arcképe nézett le róla, a kép alatt címként, PETŐFI A HÍDON volt írva. Nem láthattam az előadást, Nagy elvtárs a szekus, lekéslette velem, rám zárta a milícia ajtaját, s elment a kocsmába inni a milicistával. De ez már évek múlva történt...

Fölszállott a Páva, 2012

*„Fölszállott a páva 2012 – A színpadon innen és túl”
Válogatás Farkas József fényképeiből*

1. Dóra Áron • 2. Csizmadia Anna • 3. A Jászság Népi Együttes tagjai • 4. Bíró Anna és Sánta Gergő (Czifra Táncegyüttes)
5. Berecz István • 6. Kubinyi Júlia • 7. A Parapács zenekar tagjai
8. Markó Fruzsina és Iván Róbert • 9. A Szellő Táncegyüttes tagjai

A nagyszerű versenyen készült fotókból kiállítás látható a Budai Vigadó kerengőjében 2013. január 22. és április 18. között.

5

6

7

9

8

Hétköznapok a keresztfán (részlet)

Írta: Sütő András

A nótát Kutas Feri kezdi. István öcsém folytatja harmonika-szóval. Gyümölcsoltóban nagybögös hajlamok lakoznak; a laskanyújtót a két ujján brummogatja. Gergely öcsém karmesteri mozdulatokkal vezényel, Jóska pedig csak a kanyarokban ereszti ki a hangját, ott hallás híján rendszerint lemarad, s a következő dallamkanyarban várakozva újra próbálkozik. Kék szemem ragyog az örömtől, hogy ilyen szépen összeterelt minket az alkalom. Mikor egészen belegabalyodik a folyamatosan, lélegzetvételnélkül felbuzogó dallamokba, elereszti a karját, és mélázva tekint körül. Rendre mindnyájan elszakadunk tőle; nagy messzeségekbe távolodunk az ének árjain. Az ismeretlen és ismerős múltba szállunk le, ezerkilencszáz és tizennégybe, mikor a jó isten lenézett a földre, mikor Doberdónál a világháborútól az ágyúk berekedtek, és nem volt, aki a sebünket bekösse; mikor anyám, anyám, kedves édesanyám a civilgúnyát bugyorba kötötte, ládafiába rejtette; mikor megüzentük neki, hogy nehéz a rézágyú, felszántja a földet, s ne várjon haza a harctérről: sírunkra nem borul senki.

Hallgatja Jóska öcsém a harsány danolást. A szájmozgásunkat, dacos, öklelő fejfelvetésünket figyelve motyog hangtalan, s nem érti: mifajta varázslat kerített bennünket hatalmába.

Mert vonatok vagyunk, melyeknek az eleje fel van virágozva; zakatolunk gyorsan be az állomásra, aztán a halálba és a szerelembe.

Rigók vagyunk és ághegyre szállunk. Gergely öcsémet az állami népi együttesben énektanárok oktatták, s éppen ezért az eseményt a kerekasztalú stílus szabálya szerint ilyenformán adja tudunkra: so-áár-gari-góóó mög a fiuüle-mü-le!

A csillagokat biztatjuk, hogy ragyogjanak, szépen ragyogjanak! Ragyogjanak és utat mutassanak, mert a házunkat és kedvesünket keressük! Keressük, de nem találjuk. Rámás csizmát szeretnének viselni, és elszegődünk Tarnócára bojtárnak. Nem tudom, merre van Tarnóca. Apám sem tudja. Ezért inkább Targoncára szegődik, arról tudja legalább, micsoda. Azután, hogy véget ér a bojtárkodás, kitesszük a holttestet az udvarra. Fölnézünk az égre, és fürdik a holdvilág és felleg borul az erdőre, és eszünkbe jut, hogy legények is voltunk, és azóta is csipkés a szőlő levele. Kopogós a csizmánk, és magasan repül a daru, és alant a Nyárad vize még mindig zavaros, mi több: a fűzfa is szomorú, és bánatában télen, nyáron ki van virágozva.

- Télen, nyáron! Hallod, sógor! Télen, nyáron, a kutya keservit! Mátészalka is gyászban van, s ha meghalunk, temetőbe visznek. A síromra fakeszvetet tűznek.

- Nekünk ne tűzzenek! Református magyar ember...
- Ha már nem vagy: számít a jel? Akármilyen legyen az.
- A jel mindig számít.
- Aki megmarad, a jelhez igazodik.
- Minek a jel? Halottaknak!
- Minek a jel? Az élőknek!
- Te vagy a legény, Tyúkodi pajtás!
- Ki volt az a tyúkodi?
- Semmi tyúkodi! Az Andrások a legények, nem a tyúkodiak.
- Andrásfalva messze van...

S még a fák is sírnak. Bánatos hajóra ülünk és bánjuk, hogy megházasodtunk. Mit tegyen az ember? Ki-ki az édesanyjához fordul panasszal. Elveszett a párta, elveszett a tojó lúd, elveszett a piros bársony zsebkendő, el a karikagyűrű s a kis pejlő a cédruserdőben...

- A múltkor elvesztettem a vadonatúj metszőollómat is...

- Édesanyám, de víg voltam azelőtt...

Jöjjön ki hát a sok édesanya a kapuba. Jöjjön ki, és kössön kendőt, még mielőtt felszállunk a vármegye házára. Onnan a templom tornyára, mert az ablakában két szál piros rózsa, százfelé fújja a szél, és csak győzzük összeszedni magunk. Fúj a szél, és Kutas Feri belekapaszkodik a pohárba. Két kézzel fogja. Gergely két kézzel veri a padlót, csordultig a kedve. István öcsém belekapaszkodik a hangszerbe. Tamás Feri a feleségébe, a gyermekek az ágyterítőbe. Ők is énekelnek. Fejüket a varrottas párnákba fúrják, s éles, vadonatúj hangon kiáltják világgá, hogy esik az eső, ázik a heveder.

Már a tárgyak is hozzánk igazodnak. Cseng a pohár, a kancsó, rezeg a lámpa, dobban a padló, kopognak az öreg széklábak. Száll a gőz, verejtékezik az ablak, hátunkon is lucskosodik az ing, odakint szaporodik a hó s tüdőnkön a fekete nikotin. Mint a jég, töredeznek az arcok, és itt-ott már botlik a nyelv a bábeli eszmecserében. Hajdani önmagunkat utánozva csárdást táncolunk, fulladásig forgatjuk asszonyainkat. Már nem is a kedvünkért, hanem a szájatató csodálkozásnak s a vigasznak: „Bírjuk még!”. Bár zihál a tüdő, s rogygan a láb. Összeölelkezünk, úgy énekelünk, mint a fák a szélben. Azt mondja valamelyik: azok helyett is, akik nem tudják, merre sétál a kék lábú madár az erdőben.

- Ombuzon tanultam egy nótát...

- Ezt Keszűben hallottam.

- Csíkban ezt így éneklük!

- Kalotaszegen és Brassóban...

- Biharban!

- Alvincen és Felvincen...

Mi hamarabb kifogyunk az árnyékvilágból, mint a nótakészletünk, ez a száraz helyen épített fegyvertár. Ki-kiröppenünk szentet fejteni a Zsil-völgyébe; vagy szolgálni, szakmát tanulni, feleséget hozni. Ha semmije sincs is a lánynak: csokornyí őszi dallamával minden házban örömmel fogadják. „Üljön, énekeljen még!” Hozzuk a dalt az erdőből. Szamosújvárról közeléből, egy-egy szekér tűzifa közé rejtve a gyermekeknek ajándékképpen; hozzák a jégtáblákkal, és elvermelik meleg napokra. Kutas Feri kiváltképpen gyűjti a dalt, mint az üres patronokat. S most íme, jól fog a kalandozásban. Kitágítja körülöttünk a teret és az időt; nyújtózkodni lehet benne. Ezt éppen így mondja sógornóm, a „tanító néni”. S nyomban a válasz:

- Nyújtózkodjék az ünnepelt is! Meg a felesége!

Apám énekel most. Sirályként követi anyám. Nem szemközt, hanem – mint a páros szentek – egymás mellett ülnek. Egyazon látószög rabjaiként. A szülőföldről énekelnek. „Szüleimtől, testvéreimtől, jaj, de távolestem.” Tudjuk, hogy a reggel mindannyiunkat elviszen a háztól, kit-kit a maga választotta helyre. Ők ketten itt maradnak, hogy okunk legyen mindenkor a hazatérésre. Elénekelik hát még egyszer az önéletrajzokat, a kérvényeiket, az erkölcsi igazolványaikat. Torkunkat szorongatja a két hangra írt türelem, e sajátságos mezősegi duett. Valaki sír, és a markában összeroppan egy pohár. Jóska öcsém, hogy valamiképpen a könnyeitől szabaduljon, hirtelen megugrik, összecsapja a tenyerét, a lábászárát csattogatja, ahol a csizmaszárának kellenie lennie, pattogat, dubogtat, forog, hujjogtat harsányan, miközben az ablakok kivilágosodnak, és rendre mindahányan elcsendesedünk.

(In: Anyám könnyű álmot ígér. Kriterion, Bukarest, 1971.)

A magyar népi hegedülés két alaptípusa

A népi hegedűjáték stílusában való eligazodáshoz szeretnék támpontokat adni, ezért tartom fontosnak a következő, sokéves tapasztalatból jövő meglátásaimat leírni. Segítségül szánom azoknak, akik csak belekóstolnak a népi hegedűjáték ízébe, továbbá eligazodási pontnak azok számára is, akik már mélyebbre leástak különböző vidékek játékstílusai között.

A magyar népdalok osztályozására, rendszerezésére és történeti rétegeik mélyebb összefüggéseinek feltárására több mint száz esztendeje folyik komoly gyűjtőmunka, a témából elemzések és tanulmányok születtek. Ezek legfontosabb kezdeti eredményei Vikár Bélához, Kodály Zoltánhoz és Bartók Bélához köthetők. A gyűjtések rendszerezéséről, a felvett és lejegyzett anyagok felosztásáról számtalan adat van a birtokunkban.

A magyar népdalok alapvetően két csoportra, az új stílusú és a régi stílusú népdalok csoportjára oszthatók. Akár egy általános iskolában is, a népdalok megismerésének kezdeti fázisában, az arról szóló előadásban a tanárnak első lépésben ezt a két csoportot kell megismertetni. Ez a két alaprétég nagyon jól szemléltethető, még a zeneileg képzetlenebbeknek és gyengébb képességűeknek is megérthető.

A népi hegedülés stílusirányainak ismereténél két alapvető irányt tudok megha-

tározni a saját tapasztalataim alapján. Ez az osztályozás egyúttal egyszerűsítés is, amelynek egy tágabb rendszerbe való foglalására is szükség van, amit majd egy nagyobb ívű szakmai munkában szeretnék kifejteni.

A két irányzat megkülönböztetése játéktechnikai jellegű. Viszonylag jó eligazodást és áttekinthetőséget nyújt a magyar nyelvterület hagyományos falusi hegedülési stílusai között. Pontos lejegyzések alapján éppen úgy felismerhető, mint a hangfelvételek hallás utáni megfigyelése közben.

Az egyik típus a körülírással díszítést alkalmazó, a másik az azt nem használó játékmód. A kettő között áll az a réteg, amely ezt a díszítéstípusot nagyon ritkán, szórványosan alkalmazza.

A körülírással díszítés tartalmaz egy alsó és egy felső váltóhangot. Az alsó váltóhang főhangtól való távolsága többnyire nem haladja meg a nagy szekund távolságot, a felsőé a kis tercet. Ezen típusnál a lelassított felvételeken sokszor megállapítható a fölévagy aláintónálás, tehát a klasszikus értelemben véve nem tiszta hangközök használata.

Ennek a díszítéscsaládnak az egyszerűbb fajtája az egyszeri körülírás, s létezik a bonyolultabb, vagyis folyamos körülírás, amikor a váltóhangok többször járnak körbe a főhangot. A főhangot egy vagy több hangsúlytalan előhang is megelőzheti. Ezeket trilla is követheti vagy megszakíthatja. A stílusjegyek pontos vizsgálatához a nagyon precíz lejegyzések segíthetnek hozzá, felületes lejegyzések alapján nehéz pontos konzekvenciákat levonni.

Tapasztalataim szerint a körülírással díszítést alkalmazó játékmódok a magyar nyelvterület bizonyos részein szinte mindenütt előfordulnak (Mezőség, Kalotaszeg). A kiemelt figyelemben részesült, időben felgyűjtött és jól lejegyzett magyarpalatkai, széki, ördögösfüzesi, buzai, magyarszováti hegedűsök zenei műfajoktól függetlenül, kivétel nélkül használták a körülírást. Kalotaszeggel ugyanez a helyzet, az itt működő primások is mindannyian használták ezt a díszítési módot. Miden bizonnyal egy régies előadásbeli sajátossággal állunk szemben.

Azért kezdtem ezen területek sorolását, mert ezek számítanak a táncázmozgalom meghatározó bölcsőinek, a hagyományos zenei kultúrák iránt érdeklődő fiatal városi táncosok és muzsikások először itt kezdtek tanulni. Az ezt megelőző, Lajtha Lászlónak köszönhető, első átfogó, komoly vonózenekari gyűjtések, valamint az azokat feldolgozó precíz lejegyzések is erről a vidékről származnak.

Bizonyos területeken (Dunántúl, Felvidék) viszont bátran megállapítható, hogy csak elvétve találkozunk ezen díszítmények használatával. Az ott fellelhető zenék valószínűleg nem keltették fel eleinte a táncáz generáció figyelmét, hiszen az ottani zenekarok játéktípusa közelebb állt a városi cigányzenészekéhez, annak ellenére, hogy ezekről a területekről is nagyon sok, másutt fel nem lelhető archaikus anyagot lehetett gyűjteni.

A falusi hegedűsök játékát érdemes tehát a fenti szempontból is feltérképezni, ami nem bonyolult feladat, hiszen minden primástól elég néhány tucat dallamot megvizsgálni, hogy a díszítéskészletet illetően pontosan tájékozódjunk.

Általános jelenség, hogy a lassabb tempójú tánczenékben, hallgatókban és keservekben sokkal gazdagabban díszítenek, mint a gyorsabb tempójú táncdallamoknál, legyen az férfi vagy párostánc. Ennek az az oka, hogy a hosszabban kitartott, illetve repetált hangokat mindig intenzívebben díszítik a hegedűsök.

Érdekes játéktechnikai térképet kapunk, ha elindulunk Mezőségtől keletre a Székelyföldön keresztül Gyimesig, Bukovináig, Moldváig. Ezek a gazdag vonós zenei hagyományokkal rendelkező területeken változatos stíluskészletet figyelhetünk meg.

A régiesebb hegedülési módok között kiemelném azt, amikor háromujjas játékmódot használnak, sokszor a második fekvést tekintve alpozíciónak. Én összefüggést látok e között a szintén régiesnek tekinthető technika és a körülírással díszítés alkalmazása között. A balkéztechnika gyakorlatában a harmadik ujjat a negyedik ujjal nehezebb és fárasztóbb, erőteljesebb is díszíteni, ezért célszerű a második fekvésbe történő váltás, mert akkor a felső váltóhangot a harmadik ujj billenti ki.

Az elemzésekből nagy valószínűséggel következtethetünk a háromujjas játékmód és a körülírással díszítés összefüggésére. A mai Magyarország területén talált játékmódok között például nem véletlen, hogy csak elvétve találunk háromujjas technikát.

Az itt leírtakat kiindulópontként kezelve, a következő dolgozatomban mintegy ötven primás játékmódjának vizsgálatát alapul véve, az egész nyelvterületet áttekintve próbálok pontosabb képet kapni erről a jelenségről. Mindezek fényében a hegedülési típusok itt vázolt két nagy tömbjére, valamint a velük kapcsolatos tágabb összefüggésekre szeretnék majd rávilágítani.

Gombai Tamás

**Hangszerek, Tokok,
Kellékek, Javítás**

**Népzenei CD-k teljes választéka
ÓVODÁKNAK, ISKOLÁKNAK
KEDVEZMÉNY**

Cím: Budapest VII., Dohány u. 84.
Bejárat az Almássy utca felől

telefon/fax: 351-3341,
Mobil: 06/30 954-9903, 06/30 399-5042

E-mail és Web Site:
pro@t-email.hu, <http://www.afolk.hu>

Nyitva tartás:
hétfőtől csütörtökig: 10:00-17:30,
pénteken: 10:00-17:00

Egy tál dödölle

A közsismert gyermekmondóka révén mindenki ismeri ennek a jellegzetes ételnek a nevét, azonban sokan vannak, akik még sosem kóstolták. A dödölle a régi kásaételekből kialakult gabona-, illetve burgonyaétel, amelyet elsősorban a Dunántúlon fogyasztanak. A *dödölle* ételnév az írott forrásokban Kisbán Eszter szerint 1792-ben fordul elő először. Ugyanezt az ételt *ganca* vagy *gánica* néven is emlegetik. A korábban szokásos kanállal ehető főtt kásából a XVIII. század folyamán több újfajta étel és elkészítési mód alakult ki, például a sűrűre főzött, majd felszeletelve fogyasztott kásafélék, a lisztből főzött tört pépek (pl. a puliszka), a morzsásra sült stercsek, és a sűrű kásából kanállal zsiradékba szaggatott egytálételek, így a szóban forgó dödölle is. A „klasszikus” krumpli-búzaliszt párosítás mellett a dödölle, illetve gánica készülhetett hajdinából, kölesből, kukoricából, egyéb gabonafajták és bab felhasználásával is. Az egyszerű ételt változatosabbá tették a felhasznált zsiradékok – olvasztott szalonna zsírja, kacsá-, libaszír, olaj, vaj, és a hozzáadott ízesítők, a töpörtyű, szalonna, pirított hagyma, tej, túró, tejfel, esetleg cukor, dió, mák.

A nehéz fizikai igénybevételt jelentő paraszti munka megkövetelte az ilyen egyszerű, de kalóriadús, tápláló ételek fogyasztását, amelyek igen ízletesek lehetnek. A mai táplálkozókultúrába a hagyományosan elkészített nehéz, úgymond magyaros parasztételek már elég nehezen illeszthetők bele, legalábbis enyhe büntudattal

fogyasztjuk őket. Azonban, ahogy a népi kultúra más elemei, mint például a tánc, zene, mese, építészet, viselet, adaptálhatók, újrafogalmazhatók a megváltozott körülmények és igények szerint, úgy a régi paraszti ételek újraalkotott változataival is egyre gyakrabban találkozhatunk az éttermekben, a szakácskönyvekben, a gasztronómiai sajtóban, médiában, és persze saját konyháinkban is. Borbás „Marcsi” közkedvelt „Gasztroangyal” című tv-műsorának egyik adásában Zala megyei mesterszakácsok dödöllevariációit ismerhetjük meg a receptekkel együtt. A Pillangó Kiadónál nemrég jelent meg Szoó Judit legújabb „kilófaló” recepteket tartalmazó kötete, amelyben a fogyni vágyóknak ajánl csökkentett kalóriatartalmú, korszerűen átalakított, de az eredeti ízvilágot őrző népi ételeket. Szakácskönyve a ma oly divatos „gasztroblogger” stílusban íródott, talán kissé távol áll a táncázás világtól és a népi konyha szakszerű ismeretétől, ugyanakkor gondolatébresztő, az egyéni kreativitást serkentő ötletekkel találkozhatunk benne, többek között a dödölle megreformálásával kapcsolatban is.

Összeállításunkban a hagyományos formákból kiindulva kísérjük végig a dödölle metamorfózisát. Az alábbi receptek kiindulópontként szolgálhatnak számos új változat megalkotásához. Olyan ez, mint a kenyérlángos vagy a pizza: a lehetőségek száma végtelen. Kísérletezzünk hát bátran, de őrizzük meg a hagyományos ízeket!

Juhász Katalin

HAGYOMÁNYOS DÖDÖLLE RECEPTEK

Dödölle (Göcsej, Őrség, Hetés)

1,2 kg burgonyát, lehetőleg szétfővő fajtát, nagyon kevés sós vízben puhára főzünk. Abban a fazékban, amelyben főtt, még forrón, a vízzel együtt krumplinyomóval pépesre törjük és hozzákeverünk annyi lisztet, hogy szaggatható masszát kapjunk (kb. 40 dkg lisztet vesz fel). Vigyázat, nagyon nehéz lesz keverni a végén! Pihenni hagyjuk, ez alatt 2 jó nagy fej apróra vágott hagymát zsírban megdinsztelünk. A krumplimasszát zsíros kanállal, hogy ne ragadjon, a hagymás zsíros serpenyőbe szaggatjuk és óvatosan forgatva, hogy ne törjön össze, erős lángon pirosra sütjük. Tejfőlével meglocsolva, apró tepertővel vagy kisütött szalonnakockákkal megszórva fogyasztjuk. Tepsiben, a hagymás zsírral összeforgatva, sütőben is kisüthetjük.

Árpádödölle (Balatonfelvidék)

Az árpalisztet megpirítjuk, sós vízzel felengedjük, sűrűre főzzük, zsírozott tányérra szedjük és forrón, tejfölös olvasztott zsírral megöntözve tálaljuk.

Hajdinás dödölle (Göcsej, Őrség)

A főtt burgonyához fele-fele arányban lisztet és főtt hajdinakását keverünk, jól összetörjük és a szokásos módon hagymás zsírra szedve összesütjük.

Babgánica (őrségi böjti eledel)

A puhára főzött babot kevés saját levében összetörjük, tovább pároljuk a tűzön, míg sűrű masszává nem áll össze. Olajon vagy vajon párolt vöröshagymára szaggatjuk, átsütjük.

Kukoricás, darás dödölle (Őrség)

60 dkg burgonyát puhára főzünk. Hozzáadjuk a búza- vagy kukoricadarát, majd búza- vagy kukoricaliszttel összedolgozzuk a tűz felett. Füstölt szalonnát apró kockákra vágva kisütünk, ebbe szaggatjuk a galuskákat és jól átsütjük. Tejfőlével összeforgatjuk, majd rászórjuk a szalonnapörcöt.

ÚJFAJTA DÖDÖLLE VÁLTOZATOK

Medvehagymás dödölle

(Prikyl József mesterszakács receptje)

A megfőtt, összetört burgonyát egy csomó apróra vágott medvehagymával elkeverjük, majd hozzáadjuk a szükséges lisztmennyiséget. Ezt követően hagymás zsírba szaggatjuk és átsütjük. Tejjelleg meglocsolva, friss medvehagymával megszórva tálaljuk.

Céklás dödölle

(Szabó István receptje, Régimozsi étterem, Nagykanizsa)

Két kisebb céklát megtisztítva, apróra vágva puhára főzünk, és a kb. fél kg megfőtt burgonyához adjuk, amelyről a cékla nagyobb víztartalma miatt a vizet teljesen leöntjük. Együtt összetörjük és beleszórjuk a kemény masszához szükséges 6-8 evőkanál lisztet. A galuskákat libazsírban megsütjük, tányérra tesszük és meglocsoljuk metélőhagymával és frissen őrölt színesborssal elkevert tejjelleg, majd párolt káposzta mellé tálaljuk. Vegetáriánus változatát olajjal készíthetjük.

Vargányával rétegezett dödölletallér

(Szabó István receptje, Régimozsi étterem, Nagykanizsa)

A szokásos módon elkészített dödöllemasszát zsírozott felületen vagy folpack-rétegek között kb. fél cm vastagságú lappá nyújtjuk, nagy pogácsaszaggatóval tallérokat szaggatunk belőle és pirosra sütjük őket. Libazsírban egy fej apróra vágott hagymát dinsztelünk, 20 dkg szeletekbe vágott vargányát adunk hozzá és az egészet összepirítjuk, megsózzuk, két gerezd fokhagymával, kevés húslevessel ízesítjük és elsütjük a levét. A tallérokat a sült vargányával rézsütösen rétegezve, petrezselyemzölddel díszítve tálaljuk.

„Kilófaló” dödölle (Szoó Judit receptje)

40 dkg karalábét megtisztítva, sós vízben puhára főzünk, a főzővíz nélkül simára turmixoljuk. 30 dkg „kilófaló” lisztkeverék-alappal tészát főlött masszává keverjük. Olajon kockára vágott, legalább egy jó nagy fej hagymát pirítunk és ugyanide szaggatva a galuskákat, több menetben pirosra sütjük őket. Ha elfogy az olaj és a hagyma, mert bele-sül a dödöllebe, új adaggal folytatható a művelet. Zsírsegedény tejjelleg megöntözve tálaljuk. (A kilófaló lisztkeverék-alap receptje a szerző minden kötetében és a honlapján is megtalálható, illetve készen is kapható a nagyobb szupermarketekben. Más, cukorbetegnek alkalmas vagy diétás lisztkeverékek is kipróbálhatjuk. Én egy bármilyen tésztaféltéhez, süteményhez alkalmas egyszerű keveréket használok: zabpehelyliszt, teljes kiőrlésű barna és fehér tönkölyliszt egyenlő arányú elegyét. J. K.)

FELHASZNÁLT FORRÁSOK:

Kisbán Eszter: A táplálkozáskultúra. Magyar Néprajz IV. Anyagi kultúra 3. Életmód. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1997.

Szigeti Andor: Népi konyha. Dunántúli tájak ételei. Budapest, Planétás Kiadó, 1999.

Szoó Judit: Kilófaló népi ételek. Pillangó, 2011.

www.gasztroangyal.hu/hu/video/gallery/video/60/

Képek: www.dodolle-fesztival.hu

NEMZETI TÁNCSZÍNHÁZ – SZÍNHÁZTEREM

2013. április 2. kedd, 19.00

Folklor-kalendárium I. – Táncoló tavasz – Honvéd Táncszínház

április 4. csütörtök, 19.00

Twins - Ikrek – Frenák Pál Társulat

április 5. péntek, 19.00

Sakk – Botafogo Táncegyüttes

április 6. szombat, 19.00

Vukán-Chopin: Vizuális hangjegyek – Budapest Táncszínház

április 7. vasárnap, 10.30

80 nap alatt a Föld körül – Budapest Táncszínház

április 8. hétfő, 19.00

Rómeó és Júlia – Badora Társulat

április 9. kedd, 19.00

A jövő csillagai

A Magyar Táncművészeti Főiskola hallgatóinak műsora

április 10. szerda, 10.30; 11. csütörtök, 10.30 és 15.00

Az Ezeregyéjszaka legszebb meséi (gyerek) – Bozsik Yvette Társulat

április 12. péntek, 19.00

Folklor-kalendárium II. – Téli tánc – Honvéd Táncszínház

április 13. szombat, 19.00

Testek filozófiája – Szegedi Kortárs Balett

április 14. vasárnap, 10.30

Tündérmese – Honvéd Táncszínház

április 19. péntek, 19.00; 20. szombat, 15.00

Pandora 88 – 10th Anniversary – Company fabrik Potsdam (DE)

április 22. hétfő, 19.00

BEMUTATÓ

Stravinsky Inspirációk – Budapest Táncszínház

április 24. szerda, 19.00

BEMUTATÓ

Horda (16) – Közép-Európa Táncszínház

április 26. péntek, 19.00

BUDAPESTI BEMUTATÓ

Stabat Mater – Szegedi Kortárs Balett

április 27. szombat, 19.00 FELÚJÍTÁS

Bolero / Tavasz áldozat – Bozsik Yvette Társulat

április 30. kedd, 10.30 és 15.00

Zene-Bona, Szana-Szét (gyerek) – Honvéd Táncszínház

NEMZETI TÁNCSZÍNHÁZ – REFLEKTÓRIUM

április 10. szerda, 19.30

Távoli tüzek fénye – Mi is az a Flamenco?

Lippai Andrea és társulata, a FlamenCorazonArte Táncszínház

április 25. csütörtök, 19.30

Idők folyamán – Az Órák című film nyomán – Feledi János

www.nemzetitanctanzinhaz.hu

Felütés

Jávorszky Béla Szilárd: A magyar folk története – népzene, táncház, világzene

Amikor 2011 nyarán elhatároztam, hogy megírom a negyedik iksz felé ballagó táncházmozgalom zenei vetületét, még persze nem tudhattam, hogy fél évre rá az ENSZ illetékes kormányközi bizottsága a magyar táncház módszert felveszi az UNESCO szellemi kulturális örökség listájára. És ezzel az aktuálisan végképp a helyére kerül az az egykor a Liszt Ferenc térről indult szűk, városi értelmiségi kezdeményezés, amely ma is százazreket vonz világszerte. Torontótól Budapesten át Tokióig.

Ez már szinte rock and roll – csúszott ki állítólag a ledöbbsent Bródy János száján, amikor a hetvenes évek elején első alkalommal betévedt egy budapesti táncházba. Nagyjából hasonló érzetem én is, amikor egy évtizeddel később lóhajú, szűk farmeres, lázas tekintetű tinédzserként szerelmi szálak mentén elkeveredtem a Fővárosi Művelődési Házba. Ahol épp a Muzsikás húzta a talpalávalót. Olyan hittel, reménnyel és vehemenciával, hogy mondhatni, menten megértitettek.

Nem ez volt amúgy az első alkalom, amikor velük találkoztam, de az első, amikor rájuk csodálkoztam. Akkoriban csónadrágos urbánus fiatalembert gyakorta forogtam Hobo Blues Band koncerteken, ha jól emlékszem, a Budai Ifjúsági Parkban történt meg a nevezetes eset, hogy Éri Pityuék lehettek az előzenekar. S abban az akusztikai környezetben, a bluesrockra és torzított gitároknak olyannyira éhes tinédzserek előtt is tisztességgel helytálltak. Még ha nem igazán tudott teljes pompájában érvényesülni egyszerre régies ízű és modern megszólalású mívész zenéjük. Meg az az erő, az az energia, ami viszont ott, az FMH-ban valóban átütötte a falat. Még nálam is.

Ezt a viszonylag hosszasan ráfutást csak azért tettem, hogy érzékeltessem, milyen irányból közeledtem én harminc éve a táncházmozgalomhoz. Ráadásul jelentős hendi-keppel. Merthogy sosem voltam az a táncos lábú és/vagy bulizós fajta. Engem akkor is, azóta is elsősorban a zeneisége, a szonikus energiája az, ami újra és újra torkon ragadott. Az a lüktetés, pezsgés, delej és szédülés, ami a legnemesebb zenék sajátja. Ami egyszerre szent és profán, egyszerre mélyen szántó és magasan szárnyaló. Bármennyire is nagy szavak ezek. S pontosan ugyanazokat az örök emberi érzelmeket és gondolatokat

Jávorszky Béla Szilárd: *A magyar folk története (népzene, táncház, világzene)*. Kossuth Kiadó és Hagyományok Háza, Budapest, 2013.

kat fejezik ki, mint a rock and roll alapját jelentő fekete és fehér gyökerek: a bevándorlók countryja és a behurcoltak bluesa.

Ezért is lehetett, hogy bár életemben a főszodor jó darabig változatlanul a nagyvárosi lét nyugtalan lüktetését megtestesítő rock and roll maradt – amit harminc éves korom körül a szofisztikáltabb, finesebb jazz váltott fel –, a népzene/világzene/táncházmozgalom mindvégig erősen érintett, mozgató, alapvető impulzusokat adott. S az elmúlt huszonpár évben e szcena számos szereplője vált barátommá, közeli ismerősömmé.

Ezért is határoztam el 2011 őszén, hogy megírom ezt a könyvet. Hogy miként látja ezt egy külső, de értő szemlélő. Az ötlettemmel megkerestem Kelemen Lászlót, a Hagyományok Háza igazgatóját – akivel amúgy tizenöt éve, az *Utolsó Óra* apropóján ismerkedtem meg –, és Lukács József „Lujót”, a Fonó Budai Zeneház alapító-tulajdonosát. Mindketten biztattak és támogattak. Aztán, ahogy haladtam előre, sokan tették meg ugyanezt. Halmos Bélától Sebő Ferencig, Berán Istvántól Kiss Ferencig, Eredics Gábertól Éri Péterig, Korniss Pétertől Kása Béláig.

E sok biztatás és segítség adott erőt ahhoz, hogy belevágjak ebbe a felelősségteljes kalandba. Hogy végre megszülessen az, amit már akkor módfelett hiányoltam, amikor harminc éve először szédültem bele. Az a magyar népzene és világzene történetét feldolgozó átfogó könyv, amely nem feltétlen a szűk szakmának szól, sokkalta inkább a szélesebb nagyközönségnek. Szakszerű, de közérthető, olvasmányos stílusban. Amely arra vállalkozik, hogy a társadalmi-kulturális-zenei gyökerek és háttér bemutatásával, a különböző jelenségek elemzésével, a kiala-

kult irányzatok ismertetésével, a műfaj története szempontjából kiemelkedő jelentőségű előadók pályafutásának és műveinek értékelésével elősegítse a táncházmozgalom, illetve a magyar nép- és világzene szerepének, helyének, értékeinek megismerését.

Hogy a „népzenei újhullám” megszületésében és kibontakozásában kétségkívül Sebő Ferencé és Halmos Béláé az úttörő szerep. Miközben a nagyvilág a magyar népzene elsősorban a Muzsikás révén ismerhette meg. És általuk olyan impozáns koncerthelyszínekre is eljutott, mint a londoni Queen Elisabeth Hall, a párizsi Théâtre de la Ville vagy a New York-i Carnegie Hall. Nyomukban megszámlálhatatlan új, az autentikus népzene tolmácsolására felelősödött együttes alakult, amelyek ráadásul az eredeti parasztzene újabb és újabb területeit tárta/tárja fel. Mint mondjuk a Téka, a Méta, a Kalamajka, az Ökrös, a Buda Folk Band vagy a Tatos. Miközben a magyarországi nemzetiségi, mindenekelőtt a délszlávok szintén újraértelmezték a saját népzenei gyökereiket, lásd Sirtos, Vujicsics, Zsarátnok, Söndörgő és Vizin. Meg persze ott vannak mindazok a valóban autentikus parasztnépzenei, akik maguk is eleven részévé váltak a magyar folk- és világzenei színtérnek. Mint például a Magyarpalotkai Banda, a Szászcsávási Zenekar, Zerkula János, Fodor Sándor „Netti” és sorolhatnám tovább napestig.

Emellett meg ott voltak azok, akik a kezdetektől nem elégedtek meg az ősi dallamok autentikus előadásával. Akik átdolgozták, műzenévé avatták, a kor kihívásainak megfelelően jazzes, rockos elemekkel szőtték át azokat. Mint tette például az Olaszországban is népszerű Vízöntő, a Franciaországban és Hollandiában egyaránt nagy sikereket arató Kolinda, a kortárs kísérleti zene felől közelítő Makám, vagy a folk-rock legjobb hazai képviselője, a Barbaro. Miközben Dresch Mihály és társai anyanyelvi szinten ötvözték a magyar népzene és az afro-amerikai gyökerű jazzt.

S hogy az elmúlt évtizedekben ez a műfaj is kitermelte a maga karakteres szólistáit, például Sebestyén Mártát, Lovász Irént, Szvorák Katit, Palya Beát, Herczku Ágit vagy Szalóki Ágit. A magyar és a délszláv mellett rendkívül erőssé vált a roma népzenei vonal (Kalyi Jag, Ando Drom, Romano Drom, Balogh Kálmán). Miközben a kilencvenes évek derekára kifomálódott a folktól nem egyértelműen elválasztható, sőt azzal folyamatosan keveredő világze-

Virágzik a Vadrózsa

A z Angyalföldi Vadrózsa Táncegyüttes jubileumi műsora

nei szintér, amely aztán a külföld számára is érdekes előadókat és formációkat (Besh o droM, Lajkó Félix, Mitsoura) dobott a felszínre. Nem beszélve az újabb hullámról, az autentikus hagyományokat blues-zal, rockkal, jazz-zel, elektronikával bátran keverő fiatalokról, a Buda Folk Bandtól a Tárkány Művekig.

Merthogy minden filozófia vagy hitrendszer annyit ér, amennyire gyakorolják azt – szokás mondani. Amit témánk szempontjából úgy is fordíthatnánk: minden hagyomány annyit ér, amennyire használják. Hogy ne csak kellő tisztelettel, illedelmesen igyekezzenek másolni azt, ami régvolt és kétségkívül elmúlt, hanem az aktuális kor igénye, tempója, vérmérséklete, esztétikája szerint újra kell értelmezni azt.

És ezeknek az előadóknak és formációknak, nem győzöm hangsúlyozni, mind megvan a maguk helye és szerepe ebben a negyven éve zajló *revival* mozgalomban. Például a táncházas körökben mostanság sokat szidott (és persze sokak által irigyelt) – engem amúgy alig megérintő – Csík zenekarnak is. Mostani szédítő sikersorozata popsztárokat megszegyenítő. Dalaik nemcsak táncházas környezetben vagy zajos rockkoncerten állják a sarat, de urbánus tinédzserpartikon vagy nyugdíjas klubesteken is. S ne feledjük, hídvérő szerepük régóta sokkalta fontosabbá nemesedett annál, mint hogy pontosan mit és miként játszanak. Hatásukra mégiscsak tízezrek fordultak (legalább egy kicsit) az autentikus magyar népzene felé.

De hogy hozzak egy olyan példát is, ami az ortodoxabb táncházások számára is elfogadhatóbb: itt van a Poros. Mely szerintem a mai népzenei szintér egyik legreménytelibb formációja. Úgy mereget a múltból, hogy közben folyamatosan előrefelé mutat. Egyszerre hordozza az öregek bölcsességét és a fiatalok vitalitását. Ahogy ők négyen a mezőségi vagy szatmári zenéket játsszák, az már tényleg szinte rock and roll.

Szóval, ezért is határoztam el, hogy megírom a nemrég negyvenéves táncházmozgalom történetének zenei vetületét. Hogy miként látja azt egy külső, de értő szemlélő. Hogy ne csak a szűk szakma, hanem a szélesebb nagyközönség is megértse, mi lehet a titka annak, hogy ez az egykori szűk szakmai kezdeményezés ma százazereket vonz világszerte. Hogy újabb és újabb generációk fedezik fel maguknak, és csak kevesen hagyják el. Hogy bár többen többször temették, múltidézőnek, korszerűtlennek bélyegezték, ma is mennyire eleven valóság. Mi több, exportképes magyar termék. Mi több, a szellemi kulturális örökség átörökítésének világszerte elismert magyar modellje.

Jávorszky Béla Szilárd

Nem szokványos jelenség a vadrózsavirágzás ősz vége táján, mégis ez történt november 20-án a RaM Colosseumban, ekkor ünnepelte ugyanis – telt ház előtt – fennállásának huszadik évfordulóját az Angyalföldi Vadrózsa Táncegyüttes. A közönségnek igazi időutazásban volt része: felvillantak a múlt emlékei, bemutatkozott az együttes jelene, és a jövő reményesei is helyet kaptak a színpadon.

Az első féldőben egy színes kavalkádba csöpentünk: válogatást láthattunk régi és új számokból. A Vadrózsa egykori tagjai, akik a jubileumi műsorra – időt és energiát nem sajnálva – ismét összejöttek, szatmári, jobbágytelki és mezőmehesi koreográfiákat mutatnak be, amelyeket a régi együttesvezetők, Páli János, Jánosi Attila, Bodó-Bán János és Bodó-Bán Enikő készítettek, akik a felkészülési idő alatt is végig nyomon követték régi számaik felújításának menetét. Úgy tűnik, nemcsak a jó bornak, hanem a jó táncosnak sem árt meg az idő, csak a koreográfiák stílusából lehetett érezni, hogy a múlt „néptáncirodalmából” kaptunk ízelítőt. Külön említést érdemel – s ezt az említést a műsoron meg is kapta – az a néhány táncos, akik a kezdetektől mostanáig kitartottak az együttes mellett, s aktív tagok mind a mai napig.

Színre léptek a kis „rózsabimbók”, a legifjabb tagok is, zajos sikert aratva. Az „aprónépet” Kádár Kata, Kaszai Lili és Fundák Kristóf tanította, igazgatta nagy türelemmel, az utánpótlás csoportot, a Vadvirágot pedig Kádár Kata vezeti a táncitanulás rögsős ösvényén. A Vadrózsa Táncegyüttes már húsz éve aktív és színvonalasan részt vesz a neki otthont adó XIII. kerület kulturális életében. Ezért nem véletlen, hogy az alpolgármester asszony méltató szavakkal köszöntötte a színpadra lépő táncosokat, és örömmel biztosította őket a jövőbeli együttműködés sikerességéről.

A féldő zárásaként kalotaszegi táncokat adott elő a jelenlegi csapat, akik ezzel a számmal sikeresen szerepeltek a szolnoki fesztiválon, a tavalyi Néptáncantológián és az Országos Táncművészeti Táncversenyen.

A második rész nívós nyitányaként a Vadrózsa szolistáit láthattuk, akik remek eredményeket értek el az Országos Aranygyöngyös és Arany-sarkantyús Szólótáncversenyen, illetve a „Facsard meg! Siritsd meg!” elnevezésű megméretetésen. Visszatért a régi Vadrózsa egy eleki erejéig, melyet Kókény Richárd és Majorosi Marianna egykori vezetők készítettek, és amely sokáig az együttes emblemikus koreográfiája volt. A féldő gerincét a kiválóan minősült „Ritkaságba megy” című, Szamos menti táncokat felvonultatató műsorszám adta. A magas színvonalon előadott szépkenyerűszentmártoni, ördögösfüzesi, válaszúti, budatelki, bálványoscsabai és széki táncokat ötletesen, remek színpadi érzéssel fűzte össze a két koreográfus és jelenlegi művészeti vezető, Hortobágyi Ivet és Fundák Kristóf.

A sokszínű táncanyag ellenére sem esett szét a műsor, a kiváló díszlet- és fényhasználat is segítette egy egységes produkció létrejöttét. Az ember figyelmét igazán lekötötte a lendületes és állandó megújulásra képes táncfolyam. Zárásként „tűzrólpattant” gömörít láthatott a nagyjérdemű, a fináleban pedig együtt mulatott a Vadrózsa apraja-nagyja.

Biztosan nagy munka állt e mögött a színvonalas és szórakoztató műsor mögött, de megértte a fáradozás, hiszen az együttes igazán szép és színes születésnap „vadrózsacsokrot” nyújtott át a közönségnek. Külön élmény volt a generációk együttműködése, a múlt, jelen és jövő összefonódása. Örömmel jelenthetjük, hogy a húsz éve kihajtott Vadrózsa más színeken ugyan, de ma is él és virul.

Perger Éva

A népi játék pedagógiájának reneszánsza

Az elmúlt években felfelé ívelő utat jártak be a népi játékok mind a táncgyűtesek munkájában, mind a különböző gyermekfoglalkozásokon, a színpadon és a mindennapokban egyaránt. Láthatjuk, amint a játékok életre kelnek. De tudjuk-e, hogy miért játszunk? Azért mert most ez a trend? Ha belegondolunk abba, hogy az együttesek munkájában sokkal nagyobb arányban jelennek meg a játékok, mint korábban, akkor örömmel nyugtázzuk, hogy a gyerekek újra játszhatnak. De vajon ez valós játék, vagy csak a koreográfia gyakorlása?

A Magyar Táncművészeti Főiskolán folytatott tanulmányaim során már megismerhettem azt a mozgásanalitikus módszertani elvet, amely tudatosan használja a játékok pedagógiai funkcióját a táncoktatásban. Számos ötletet kaptam arra, hogy melyik játék milyen mozgástípus, mozgáskészség kialakításához, illetve fejlesztéséhez alkalmazható.

Itt tehát a játék nem koreográfiai elemként, hanem tudatos pedagógiai eszközként jelenik meg. A játékelmény és a mozgásgyakorlás útján jut el a módszer a konkrét, táncokban megjeleníthető formákig. Erről a módszerről, bár még nem ezen a tudatosan kidolgozott szinten, de már az 1960-as évekből is olvashattunk, a gyakorlatban azonban csak ez elmúlt években jelent meg. Természetesen a teljes elméleti feldolgozottságtól még nagyon messze van, de maga a módszer kiválóan működik.

A népi játékok pedagógiai lehetőségei ugyanakkor jóval távolabbra mutatnak annál, hogy kizárólag a néptáncoktatás keretein belül tartsuk, és csakis a mozgásfejlesztés eszközeként alkalmazzuk őket. A játékok ugyanis magukban hordozzák a készség- és képességfejlesztési lehetőségek igen széles táráját. Ezek megértéséhez vissza kell nyúlnunk a játékok eredeti funkcióihoz, ahhoz az időszakhoz, amikor a gyerekek a játékokon keresztül életük részévé teszik többek között a kommunikációs készséget, a konfliktuskezelést, szabálytudatot, fegyelmet, önfegyelmet, testtudatot, mozgáskészséget, számismeretet, környezetismeretet, társas kapcsolatokat stb.

Gondoljunk csak végig a folyamatot! A népi játékok eredeti funkciója a játékelményen túl az volt, hogy a gyerekek az ismétlések folyamán különböző kompetenciákra tegyenek szert, mindig az adott életkor sajátosságainak megfelelően. Már az ölbéli játékokban megjelenik a szociális, a kognitív és a személyes kompetencia azzal, hogy fejlődik a kisgyermek testtudata, önképe, környezeti ismerete. Az idő teltével egyre összetettebb szabályrendszerekkel és feladatokkal, szituációkkal találkoznak a különböző játékokban. A mondókák által fejlődik ritmusérzékük, szókincsük, beszédkészségük. A csoportos játékok során közösségi kapcsolatokban szerezhetnek jártasságot. Az ügyességi, szellemi játékok segítik a kognitív kompetenciák fejlődését, a kreativitást. Egy egyszerű fogócska is építi a stratégiai gondolkodást. A mozgásos funkciók fejlesztik az erőnlétet, a szöveges részek pedig óriási mennyiségben tartalmaznak ismereteket természeti és személyes környezetről, szokásokról, mennyiségekről, eszközökről, szerepekről... A felsorolást folytatnánk a végtelenségig.

A „módszer” egyik fő összetevője a gyakorlás és az ismétlésen kívül a társadalmi kontextus lehetett, amelyben a közösség, a szülő, nagyszülő, testvér azonnali visszajelzést adott a játékokon belül

li döntésekre. A népi játékokban – éppen a közösségi voltuk miatt – rögtöni értékelést kapnak a cselekedetek. További fontos és érdekes jellemzőjük, hogy a kívülről mereven szabályozottnak tűnő esemény – éppen az előbb említett azonnali reakciók miatt – hihetetlen mértékű lehetőséget nyújt az önkifejezésre és a kreativitásra, hasonlóan a néptáncokhoz. Mivel a játékokat a gyermekek önmaguk alakították, azok mindig olyan szinteket határoztak meg, melyek teljesíthetők, elérhetőek voltak az illető korosztály számára. Nehézségük a különböző szabályokkal emelhető, csökkenthető, hogy a kihívás és a sikerélmény megfelelő legyen az adott személynek, csoportnak. A mai világban is szükség van a sportszerű, teljesíthető kihívást adó élményekre ahhoz, hogy teljesebb, magabiztosabb és érett személyiségekké válhassanak a gyerekek.

A játék eredményességét a folyamatos ismétlésen túl az egyidejűség is segíti. Ez annyit tesz, hogy adott időpontban több irányból érkezik az információ, mely megerősítést ad és segíti a különböző tanulói típusok ismeretfeldolgozási folyamatát. Azzal tehát, hogy a játéktevékenység során például körbe haladunk egy gyerekdalt vagy egy párválasztós játék dallamát énekelve, egyszerre történik az átadás verbális, vizuális, mozgásos és zenei szinten.

Valójában sem ez, sem az elsőként említett mozgásanalitikus módszer nem újítás, inkább egy már tökéletesen és természetesen bevált oktatási-nevelési folyamat átemelése a családi, természetes közegekből egy tudatos, intézményes pedagógiai környezetbe.

A népi játékról tehát elmondhatjuk, hogy pedagógiai értelemben reneszánszát éli. A következő évek feladata ennek a felhasználási görbének a továbbfuttatása, kiszélesítése, tudatos használhatóságának feltárása kell legyen, valamint az, hogy minél többen megismerjék a népi játékok adta oktatási-nevelési lehetőségeket. Bízom benne, hogy sokan és még időben felismerik azt, hogy pedagógiai kincs van a kezünkben, amely páratlan és kimeríthetetlen. A pedagógusok a játékok megismerésével olyan eszközrendszer birtokába juthatnak, amelyik kiválóan alkalmazható az általános oktatásban, de a speciális fejlesztés során is. Ezúton is szeretném felhívni mindenki figyelmét e páratlan kincs tudatos alkalmazásának fontosságára, a játékelmény által előhívható készség- és képességfejlesztés, valamint ismeretkövetítés lehetőségeire. Játékra fel!

Budainé Balatoni Katalin

Kitüntetések

2013. március 15. alkalmából

KOSSUTH-DÍJ

A magyar népdal, valamint a közép-európai dallamkincs avatott, világszerete nagy népszerűségnek örvendő tolmácsolásáért, hagyományápoló, lelket építő, csodálatos hangjával a közönséget elvarázsoló művészetéért, művészetoktatói, pedagógiai tevékenységéért Szvorák Katalin Liszt Ferenc-díjas népdalénekes, előadóművész, a szentendrei Vujcsics Tibamér Zeneiskola tanára részére.

Több évtizedes kimagasló művészi munkássága, a Kárpát-medencei magyar néptáncok gyűjtése, megőrzése és közkinccsé tétele érdekében végzett sokoldalú tevékenysége elismeréseként Zsuráfszky Zoltán Harangozó Gyula-díjas Táncművész, koreográfus, kiváló művész, a Honvéd Együttes Művészeti Nonprofit Kft. művészeti vezetője részére.

MEGOSZTOTT KOSSUTH-DÍJ

Sajátos hangzásvilágú, az autentikus népzene világzenével, illetve könnyű műfajokkal ötvöző, s ezáltal új műfajt teremtő, a magyar könnyűzene nemzedékei között hidat építő, határainkon túl is rendkívül népszerű, negyedszázados művészi pályafutásuk elismeréseként a Csík Zenekar tagjainak: Csík János, Bartók József, Barcza Zsolt, Kunos Tamás, Majorosi Marianna, Makó Péter és Szabó Attila előadóművészek részére.

SZÉCHENYI-DÍJ

A magyar néprajztudomány egészét átfogó – a népi gazdálkodás szinte valamennyi ágát, a népköltészetet, a néprajzi csoportok együttélését, a néphagyomány jelentőségét és ápolását is érintő – nemzetközileg is számon tartott tudományos kutatásaiért, publikációiért, oktatói és közéleti tevékenysége elismeréseként Dr. Andrásfalvy Bertalan, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, néprajzkutató, a Pécsi Tudományegyetem professor emeritusa részére.

Népművészeti örökségünk ápolásáért, a népzeneoktatás megszervezésében való tevékenységéért, a Táncház Archivum létrehozásáért, a hagyományok megőrzésében és továbbadásában meghatározó jelentőségű, a szellemi kulturális világörökség részét képező táncművészet megalkotásáért és elterjesztéséért, rendkívül sokrétű tevékenysége elismeréseként dr. Halmos Béla, a Magyar Művészeti Akadémia levelező tagja, a zene tudomány kandidátusa, népzenekutató, előadóművész, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem óraadó tanára részére.

A magyar néprajztudomány területén végzett iskolateremtő munkásságáért, tudományszervező tevékenységéért, a Magyar néprajz nyolc kötetben című kézikönyv szerkesztőbizottsági elnökeként végzett munkájáért, nemzetközi szinten is kiemelkedő, szintézis-teremtő eredményeiért Paládi-Kovács Attila, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, etnográfus, a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Néprajztudományi Intézetének professor emeritusa részére.

MAGYAR ÉRDEMREND NAGYKERESZTJE POLGÁRI TAGOZATA

Erdélyi Zsuzsanna Kossuth-díjas néprajztudós, folklorista részére

MAGYAR ÉRDEMREND KÖZÉPKERESZTJE POLGÁRI TAGOZATA

Kodály Zoltánné Péczely Sarolta énekművész részére

MAGYAR ÉRDEMREND LOVAGKERESZTJE (POLGÁRI TAGOZAT)

Kása Béla fotóművész részére

dr. Lelkes Lajos, a Mezőgazda Kiadó igazgatója részére

MAGYAR ARANY ÉRDEMKERESZTJE (POLGÁRI TAGOZAT)

Herencsár Viktória cimbalomművész, a Besztercebányai Művészeti Akadémia docense részére

MAGYAR EZÜST ÉRDEMKERESZTJE (POLGÁRI TAGOZAT)

Gombai Tamás, a HH – Magyar Állami Népi Együttes népzeneiséje részére

Kiss István, a HH – Magyar Állami Népi Együttes műszaki vezetője részére

SZABOLCSI BENCE-DÍJ

Mihályz Gáborné dr. Tari Lujza zene-történész, népzenekutató részére

BÁNYFŐ MIKLÓS-DÍJ

Ertl Péter a Nemzeti Táncszínház ügyvezető igazgatója részére

Felhívás

XVI. Kárpát-medencei Verbunkverseny

Zalaegerszeg Megyei Jogú Város anyagi támogatásával az 1998-as évben versenysorozatot hirdettünk meg, amelynek célja, hogy több éven keresztül mi, mai táncos fiatalok a Kárpát-medence jellegzetes, szép férfi táncával a „verbunkkal” kössünk mélyebb ismeretséget. Ez az adott táncok elsajátítása mellett az adatközlővel való személyes ismerkedést is jelent. A sorozatban eddig az alábbi táncos személyiségek táncai szerepeltek: 1998. Zerkula János (Gyimesközéplek), 1999. Székely János (Marossárpatak), 2000. Berki Ferenc (Méra), 2001. Fülöp Ferenc (Decs), 2002. Blága Károly (Gyimesközéplek), 2003. Csombor Endre (Makkfalva), 2004. Bíró Ágoston „Zsukás” (Csíkszentdomokos), 2005. Murguly Lajos (Nagyecsed), 2006. Keresztúri Sándor (Vajdaszentivány), 2007. Zsoldos István (Szék), 2008. Jámbor Tibor, Horváth János (Désfalva), 2009. Tóth Vendel (Bag), 2010. Dámóci verbunk (Bodrogköz), 1998. Zerkula János (Gyimesközéplek), 2012. Székely János (Marossárpatak). A 2013. évi verbunkverseny feladata a kalotaszegi verbunk megismerése és bemutatása, különösen Berki Ferenc „Árus” verbunk táncá.

A) Versenyfeladat

I. Forduló – Kötelező tánc: A táncos verbunktáncot mutasson be Berki Ferenc „Árus” verbunkjából. A kötelező tánc szabadon építkezhet, az adatközlőtől kötött táncfolyamatot a rendezők nem írják ki. A bemutatott táncfolyamat időtartama minimum 1,5 perc, maximum 2 perc.

II. Forduló – Szabadon választott tánc: A táncos feladata, hogy rögtönzött táncot mutasson be bármely kalotaszegi adatközlő verbunk és legényes táncából. A bemutatott táncfolyamat időtartama minimum 1,5 perc, maximum 2 perc.

A szükséges segédanyagok a Zalai Táncgyűttes adattárában rendelkezésre állnak, és a benevezett versenyző kérésére átmoshatóak. Filmananyag kérdésében Rácz Petránál (Zalai Táncgyűttes, 8900 Zalaegerszeg, Landorhegyi út 21., mobil: 06-70-454-6594, email: raczpetra@gmail.com) lehet érdeklődni.

B) Zsűrizés – A zsűri öt tagból áll. Értékelési szempontok: 1. A tánc hitelessége, stílusa. 2. A szabad tánc építkezésének színvonala. 3. A táncos megjelenése, magatartása, viselete.

C) Díjazás – A zsűri az alábbi pénzdíjakról dönt:

I. díj – 70.000 Ft

II. díj – 50.000 Ft

III. díj – 30.000 Ft

A zsűri feladata ezenkívül a felajánlott díjak odaítélése is.

D) Időpont, helyszín, egyéb tudnivalók – A verseny időpontja: 2013. május 18. szombat, 9.30–16.00 óra. Helye: Keresztúry Dezső ÁMK, Zalaegerszeg, Landorhegyi út 21.

A verseny ideje alatt fesztivál zajlik városunkban, ahol külföldi együttesek mellett több hagyományőrző csoport is részt vesz.

A versenyre jelentkezőknek díjtanuln biztosítjuk a péntek éjszakai szállást, valamint a szombati reggelit és ebédet, amennyiben ezt a résztvevők május 1-ig jelzik.

E) Jelentkezés módja – A jelentkezési lap letölthető a Zalai Táncgyűttes honlapjáról (www.zalaite.hu), amelyet kérünk visszajuttatni a fenti elérhetőségek valamelyikére.

ENGLISH TABLE OF CONTENTS

Page 3 Sad news that **Jaskó István “Pitti” of Györgyfalva/Gheorgheni** (Transylvania, Romania) passed away in February (1929-2013). Jaskó István was named Hungarian Master of Folk Arts in 1998. He was not only an outstanding traditional dancer, but also a village tailor and farmer. He made his own ‘room museum’ to display local tradition. Films of his dancing are in the Hungarian folk dance archives. A well-known, willing ethnographic informant, and an endlessly kind and personable human being. Remembered by Busai Norbert.

Page 6 On the heels of Hungary’s enlightenment period of the 1700s, going into the reform period – **dancing master, actor and choreographer Szöllősy Szabó Lajos** was born in 1803 in the village of Kiskászon [*Caşinu Mic*] in Transylvania. By 1821 he was in Hungary travelling with a theatre company from Gyöngyös. During his career he travelled the entire Hungarian language area performing and teaching dance. An important figure in Hungarian dance history, his famous choreographies were: *“A haramiák”, “Nagyidai lakodalom”, “Négyes magyar táncz”, “Körtánc”*. Szöllősy died in 1882. **By choreographer and former artistic director of the Honvéd Ensemble, Novák Ferenc.** Includes list of sources.

Page 8 **Hommage to Lajtha László (1892-1963)**: a composer, pianist, conductor, who did research on folk music and dance, was member of the French Academy of the Arts and taught at the Hungarian Academy of Music. He did important research on traditional instrumental Transylvanian music. When collection work in Transylvania became impossible after WW II, in 1953 he began doing folk music research in Western Hungary’s Vas and Sopron Counties. By Antal László.

Page 12 **The World Folkloriada 2012 was held in South Korea.** Folkloriada is a huge gathering of folk ensembles from all over the world, held every four years and organized by a hosting country and CIOFF [*International Council of Organizations of Folklore Festivals and Folk Arts*]. In the fall of 2012, Hungary sent a delegation from CIOFF-Hungary and an “all-star ensemble” to the South Korea Folkloriada. The all-star ensemble consisted of dancers selected from four amateur Hungarian ensembles (Forrás, Alba Regia, Kéve, Nyírség), with Szigetvári József as director. Report by Szigetvári József.

Page 15 2013 summer camps and workshops in Hungary and surrounding countries.

Page 18 **Part 2. Kóka Rozália’s series: Portraits of Hungarians from outside Hungary’s borders who have devoted their lives to keeping Hungarian tradition alive.** **Jókai Mária** – born in 1937 in the village of Felsőaha, since incorporated into the town of Verebély [*Vrable*] in **Western Slovakia**. Mária taught school in the town of Gímes/Ghymes [*Jelenec*] from 1962 until retirement. She has spent her life teaching, directing/organizing the local women’s chorus, collecting information and writing books on local tradition and keeping local Hungarian tradition alive. She is still active with the regional house-museum in Verebély [*Vrable*] and has plans to publish further books on local tradition.

Page 28 The Transylvanian village of **Szék [Sic] during the years of WW II**. When German troops, after that the Russian troops marched through the village, the villagers dug bunkers outside of town where several families could spend the nights hiding. Sometimes they hid in the surrounding hills, or went to friends’ places off the main road hoping to hide their daughters from the soldiers, and not to find their own homes totally ransacked when they returned... Another selection from **Kocsis Rózi’s memoires (born in Szék 1932/died 1999)**, by Juhos Kiss Sándor, Juhos-Kiss János.

Page 32 Remembering **Hungarian dance historian, folk dance researcher, choreographer Pesovár Ernő (1926–2008)**. Pesovár worked with Martin György to develop a system for scientific analysis of Hungarian folk dances. He is also remembered for his role in fostering the tradition preserving groups, as president of the Muharay Folk Arts Association, and his ongoing activities in the Dunántúl region. Tribute by Antal László.

Page 33 On October 26th, 2012 the **first Zórándi Mária Meeting** of young folk dancers was held in Budapest. **Young people studying to be professional folk dancers** arrived from five different schools (Nyíregyháza, Békéscsaba, Fót, and Burattino and the Hungarian Academy of Dance in Budapest). The event is named after the late Zórándi Mária (1956-2011) – director of the folk dance department,

then rector of the Hungarian Academy of Dance. The meeting provided opportunity for students to meet and perform, and for participating institutions to build contacts. It was a showcase where specialists in the profession could view the next generation of professional folk dancers. Discussions between directors of professional folk dance companies were also organized. Reports by Hortobágyi Gyöngyvér – department head – Hungarian Academy of Dance; and Szilágyi Zsolt – director, dance department, Nyíregyháza College of the Arts.

Page 34 **Széki Soós János** writes great stories from his childhood in the Transylvanian village of **Szék [Sic]**. This is **a tale of the complexities and absurdities of life in Szék during the Ceauşescu era**. He weaves in accounts of the technique necessary for handing over “gifts” to the local “milicista”, how and when his parents spoke aloud of matters related to such gifts, of how his uncle became a church builder, and the time he went on an errand with the local “milicista” and a member of the secret police.

Sue Foy

folkMAGAZIN

2013/2, XX. évfolyam, 2. szám
Megjelenik évente 6+1 alkalommal
Kiadja a Táncház Alapítvány
Alapítványi gondnok: Nagy Zoltán
Kuratóriumi tagok: Sándor Ildikó, P. Vas János

Felelős szerkesztő: Grozdits Károly
Tervező-szerkesztő: Berán István

Munkatársak:

Bede Judit, Gósi Anett,
Havasréti Pál, Kóka Rozália
MAGTÁR – Széki Soós János

Budapest, I. ker., Szilágyi Dezső tér 6.
Levélcím: 1255 Budapest, Pf. 153
Tel./fax: (36.1) 214-3521
folkmagazin@mail.datanet.hu
www.folkmagazin.hu

Porszinter Nyomda
Tel.: 1/388-7632

ISSN - 1218 - 912X

Országos terjesztés: Lapker Zrt.

Bankszámla-szám: 11701004-20171625
Külföldről: OTP I. ker. fiók,
1013 Budapest, Alagút u. 3. Hungary
Táncház Alapítvány (B.I.C.) OTPVHUHB
HU55 11701004 20171625 00000000

Támogatónk a Nemzeti Kulturális Alap
Folyóirat-kiadás Kollégiuma

Hátsó borító: *Zoboralji főkötő (fotó: Karasz Lajos, Pajtás, 1987. – Kóka Rozália gyűjteményéből)*

GYETVAI ZOLTÁN: GÖMÖRI JUHÁSZOK

